دەزگای رۆشنبیری و بلاوكردنەوەی كوردی
سەرەكی ئەنجومەنی كارگێڕیو سەرنووسەر
مصلح مصطفی جلالی

سالی ١٩٧٠دامەزراوە

هاوكاری
التضامن

رۆژنامەیەكی هەفتانەیە

لەم ژمارەیەدا
دەقی چاوپێكەوتنە رۆژنامەنووسیەكەی سەرەكی فەرمانده صدام حسین بۆ رۆژنامە « الثورة » لە ل ٣ و ٤ و ٥ و ٦ دا بلاوكراوەتەوە ..

پێنج شەممە ١٩٨٦/٨/٢٨ ژمارە ٨٥٤ — ١٢ لاپەرە — بە ٥٠ فلسە — الخميس ١٩٨٦/٨/٢٨ العدد ٨٥٤

هەردوو كێڵگە نەوتیەكەی ئەحوازو مارون هەڵتەكێنران

جەنگاوەرانی دلێرمان دوژمنیان تۆقاندوە

نامەیەك بۆ سەرەكی فەرماندە لە گۆرباتشۆفەوە

بەڕێز سەرەك صدام حسین پێشوازی بەڕێز فلادیمیر پترۆفسكی جێگری وەزیری دەرەوەی سۆڤیەتی كرد .

لە پێشوازی‌یەكەدا بەڕێز پترۆفسكی نامەیەكی دەمی بە بەڕێز سەرەك صدام حسین لە گۆرباتشۆفەوە پێگەیاند .

هەروەها لە چاوپێكەوتنە-كەدا لە پەیوەندی دووقۆلی نێوان هەردوو وڵاتی دۆست و بارودۆخی ناوچەی رۆژهە-ڵاتی ناوەڕاستو بەردەوامی جەنگی عیراقو ئێرانو ئەو مەسەلانەی بایەخێكی هاوبەشی هەمن دوان .

نوێنەرە سۆڤیەتیەكە لە چاوپێكەوتنەكەدا لایەنگیری وڵاتەكەی بۆ دواهاتنی جەنگی ئێرانو عیراق بە رێبازی ئاشتی دووپات‌كردەوەو لایەنگیری وڵاتەكەشی بۆ ئەو پێنج خاڵانە دەربڕی كە سەرەكی بەڕێز لە نامەكەیدا بۆ فەرمانڕەواكانی ئێران دەری‌خستبوون .

ڕازی نابم كە تەنها فەرمان ڕەوابم

سەرەكی فەرماندە صدام حسین وتی ، گەل بڕیاری خۆی بەپشتگیری كردن داوە .. بەرزی بڕیارەكانی گەل لەمەدا ، ئەوپشتگیری‌یەیە كە لە جەنگی قادسیەدا لەگەڵ خوێن لێ‌تكان‌دایە ..

بەڕێزی دەری‌خست كە سەركردە لەگەڵ ئەوەندەی قورسی ئۆباڵو قوربانیەكەی بە ئەستۆوە دەگرێ لەسەریەتی بە هەموو عەزمو تواناو لە خۆبووردنەوە رۆڵەكە بەجێ بهێنێ ..

لە چاوپێكەوتنێكی فراوان‌دا كە لەگەڵ بەڕێزی‌دا رۆژنامەنووس مامۆستا صباح سلمان كردی وتی ، هەر گوێزانەوەیەكی بنەڕەتیو جۆرەكیو مێژوویی بەبێ سەركردەیەك كە توانای سەرنجدانو حیكمەتداری بەقسەو بەكردارو بەبیرو بەنەخشەكێشانو بە چەشنێك كە ئامانجە مێژووییەكان بەجێ‌بهێنێ ناتوانرێ ئەنجام بدرێ ..

بەڕێزی وتی ، یەكەم خۆشەویستیم لە ژیانم‌دا خۆشویستنی گەل بوو ئەمەش لە زووەوە بوو و یەكەمین چاكەی بەسەر پێكهاتنی شەخسیەتمەوە هەبوو ، ئەم خۆشەویستی‌یە ئەو بناغەیەیە كە لێ‌یەوە هەست بە هەموو ئەو شتە دەكەم كە پێی گەیشتووم من كوڕی گەلمو گەل خاوەنی گەورەترین چاكەیە لەو رادەو بەرپرسیاریەی من پێی گەیشتووم .. ئەو مامۆستاو ئیلهامەمە ..

نیشانی‌دا كە پایەی سەركردایەتی ئیمتیاز نیەو بەلكو قوربانی‌یە ، خۆشی نیەو بەلكو هیلاكی‌یە ، كورسی حوكمڕانی‌كردن نیە بەلكو جێگەی بەرپرسیاری‌یەو تیایدا بانگی گەل دەبیستمو گوێی بۆ دەگرم ..

روونی‌كردەوە كە ناشێ مولكداریەتی تاكە كەس ببێتە گورزوپشتی گەل سوور هەڵگەڕێنێو ببێتە بنكەی جۆری كۆمەڵایەتیو نابێ تەئسیری سیاسی لەناو دەوڵەت‌دا بە چەشنێك هەبێ كە دەوڵەت لە ئەركە سیاسی‌یە ئاشكراكانی خۆی سەبارەت بە بیروڕای حزب لابدا ..

دەقی چاوپێكەوتنە رۆژنامە نووسی‌یەكە لە ل ٣ و ٤ و ٥ و ٦ دایە ..

چاوەڕێی بڕیاری گرنگ دەربارەی جەنگ لە كۆنگرەی باڵای هەراری‌دا دەكرێ

كاربەدەستێكی گەورەی یۆگوسلافیایی وای‌نیشان‌دا كە كۆنگرەی باڵای بزوتنەوەی بێ‌لایەن كە دووشەممەی ئایندە لە هەراری‌دا دەست پێ‌دەكا وای لێ‌چاوەڕێ دەكرێ كە هەندێ بڕیاری گرنگ سەبارەت بەجەنگی عیراقو ئێرانو رێبازی چاركردنی وەربگرێ ئەندامی ئەنجومەنی سەرەكایەتی وەفدی یۆگوسلافیا بۆ كۆنگرەكە دەری‌خست كە جەنگی عیراقو ئێران گەیشتۆتە رادەیەك كە قابلی لێ‌بێ‌دەنگ‌بوونی نیەو پێویستە بەگەرمی هەوڵ بۆ راگرتنی بدرێ .

سەربازە پاڵەوانەكانمان ئاگربارانی دوژمن دەكەن

دوای ئەوەی هەڵۆ ئەبردەكانمان دوورگەی سریان لە ناو بردو دەردێكیان دایە دوژمن كە تا ماوەیەكی درەنگ بەدەستیەوە بناڵێ ئێستاكە كەوتونەتە راوی نێچیری نوێو بۆ ئەم مەبەسە ناو بە ناو هەڵدەكوتنە سەر پاڵێوگا نەوتیەكانی ئێرانو هەر سەرچاوەیەكی تر كە سوودی بۆ بەردەوامبوونی جەنگ بۆ ئێران هەبێ ..

لەبەر ئەمە پێرێكە هەڵۆ ئازاكانمان بە توندی لە هەردوو كێڵگە نەوتیەكەی ئەحوازو مارۆن‌یان داو زیانێكی زۆری پێ‌گەیاند .. هەر لەسەر ئەم پێ‌ودانە خەریكی راوكردنی هەر كەشتیەكن كە نزیك رۆخە ئاوەكانی ئێران بكەوێتەوەو پێرێكە یەكێك لەو كەشتی‌یانە بەر ئاگری هەڵۆكانمان كەوت .

لە لایەكی ترەوە هەڵۆكانمان لەو هەفتەیەدا دەها جار هەڵیان كوتاوەتە سەر سەنگەرو بنكە سەربازیەكانی دوژمنو زیانێكی زۆریان لێ‌داون .

ئەمە جگە لەوەی كە هەموو رۆژێك سەربازە دلێرەكانمان لە گشت بەرەكانی جەنگ‌دا ئاگربارانی دوژمن دەكەنو كوشتارێكی زۆریان تێدەخەنو ئامێرو ئامرازو كەرەسەیەكی جەنگی زۆریان لێ تێك‌وپێك دەشكێنن یا لێ‌دەسووتێنن .

هەر بۆ ئەم مەبەسە هێزەكانمان لە بەرەی فەیلەقی حەوتەم‌دا پێرێكە بە تۆپو تانكو هەموو جۆرە چەكێكی تر ناوچەكانی پێشەوەی دوژمنیان داگرتەوەو زەبرێكی گەورەیان لێ‌دان .

خۆ رۆڵی سەربازانی دەوریەكانیشمان زۆر ئاشكراو لەبەرچاوە كە رۆژ نیە لە كاتی دەرچوونیان دا چەندان سەربازی دوژمن نەكوژن یا بە دیل نەگرن.

بەم چەشنە جەنگاوەرانی دلێرمان دوژمنیان تۆقاندوەو هێزیان لەبەر بڕیوە .

وتەی هاوكاری

نامەكەی سەرەك صدام حسین بۆ فەرمانڕەواكانی ئێران

نامەكەی بەڕێز سەرەك صدام حسین بۆ فەرمانڕەواكانی ئێران مانایەكی بەرزو بەڵگەیەكی قووڵی هەبووو توانای عیراقو حەزكردنی عیراق بۆ چەسپینی ئاسایشو ئاشتی لە ناوچەكەداو هێنانەدیو پتەوكردنی بەیەكەوە ژینی بە ئاشتی لە نێوان عیراقو ئێران‌دا بێ دەست‌خستنە كاروباری یەكتری خستە روو .

هەرچەندە جەنگ بە درێژایی شەش ساڵی رابوردوو سەلماندی كە هەموو كاروبارێكی سەربازیانەی پێداویستی جەنگ بە سوودو قازانجی عیراقە دەگەڕێو مەكینەی جەنگی‌ی ئێران بە تەواوی لە هێنانەدی هیچ ئەنجامێك كە تۆزە سوودێكی بۆ ئێران تێدا بێ لە توانا كەوتووە .

وا شەش ساڵە جەنگ بە درێژایی ١٤٠٠ كیلومەتر دەگەڕێو ئێران لە ساڵی ١٩٨٢وەوە « ٢٢ » هێرشی فراوانی كردۆتە سەر عیراقو كەچی هەر یەكێك لەو هێرشانەی نەیتوانی هیچ سوودێكی دەست بخاو بەڵكو بە پێچەوانەوە زیانێكی زۆر گەورەی لێ‌كەوتو سەدا هەزار سەربازیان لە كیس چوو .

هەروەها دروشمی جەنگ درێژی كە دروشمێكی ئێرانی بوو هەر وەك دروشمی گەمارۆی ئابووری ئەویش كەوتو نەماو ئەم دروشمانە هەمووی بوون بە كۆتو لە پێو قاچی خۆیان توند بوو .

بنەڕەتەكانی ئاشتی كە لە نامەكەی بەڕێز سەرەكی سەركردە صدام حسین‌دا بوو وەك

بڕوانە ل ١١

جەنگ لە بەرنامەی كۆبوونەوەی ئەنجومەنی كەنداودا

پێرێكە لە شاری ئەبها لە سعودیە كۆبوونەوەكانی خولگەی بیستەمی ئەنجومەنی هاوكاری كەنداو دەستی‌پێ‌كرد كە وەزیرانی دەرەوەو نەوتی هەرشەش دەوڵەتەكەی تێدایە .

ئەنجوومەنی وەزیران لە خولگەكەدا دوو رۆژ دەخایە‌نێ كاروباری ناوچەكەو ئاڵو گۆڕی جەنگی عیراقو ئێران باس دەكەن .

هەروەها وەزیرەكان لە هەڵوێستی ئێستای عەرەبو ئەنجامی تەقەلاو پەیوەندیەكانی سەبارەت بە باڵاكردنەوەی دۆخی عەرەبی دەدوێ بەو مەبەسەی هاوكاری عەرەب پتەو بكا .

دوو ملیۆن پەككەوتە لە ئێران‌دا بەهۆی جەنگەوە

ژمارەی ئەو ئێرانی‌یانەی كە لە ئەنجامی ئەو جەنگەی رژێمی خومەینی سوورە لەسەر بەردەوام‌بوونی دژی عیراق پەكیان‌كەوتوە گەیشتۆتە دوو ملیۆن پەككەوتە .

ئەم هەواڵە ئیستگەی موجاهید لە دەمی یەكێك لە كاربەدەستەكانی رژێمی تارانەوە بلاوی‌كردەوەو ئیستگەكە وتی ئەو كاربەدەستە سەرەكی ئەودەزگایەیە كە پێی دەوترێ دەزگای چاوەدێری كردن .

كاربەدەستانی ناوبراو نیشانی داوە كە دەزگاكەی ساڵی سەرپەرشتی ٤٠ هەزار پەككەوتەدەكا .

كوشتنی ژمارەیەك لە دەستو پێوەندی خومەینی

پێرێكە هەواڵەكانی بەرهەڵستكارانی ئێران لە پاریسەوە لیستەیەكی تازەیان بەناوی ئەو دەستو پێوەندانەی خومەینیەوە راگەیاند كە لەم دوایەدا بەدەستی هێزە پاڵەوانەكانمان لەبەرەكانی جەنگ‌دا كوژراون .

رۆژنامەی هەفتانەی ئێرانی سەربەست بلاوی‌كردەوە كە حاج علی مرندی دۆست سەركردەی فەوجی دووەم كە لەبەرەی فەیلەقی حەوتەم‌دا كوژراوە یەكێكە لەو كوژراوانە .

تەقە لەناو ئەنجومەنی بەرگری ئێران

سەرچاوەكانی بەرهەڵستكارانی‌ئێران دەریان‌خست كە تیژبوونی ناكۆكی لە نێوان سەركردەی هێزی ئاسمانی حكومەتەكەی تارانو سەركردەی پاسەوانانی خومەینی‌دا بوو بەهۆی تەقەكردن لە نیوانیان‌دا .

سەرچاوەكان لە بەیاننامەیەك‌دا كە لەم هەفتەیەدا بلاوكرایەوە دەڵێن لە یەكێك لە كۆبوونەوەكانی

بڕوانە ل ١١

توركیا بەڕەسمی ئێرانی گوناهبار كرد كە دەست‌دەخاتە كاروباریەوە

پێرێكە توركیا رژێمی‌ئێرانی گوناهبار كرد كە دەست دەخاتە كاروباری‌ناوخۆیەوە ئەمەش لەسەر ئەم قسانە كە لەم دواییەداخومەینی كردبونی .

بەیاننامەیەكی وەزارەتی دەرەوەی توركیا وتی ،توركیا دەست ناخاتە كاروباری ناوخۆی دەوڵەتانی ترەوەو بەتایبەتی دراوسێكانی لەبەر ئەوە چاوەڕێی هەمان شێواز لە هەموو دەوڵەتان دەكا .

توركیا قسەی ئەم دوایی‌ەی هەندێ كاربەدەستانی رژێمی ئێران كە رەخنەگرتن بوو لەو كردارە سەربازیانەی هێزەكانی توركیا لەناو خاكی خۆیان‌دا دژی هەندێ هەڵگەڕاوەكان كردبویان ،بە دەست خستنە كاروباری ناوخۆی دانا .

سوورییەكان كەلوپەلیان دەفرۆشنو رادەكەن

ژمارەی ئەو هاووڵاتە سوریانەی كە داوای نیشانەی چوونە ئەڵمانیای فیدراڵی دەكەن تا دێ روو لە زیادی‌یە ، ئەوە پاڵی‌پێوەنا كە داوا لە باڵوێزخانەكەی خۆی لە دیمەشق‌دا بكا كە ئەڵمانیای فیدراڵی وڵاتێك نیە بۆ كۆچ كردن .

سەرچاوەیەكی بەرپرسیار لە باڵوێزخانەكەدا بەئاژانسی رۆژنامە نووسی فەرەنسای

بڕوانە ل ١١

Institut kurde de Paris

خولی پێنجەمی ئەنجومەنی یاسادانان

★ ئەنجومەنی یاسادانانی‌لە ناوچەی کوردستاندا ،لەم ڕۆژانەداو بەچاوەدێری بەرێز نوێنەری سەرەکی فەرماندە ، دەست دەکات بەخولی پێنجەمی ئەنجومەن دوای ئەوەی کە هەڵبژاردن بۆ ئەندامانی نوێی ئەنجومەن تەواو بوو کە هەر سێ‌شارەکانی ناوچەی کوردستان بەشداربوون .

سەرچاوەیەك بە ناوی ئەنجومەنی یاسادانان ئەمەی بە «هاوکاری» ڕاگەیاندو وتی ، ئەنجومەن لەم خولە تازەیەی خۆیدا ، واتە خولی پێنجەمی ، لە چەندان بیروڕاو پێشنیار دەکۆڵێتەوە و ئەندامانی وەك خولەکانی پێشوو بەشداردەبن لە بیروڕای بەجێ بۆ پێشکەوتنی ناوچەی کوردستان لە هەموو ڕوولێکی شارستانی ئاوەدان بوونەوەو تەندروستی‌و فێربوون‌و هەموو هۆیەکی ڕاستەقینە لە پێناو بوژانەوەی ناوچەی کوردستان .

شێرزاد : لقی هەولێر

لە ڕۆژی دەربەندیخان دا

جەماوەری قەزای دەربەندیخان لە پارێزگای سلێمانی بۆیادی شەشەمی سەردانی سەرەکی فەرماندە صدام حسین ئاهەنگێکی قەشەنگ‌و ڕێ رویشتنێکیان ڕێکخست .

لە سەرەتای کردنەوەی ئاهەنگی بیرەوەری سەردانەکەی سەرەکی فەرماندە بەرێز مامۆستا جعفر عبدالکریم بەرزنجی پارێز-

کاری سلێمانی پەردەی لەسەر وێنەیەکی سەرەکی فەرماندە لادا ، پاشان پێشانگەیەکی سەردیواری کردەوە ، کە بریتی بوو لە ١٧ تابلۆی سەر دیوار ، بریتی بوون لە دەربڕینی هەستی جەماوەر بەرامبەر سەرکردایەتی بە توانای سەرەکی فەرماندەو سەرکەوتنە پڕ لە شانازیەکانی سوپای دلێرو ئازامان لە گشت بەرەکانی جەنگدا . بەسەر دوژمنانی دەستەی لادەر لە ئێران بەدەستیان هێناوە . پاشان ڕێ‌ڕویشتن دەستی پێ‌کرد ، کە جەماوە-

ـری دەربەندیخان تێکرا هاتبونە سەر شەقامەکان بۆ دەربڕینی هەستی خۆیان بەرامبەر یاد کردنەوەی ئەم ڕۆژە پیرۆزە ، هەموو دوکان‌و بازاری ناو شاری دەربەندیخان رازابوەوە بە ئاڵای عیراقی وێنەی سەرەکی فەرماندەو دروشمی سەرکەوتن ، بە یەك دەنگ بانگیان دەکرد «بەڵێ بەڵێ بۆ سەرەك صدام حسین». هەموو دەزگاکانی میری‌و ڕێکخراوە جەماوەریەکانی قەزای دەربەندیخان لاوان‌و ئافرەتان وقوتابیان‌و کرێکاران‌و جوتیاران‌و هێزەکانی ئەمین‌ی سوپای میللی بەشداریان کردو چەند چالاکیەکیان پێش‌کەش کرد بۆ دەربڕینی هەستی خۆیان بەرامبەر بەو ڕۆژە پیرۆزە ،لەرێ‌ڕویشتنا هێزەکانی . پارێزگاری نیشتمانی‌و ئەوانەی نوطی ئازایەتیان وەرگرتوە بەشداریان کرد .

هەروەها بەم بۆنە پیرۆزەجەماوەری هەردوو قەزای هەڵەبجەو کەلارو ڕێکخراوەجەماوەریەکان بەشداری ئاهەنگەکانی قەزای دەربندیخانیان کرد .

لەم ئاهەنگەدا بەرێزان‌پارێزکاری سلێمانی‌و ئەمینی سری لقی سلێمانی پارتی‌بەعسی سوشیالیستی عەرەب‌و ئەندامانی لقی‌دەربندیخان‌و کۆمەڵێك لە لێپرسراوان ئامادە بوون .

بەرێز پارێزگاری سلێمانی‌لەو تەپەکدا بۆ جەماوەری ئاهەنگ‌گێران لە بری‌سەرەکی فەرماندە هەڤاڵ صدام حسین «خوا بیپارێزێ» سلاوی سەر-

کردایەتی ڕاگەیاند ، ئەوەی‌دووپات کردەوە کە لە ژێر سایەو سەرکردایەتی هەڤاڵ‌تێکۆشەر صدام حسین‌دا هەمیشە ئاڵای عیراقمان لەبەرزیدا دەبێت ، ئەمەش ئەو سەرکەوتنە مەزنانە دەری‌دەخات کە بە درێژایی شەڕی شەش ساڵەی داسەپاو بەسەرماندا لەلایەن رژێمی خومەینی نەزانەوە ، ڕۆژ لە دوای ڕۆژ دەرسی تازەیان دادەین ، جێگای شانازیە کە ئەمڕۆ ڕۆڵەکانی دەربندیخان هەستی خۆیان دەردەبڕن بە هەموو باوەڕێکەوە ئەمە نیشانەی بوونی هێزی گەلەو بڕوای جەماوەری گەلەکەمانە بە سەرکردایەتی‌و لێهاتوی سەرەکی فەرماندە .

هەروەها بەرێز ئەمینی سری سەرکردایەتی هۆبەی دەربندیخان پارتی بەعسی عەرەبی سوشیالیستی ، وەفای جەماوەری دەربەندی-خانی دووپات کردوە ،، کە هەمیشە لە ژێر سایەی سەرکردایەتی پاڵەوانی ڕەوتی ئەم عیراقە مەزنە هەڤال صدام حسین‌دا هەردەم ئامادەین بۆ قوربانی‌دان لە پێناوی پاراستنی خاك‌و ئاوو شەرەفمەندی عیراقی مەزنمان ، هەردەم سەربازی بەوەفای ئەم شۆڕەشە بین ، پاشان بەڵگەنامەیەکی بە خوێن نووسراو پێش‌کەش بە پارێزگاری سلێمانی کرا تا پێش‌کەشی سەرەکی فەرماندە هەڤاڵ صدام حسینی بە ناوی جەماوەری قەزاکەوە ، تیایدا سوێندی شەرەف‌و خوێن بە خواو بەم نیشتمان نوسرا-بوو ، کە هەردەم لە پشتی سەرکردایەتی بە وەفای ئەم شۆڕشەوە بن تا بە ئامانجەکانی ئەم نیشتمانە بەرزە دەگەن و سەرکەوتنی هەتاهەتایی بەدەست دەهێنن

لقی سلێمانی

ئێران لە ناوەوە

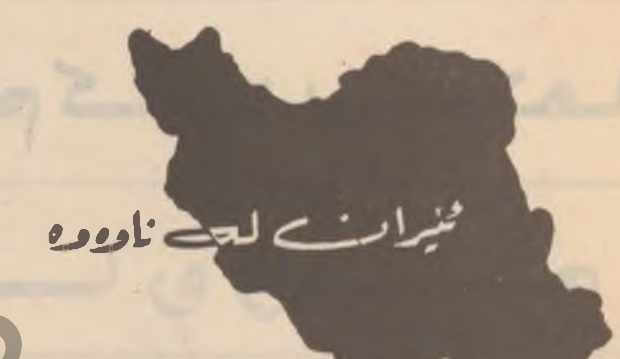

• فۆاد حسین •

هەواڵەکانی ئەم دواییە وا ڕادەگەیەنن کە فەرمانڕەواکانی تاران بڕیاریان‌داوە سێ ملیۆن کرێکاری بێ‌ئیش بۆ دەرەوەی وڵات بنێرن ، بۆ لیبیاو هەندێ وڵاتانی‌تر ، وەکو هەوڵدانێك بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانی ئابووری‌و سیاسی‌و کۆمەڵایەتیی کە لەوساوە مەلاکان هاتوونەتەسەر حوکم ڕۆژ دوای ڕۆژ کێشەکان زۆرترو خەتەرناکتر دەبن .

ئێستا لە ئێرانی خومەینی‌دا زیاتر لە پێنج ملیۆن کرێکار بێ‌ئیشن‌و لە بارێکی ناخۆش‌و دەست‌کورتی‌دا دەژین ، ئێستا بە سەدان لە کارخانەو فابریقەکانی نێو ئێران پەکیان کەوتووەو هیچ کارو بەرهەمێك پێش‌کەش ناکەن .. بە دەبانی کەش خەریکن بەرە بەرە ڕادەگیرێن‌و دەرگاکانیان دادەخەن .. ئەمەش ئەوە دەردەخات کە ژمارەی ئەو کرێکارانەی کە بێ‌ئیشن بەرەو زیادبوون ڕوودەنێن‌و خەریکە دەگاتە هەشت ملیۆن کرێکار .. ئەمەش یەکێکە لە دەسکەوتە هەرە گرنگەکانی خومەینی .. کە بۆ کرێکاران پێشکەشی دەکات .. لە ڕاستی‌دا ئەمە بەشێکی هەرە بچوکی کێشەکانی ئابوری ئێرانە وە ئەوەی ئێستا ئێران توشی‌بووە لە بارەی ئابووریەوە هەرگیز لە کۆشەو خانەی کێشەدا ناژمێرردرێن بەڵکو بە کارەسات دادەنرێن .. ئا لێرەوە ئێمە دەڵێین هەرگیز مەلاکان ناتوانن چارەسەری گیرمەکێشەکانیان بکەن .. بە دەرکردنی پێنج ملیۆن یان هەشت ملیۆن کرێکار لە کیشوەرە شلۆقەکەیاندا .. ئێمە دەزانین کەوا فەرمانڕەواکانی تاران پێش ئێستا هەوڵیان‌داوە بۆ ئەوە ئاژاوەو تۆقاندن‌و کاری تاوانکاری بۆ وڵاتانی دەرەوە بنێرن ئەمەش لە ژێر دروشمی « ناردنی شۆڕش » بەلام ئانجامەکەیان سەرشۆڕی‌و ڕووڕەشی‌و دۆڕاندن بوو ، هیچیان چنگ نەکەوت جگە لە نەهامەتی‌و کارەساتی دڵتەزێنی ئابووری‌و کۆمەڵایەتی سیاسی نەبێت .

کتێبخانەی گشتی‌و چەند سەرنجێك

لە ژمارە ٨٤٥ی ڕۆژی ٢٦-٦-١٩٨٦ی ڕۆژنامەی «هاوکاری»ی خۆشەویستدا ،گفتوگۆی ئەو چاوپێکەوتنەمان خوێندەوە کە لەگەڵ برای بەڕێز کاك ئەحمەد محمدی ئەمینداری کتێبخانەی گشتی ڕانیەدا- بلاو کرابووەوە .

سەرەتا ، هەر بە خوێندنەوەی ناونیشانی چاوپێکەوتنەکە دڵمان کرایەوە ، چونکە وەك زۆربەمان ئەزانین کتێبخانە دەورێکی شارستانی‌و ڕۆشنبیری مەزنی لە ئەستۆدایەو پێویستە ڕۆژنامە دلسۆزەکان زوو زوو ئاوڕی لێ بدەنەوە.

برای ئەمینداری کتێبخانە ،لەپێشەکی‌ی چاوپێکەوتنەکەدا چەند گیروگرفتی‌و کێشەیەکی خستووەتە ڕوو ، لەوانەش :

کەمی فەرمانبەرو کاربەدەست ، نەبوونی چاوگی گەرم بوونەوەو فێنك بوونەوە ،ناتەواوی‌و کەم‌وکوڕی لە بینای کتێبخانەکەداو پێویستیی دەست پیا هێنانی و ... تاد . ئێمە هەرچەندە ئەوەی لە توانامانا بووبێت لە گشت ڕوویەکەوە درێخیمان نە کردووە ،لەگەڵ ئەوەشدا بەڕێز یاریدەدەری پارێزگاری سلێمانی بۆ کاروباری ئیدارەی محەللی لەو گیروگرفتانەیان ئاگادارە و بە ئومێدە لە داهاتوویەکی نزیکدا بۆیان چارەسەربکات، شایانی باسە ناوبراوی بەڕێز دلسۆزانە ئەڕوانێتە کتێبخانە گشتی‌یەکان‌و بەردەوام هەوڵی بەرەوپێش بردنیان ئەدات .

هەروەها کاك ئەحمەدباس لە کەمی کتێب‌و گۆڤارەکانیان ئەکات ، چ کوردی یان عەرەبی‌و بێگانە. دەربارەی ئەم خاڵەشیش ئەڵێین :

بەڕێوەبەرێتی کتێبخانەکان‌تا ڕادەیەکی باش ئەو کێشەیەی چارەسەر کردووەوبە گوێرەی تواناو دەست کەوتن‌و کڕینی گۆڤارو کتێب،هەموو جارێك چۆن بەشی خۆمان داناوە بۆ کتێبخانەی‌گشتیی سلێمانی ، بە هەمان شێوەش بەشی کتێبخانەی‌قەزاکانمان داوە ، دیارە هەموو جارێکیش «ڕانیە» بەسەرکراوەتەوە .

دەربارەی ئەوەش کە ناوی‌چەند بەڕێزێکی بردووە کە کتێبخانەی تایبەتی‌یان لایان‌کردووەتەوە ، ئەمە لەخۆیدا هەنگاوێکی زۆر چاك‌و بەخزمەتە ، زووتر کە ئێمە هانی ئەو بەڕێزانەمان داوەکتێب بکەنە دیاری دەستیان بۆ کتێبخانەی گشتیی ناوەندیی سلێمانی، بە هەمان شێوەش لە پێویستیی کتێبخانەی قەزاکانمان ئاگادار کردوون .

لە کۆتایی‌دا ، پێخۆشحاڵین بەرامبەر ئەو دیاردەیەی کە خوێنەران بە ژمارەی زۆرو بە شێوەیەکی بەردەوام هامشۆی کتێبخانەکەیان ئەکەن .

هیواشمان وایە پاشەڕۆژ بواری باشترمان بۆ بڕەخسێ زیاتر خزمەتی کتێبخانەی ڕانیەی خۆشەویست‌و هەمو و کتێبخانە گشتی‌یەکانی تری پارێزگاکەمان بکەین‌و سوپاسی گەرمیشمان بۆ «هاوکاری»ی خۆشەویست .

بەڕێوەبەری کتێبخانەکان
لە ئیدارەی محەللی
سلێمانی ١٣-٧-١٩٨٦

لە چالاکیەکانی دەزگاکەمان

لە سلێمانی

لقی دەزگاکەمان دەزگای ڕۆشنبیری‌و بلاوکردنەوەی کوردی لە سلێمانی لە کاتژمێری ٥ ئێوارەی ٢-٩-١٩٨٦ کۆڕێك بۆ هونەرمەند کمال ڕۆوف هەنجیرە دەربارەی شانۆگەری غۆرێلا ساز دەکا.

هەروەها لە ڕۆژی ٥-٩-١٩٨٦ کۆڕێك بۆ هونەرمەند حمه علی دەربارەی برایانی گرامازۆف لای دیستۆفسکی ساز دەکا.

هەردوو کۆڕەکە لە هۆڵی ڕۆشنبیری جەماوەر دەبێت.

کاغەزا دەرڤەکری بۆ حاکمیێت ئیرانی

● بریندار مزیری ●

ئەڤە جارەکا دی رژێما خومینی و رەفسنجانی ئەوێ دبێژنێ سەرەکێ چڤاتا شورا ئیرانی رابو گەڤێت خو کرن لسەر دەولەتێت کناریێ عەرەبی نەبەس ئەڤە بەلکو گەڤێت خو کرن لسەر عیراقێ و گوت ئەڤ سالە سالا دوماهی‌یە ژ شەرێ عیراقێ و ئیرانێ .. و دەست ب تۆپە باران‌کرنا گومەلگا سیران کر و گەلەك ژ مدنی و ژنکا و زاروکا کوشتن و بریندار هەروسا باژێرێ بەسرە ژی دا بەر تۆپێت خو و باژێرێ ابی الخصیب و العزیر و ناحیا بیارە .. بەلێ ئەڤە هەمی بۆ وان نامینیت هەر وەکو سەرەك صدام حسین ل کاغەزا خویا دەرڤەکری ئەوا هنارتی بۆ حاکمیێت تهرانێ .. ئو گوتە وان کورێت عیراقێ دێ لبەرسینگی وان راوەستێن وەکی شێرا و ئەڤ سالە دێ بسەرێ وان دا ویران بیت و توتبریا وان دێ راکەین و ناهێلین ئێك پێنکاڤ بناڤ ئەردێ عیراقێ ڤە بێن و کورێت عیراقی هەر ئەو شێر و پەلنگن .. ئەوێت پشکداری کری لشەرێت ڕۆژهەلاتا بەسرە ئو ڕۆژهەلاتا میسان و ڕۆژهەلاتا دجلە .. و ل مندلی و پنجەوین ئەرێ ڤێجا مادی چەوا شێن خو ب لڤینن .. ئەو لبەراهیکێ دزانن ویران‌کرن و مال خرابکەرن دێ بارا وان بیت بەلێ بەلا بین داکو بزانن کو دەربێت عیراقێ دژوارن .. ما ئەو نزانن

ئەڤە شەش سالێت رەبەقن ئو ملەتێ عیراقێ یێ داستانێت مێرخاسیێ و زیرەکیێ لهەمی مەیدانا تۆماردکەت لمەیدانێت ئاڤاکرنا عیراقێ و لمەیدانێت شەری . هەمی ملەت بدەستەکێ تڤەنگێ هەلدکریت و سینگێ دوژمنا دگریت و بەرەڤانیا دەست‌کەڤتێت شۆرەشێ دکەت وبدەستێ دی عیراقێ ئاڤادکەت دا هەر ئالایێ مە یێ بلندبیت دا هەر سەرێ مە یێ بلند بیت دا هەر زاروکێت مە بۆ پاشەڕۆژێ بکەنن وبگرنژن .. چونکی ئارمانجا دوژمنی ئەوە داکو گرنژینێ ئەمرینن لسەر لێڤێت زاروکێت مە ئو ژیانا وان تەعل بکەت بەلی بەلا ل وێ هیڤی‌یێ نەبن هندی مێرو زەلامێت عیراقێ دساخبن دێ هەمێ بەنە چەکوچێ کاوەی سەرێ وان دێ هەرشینن .. ڤێجا وەکی سەرەکێ قوماندار صدام حسین گوتی بەلا بێن داکو بزانن شەرێ عیراقێ شەرەکێ گرانە .. ئو ئەو کەسێ خو نەڤێت ئو کوری خو نەڤێت بەلا بهنیرتە بەروکێت شەری‌دا ئو شەرێ عیراقی‌یا بەلا بکەت بەس ئەز دبێژم ئێك ژوان نازڤریت ئو جارا گوتی هەکە لوان شەرێت هاتینە کرن هندەك کەلەخ دزڤرین بۆ دەیك و بابا دساخ یان دتوپ و سەقەت بەلێ ئەز دێ بێژم ئەڤێ جارێ بەلا سەرێ کورێت خو صبغ بکەن داکو پیرێ وان بنیاسن جنکی کەلەخ نازڤریت ...

لەشکرێ عیراقی .. زیرەکێ مێرخاسی‌یا خو دیارکر ل بەروکێت شەری‌دا ئو دەولەتێت مەزن ڤێگافێ هزرەکا دی بۆ دکەن نەکو ئەو هزرا بەراهیکێ .. بۆ دەرکر .. لەشکرێ عیراقێ شیا ببیتە مەزنترین و بهێزترین لەشکر لدەڤەرێ دەمێ بهەمی نیشانێت خوراگرتنێ راوەستای دژی وێ ڕەشەبایێ ژ ئیرانێ ڤە هاتیە عیراقێ .. ئەڤە ژی باشترین (بەلگە و دلیلە کو لەشکرێ عیراقێ دشێت خوبگریت لبەرسینگێ تەنگاڤیا .. چنکی لەشکرەکێ خورت و زیرەك و ئازایە .. لەشکرێ ملەتەکی‌یە کو چ‌جارا سەر شۆرێ و رەزیلی‌یێ نزانیت بکرە خو ژ ڕۆژا دانان و چێکرنا وێ ئو هەتا نهو ڕۆژ بۆ ڕۆژێ داستانێت مێرخاسی و زیرەکی‌یێ دنڤیسیت ئو بەرپەرێت پاقژ رەش‌دکەت بۆ دیروکا عیراقێ .. ئەڤە ژی هەمی دزڤریتە ئەوێ نەگرێ جنگێ یێ هاتی‌یە چێکرن لسەر بنیاتەکێ موکم ڤێجا دێ دوژمن چ‌کەت بەلا بێت ئەم ئەڤە نە ل مەیدانی .. وەکی جارا سەرەکێ قوماندار صدام حسینی گوتێ .. زەلام ئەوە لبروکێت شەرێ‌دا ئو مەیدانا شەری خو بکریت .. بلا هەر دساخ بن زەندکێت هەوە گەلی مێرخاسا بلا هەر تبلێت هەوە ب لفلفن‌و خوین دناڤ دەمارێت وێ بگرێت بۆ شەقاندنا چەلاپکێ تڤەنکێت هەوە سەرێ ملەتێ عیراقێ ب هەوە یێ بلندە .. چاڤێت زاروکێت وە یە ل هیڤیا مزگینی‌یا سەرکەڤتنێ هوین چەلەنگ و قەهرەمانن هوینن سەرباز و خوش‌مێریێت عیراقێ ..

Institut Kurde de Paris

دەقی چاوپێکەوتنە ڕۆژنامەنووسی یەکەی سەرەکی فەرماندە صدام حسین بۆ ڕۆژنامەی " الثورە "

من کوڕی گەلم

گەل مامۆستاو ئیلهامە

کاتێ ویستم کتێبی دووەمم دەربارەی سەرکردەی گەورە سەرەك صدام حسین دەربکەم .. خواستێکم تەواو دەکرد کە لە کتێبی یەکەمەوە دەربارەی ئەو ـ صدام حسین پیاوو سەرکردە ـ دەستم پێ کردبوو .

ڕاستیی .. تامی خواستی بەدیهێنراو بەباشی لە ‌ئاناى ئاگا تەنها ئەوانە نەبێ کە بەئارامو چاوەنۆڕی خۆشیەوە چاوەڕێی دەکەن ..

ئەو ڕۆژەی .. عەزم بوو بە پیتەودێ ،، بوو بە بابو فەسڵ ئارەزووی ڕۆژنامەنووسی بە هەموو ئاواتێکەوە کە تیایەتی ڕام‌دەکێشێ کە خەریکی کتێبە نوێکە بم ،، چاوپێکەوتنی ڕۆژنامە نووسی لەگەڵ سەرکردەی مەزن ،، نەك ئەمە فرمانێکە نرخێکی زیاتر بە کتێبەکە دەبەخشی ،، بەڵکو لە بەرئەوەی خەونێکی ڕۆژنامەنووسی دەهێنێتەدی کە بە قەشەنگترینو جوانترین خەونی عومر دامێنێتەوە ..

بۆ سەرکردەم نووسی ...

لە دەقی ئەو یاداشتەی بۆم بەرزکردەوە ئەم برگەیەم قەرزکرد : تکام‌وایە ڕەزامەندیتان لەسەر وەڵامدانەوەی چەند پرسیارێك لام دروستبوون بفەرموون ، پرسیارەکانیش دەربارەی بۆچوونی فیکریو سیاسیتان نیە ، چونکە من کەم‌وکوڕی لە لێدوانیان نابینم ، بەڵکو دەربارەی چەند مەسەلەیەکی تایبەتکاریو هی تری تایبەتون .

نهێنی لەوە لە کوێدایە ، لە شەخسیەتی سەرکردەو سەرنجی بۆ پەیوەندیی لەگەڵدا ، ئایا ئەوە دەگەڕێتەوە بۆ تێگەیشتنێکی تایبەتی سەرکردایەتی ، یاخود بۆ سەرنجێکی دەرکەوتوو بۆگەل ، ئەو نەزعە کەسیەیە لە کوێدایە کە سەرکردە بەرامبەر بەوە هان‌دەدا ، چ وێنەیەکی پاڵەوان لە بیرتاندا دەچەسپێ تا لە قووڵاییتاندا حالەتی خواستێکی ڕەوا بۆ ئەوە ڕووناك بکاتەوە ، ئەو ڕەمزە کێیە کە بیروراتانی گرتووەو بۆچی ؟

سەرەکی بەڕێز ..

لە چوارچێوەی وەڵامی ئەم پرسیارەدا ، یاخود بۆ کەمترینی ئەم پرسیارانە ئەمەوێ دەست بەو بەشیەکەمە بکەم کە پەیوەندی بەپەیوەندی فەرمانڕەوای نوێوە لەگەڵ ئەو جەماوەرەدایە کە لەسەرەتادا لەکشان دەچێو لە پاشاندا لە دواییدا

نێوان پێشەکییە مێژووییەکانی لە ڕووی ئەرکو لە ڕووی دروستبوونەوە دوورمان دەخاتەوە ، بەڵام کاتێ دەڵێین ، سەرکردایەتی یاخود ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ، وەك ئەوە وایە پێشەکی مێژوویی ئەو ئەرکانە دەخەینەوە ڕوو کە بەو مەڵبەندانە سپێردراون ، هەروەها حالەتی دروست بوونە نوێکە دەخەینە ڕوو ، واتە چۆن خاوەن کرداری بنەڕەت لەم دروستبوونەدا لە دایکبوو ، بەمە بیروباوەڕ بۆمان بەحالەتێکی نابیرەوەچوو تا ڕادەی تێکڕایی دەردەکەوێو ئیتر ڕۆڵی گەل دەردەکەوێ .

لە بەر ئەوە من سیفەتی فەرمانڕەوا حەز لێ ناکەمو بە شێوازێکی هونەریش مامڵەتی پێ ناکەم بەڵکو بەو شێوازو دەسەڵاتانە مامڵەت دەکەم کە سەرەکی دەوڵەتی عیراق هەیەتی لە چوارچێوە مێژوویی‌و باوەڕەکەی‌دا ، هەروەها تەفەلا ئەدەمو تەقەلاکەم وەك فرمانێکی ئاسایی تەقەلایەکی کەسی

بەچەشنێك ئامانجە مێژووییەکان ئەنجام بدا بڕەخسێ .

ئەمەی دەیخەمە ڕوو تاقیکردنەوەکانی مێژوو و گەلان دەیسەلمێنن ، بەوەی کە کرداری مێژوویی پێویستی بە سەرکردەی مێژوویی هەیە ، ئەم ڕاستیە ئەوەندەی پێویست بوونی سەرکردەی مێژوویی دەردەخا ، ئەوەش دەردەخا کە بەپێی پێویست کوڕی دەزگای کۆمەڵی بۆ سەرکردایەتیەو بەبێ تێگەیشتنی پێویستیەکانی ئەمەو تێگەیشتنی مەرجە مەوزوعیو بەباوەڕەکانی ئەو بەیەکەوە بەستنە لە ڕووی کردەوەوە مانای ئەوەیە زیانێکی گەورەمان بە مەسەلەی شۆڕشو ڕاپەڕینەکە گەیاندو ڕێڕەو بنیاتی شۆڕشگێڕیمان خستە بەردەم مەترسی پەرشو بڵاوبوونو ونبوون .

بەڵام سەرنجم بۆ ئەم مەسەلە گرنگە چۆن !؟

لە مێژوو و کەلەپوورماندا شتی وای تێدایە کەڵکو سوود دەگەیەنێ ، لە بەهاو تاقیکردنەوەکانماندا وەك نەتەوەیەکی کۆن شتیوا هەیە وێنەکە بەهەموو وردییەکەوە لە بەردەمماندا ڕوون بکاتەوە .

لێرەوەو لەم حالەتەدا ، من بڕوام وایە کە سەرکردایەتی ئەو مانایانەی بەسەردا دەگونجێ کە لە ئایەتی پیرۆزی « وشاورهم فی الامر ، فاذا عزمت فتوكل على الله » داهاتوە .

لە بەر ئەوە داوام کرد ئایاتەکە کە لە هۆڵی کۆبوونەوەی سەرکردایەتی‌دا دانراوە بەتەواوی تەواو بکرێ ، دوای ئەوەی تەنها « وشاورهم فی الامر » بوو .

ئەوەم لە کۆبوونەوەکانی سەرکردایەتیو ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕش‌دا شی کردەوەو ئاگاداری هاوڕێکانم کرد کە من بڕوام بەو ناوەرۆکە هەیە ، نەك بەحاڵەتە لێك بڕاوەکە ، واتە بەحالەتە ناتەواوەکەی ئایەتەکە کە تەنها بەشی یەکەمی گرتۆتەوە ، من بڕوام بە ئایەتەکە بەو چەشنە هەیە وەك بە تەواوەتی لە مانای سەرکردایەتیو لە پەیوەندی نێوان منو نێوان ئێوەدا هاتووە .

واتە باسی ئەو مانایەی بە پرسیارەکەت هێناتەوە ، هەندێ جار هەندێ فەرمانڕەوا بەرەو مەرکەزی فەرمانڕەوایی بازدەدەن ، مەبەست لەوە فەرمانڕەواکانی پلەی یەکەمە ، کارێکی ئاساییە لەسەر شەپۆلی سۆزو هیواکانی جەماوەردا بۆ مەرکەزی فەرمانڕەوایی بازدەدەن ، بەشی زۆریشیان هیوایان پێ دەبەسترێ بەوەی کە چاوەڕێ کراوەکەیە ئەم حالەتە زۆر وادەبێ لە وڵاتانی جیهانی سێیەم دا ڕوودەدا ، بۆچی ؟

چونکە وڵاتێکن لە ئەندازەیاندا چەسپیونینو لە قۆناغەکانی پەرەسەندنیشدا چەسپیونین ،

بۆمە بەستێکی شەخسی لە پێشەوەی سەرکردایەتیەوە نیم بەڵکو لە پێناو بیروباوەڕداکە تەمەنم لە پێناویدا تەرخان کردوە

کاتێ چاوم بەسەرکردەکەوت ..

پرسیارەکان مایەی پێخۆشحاڵیو ڕێزی بوون ، بە چەند وشەیەك وەسفی کردن کە بە شانازی لەگەڵ تەواوی ژیانم‌دا لەگەڵم‌دا دەمێنێتەوە چاوپێکەوتنەکە لە نووسینگەی خۆی لە کۆشکی کۆماری بوو .

پێش ئەوەم سەرکردە زەردەخەنەی ڕەزامەندی دەنواند ، لە پاشاندا چاوم بە نووسینگەکەی‌دا گێڕاو لەسەر ئایەتێکی کتێبی خوای خۆشەویست کە لە بەردەم نووسینگەکەی‌دا دانرابوو و دەڵێ : « بل نقذف بالحق على الباطل فيدمغه فاذا هو زاهق » جێگیر بوو .

پێش ئەوەی دەست‌پێ‌بکەم ..

چاوم کە لەسەر ئایەتە پیرۆزەکە جێگیر بووبوو .. هەمزەی گەیشتن بە قووڵاییم بوو کە دوعایەکی بێ‌دەنگی دەوت :

خوابتپارێزێو قورئان ئاگای لێتبێ بۆ سەرخستنی حەقو ژێرخستنی چەوت .. گفتوگۆ خەونەکە دەستی پێ‌کرد ، پرسیاری یەکەم تیایدا !

پرسیار : لە چوارچێوەی گۆڕانکاری‌دا ، فەرمانڕەوای نوێ پەیوەندیەکی ئیجابی لەگەڵ جەماوەردا دەبێ لە سەرەتادا لە کشانێکی فراوان دەچێ .. بەڵام لەم حالەتەدا نامێنێتەوە ، بەڵکو خێرا بەرەو کشانەوە دواوە دوایی دێ ، یاخود بەلایەنی کەمەوە پارێزگاری خۆی ناکا .

ئەمە تێبینی‌یەکە ، پێچەوانەی ئەوە لە دیاردەی صدام حسین‌دا بەرامبەریەتی ، ئەو هێشتا دەستی پێ نەکردوە بەڵام گەیشتویەتیو زیاتریش لەوە ئەو لەگەڵ ڕۆژگاری زۆری یەك بەدوای یەك‌دا شتی بۆزیاد دەکا .

دەبوکێتەوە .

وا دەزانم تۆ ئەمەت لە چاودێریکردنتەوە بۆ ئەوەی لە وڵاتانی جیهانی سێیەم‌دا ڕوودەدا وەرگرتوە ، هەتا لە نیشتمانی عەرەبیشمان‌دا لە ناو وڵاتانی جیهانی سێیەم‌دا ، تا حالەتی وڵاتی خۆشمان پێش شۆڕش لەمە هەڵنابوێرم .

ئەم حالەتە بەسەر هەر مرۆڤێکدا ڕاستە کە تەنها فەرمانڕەوا بێ ، بەڵام ئایا ڕازی دەبم بەوەی کە من تەنها فەرمانڕەوا بم ؟

بەڕاستی من بەمە ڕازی نابم ، ئەوەشم بەهیچ جۆری بەخەیاڵدا نەهاتوە ، تا کاتێ گەیشتمە سیفەتێکی ڕەسمی هاوبەشیش لەگەڵ فەرمانڕەوادا ، واتە شەخسی‌یەکەم لە دەوڵەتدا .

ئەگەر تێبینی ئەم باسە بکەین باسی دەربڕینی ئەوحالەتەی بڕوام پێی هەیە ، سەبارەت پەیوەندی بەمنەوە واینابینی کە تەنها ڕەفتارێکە پەیوەندی بە ئەرکی ڕاستەو خۆمەوە هەیە ، بەڵام لەجێی تردا لە ڕەفتاری شەخسی بەرپرسیارەوە دەیبینی کە ئەویش صدام حسینە .

من لە هەموو ژیانی سیاسیم‌داو لە ڕێی دەوڵەتەوە کە ١٨ ساڵ بەسەر وەرگرتنی بەرپرسیاریمان‌دا تێپەڕیوە ، وشەی حکومەتی عیراقم بەکارنەهێناوە لەگەڵ ئەوەدا کە ئەمە دەربڕینی ڕەسمی دەسەڵاتی ڕاپەڕاندنە لە دەوڵەتدا ، بەڵام بیرم نایەت قەت بەکارم هێنابێ چونکە حەزی لێ‌ناکەم .

هۆی ئەوەش دەگەڕێتەوە بو ئەوەی ئەمو دەربڕینە زۆر جار ، لە زۆر حالەتدا ، لە وڵاتانی جیهانی سێیەم‌داو حالەتی هونەریی لەگەڵ‌دابڕاوی وەرگرتووە . پێ‌داگرتن لە سەر حکومەت لە ڕووی سەرنجی منەوە لە گیانی پەیوەندی نێوان خۆیو

نیمو بەڵکو حالەتێکە بە ویژدانی ئەمەوە نووساوە پەیوەندییم بە هاووڵاتیانو هەستکردنم بەمەسەلەکانیانو خۆماندووکردنم بو لێ‌تێگەیشتنی تەواوی گیروگرفتەکانیان و پەیوەندییم بەهاوڕێکانم لە حزب‌داو لە سەرکردایەتیو لە ڕادەکانی‌ترا ئەوە دەردەبڕێ .

بۆ ئەوەی نیازم لە بارەی ئەوەوە ڕوون بکەمەوە من لە تێڕوانینم بۆ شوێنی (یەکەم) لەو بیروباوەڕو نەریتانەوە هەنگاو هەڵدێنم کە لەسەریان پەروەردە بووین .

ئەمە ئەوە دەگەیەنێ کە سەرکردە ئەوەندەی ئەرکو قوربانیەکانی بە ئەستۆوە دەگرێ ئەوەندەش لە سەریەتی کە ڕۆڵەکە بەعەزمو تواناو لە خۆبووردنەوە بەجێ‌بهێنێ .

بۆ چوونم لێرەدا دەکەوێتە سەر تێگەیشتنی بەهای بەباوەڕو پێویستی‌ی باوەڕی ، بەمانای ئەوەی بیروباوەڕ لە بۆچووندا لەبەرچاوبێ هەروەك پێداویستە پێویستەکانی لە ڕەفتارکردن‌دا ئامادەن .

بەم چەشنە بەرپرسیاری سەرکردایەتی نە بۆ فەرمانڕەوایە وەك کەسێك وەنە هەڵسوڕاندنی کارە لە لایەن یەك پیاوەوە ، چونکە من دەبینم دەزگای کۆمەڵی کۆڵەکەی ئەم سەرکردایەتی‌یەیە ، بەڵام بێ ئەوەی ئەوە بەرەو بڕوای ڕووت یاساکاری ئەم مەسەلەیەم بەرێ ، یاخود ئەو مەرجانە پشت‌گوێ بخەم کە لە ڕووی مێژووییو شۆڕشگێڕیەوە بو هێنانەدی ڕاپەڕین لە کۆمەڵ داو بۆ گواستنەوەی شۆڕشگێڕانەی پێویست مەبەستن ، چونکە هیچ گواستنەوەیەکی بنچینەییو جۆرەکیو مێژوویی ناتوانرێ بەبێ سەرکردەیەکی بەتوانا لەسەر سەرنجدانو حیکمەتداری بەقسەو بەکردار .. بەبیرو نەخشەکێشان لە سەرکردایەتی کردنی واقیعەکە

وڵاتێك بەدەست هەموو مەیانێکەوە دەناڵێنێو گۆڕانێکی سیاسی تێدا ڕوودەدا ، زۆر وا دەبێ گۆڕانەکە بە شێوەیەکی دراماتیکی ڕوودەدا ، ئەنجامەکە وا دەبێ کە گەل ئەو هیوایەی لە دەروونو لە عەقلی‌دایەتی بە داهاتوە نوێکەیەوە دەبەستێ پێش ئەوەی خاسیەتەکانیو توانای بۆ دەرکەوێو ئاخۆ توانای ئەوەی هەیە ئەم هیوایانە بەدی بهێنێ یان‌نا .

حالەتی ڕەفزکردنی فەرمانڕەوا کۆنەکە لەگەڵ ئەو هیوایانەی لە ناو دەروون‌داو لە ناو عەقلی جەماوەر و خواستەکانی‌دا دروست بووە ، هەموو ئەم کاروبارانە وا لە هەندێ فەرمانڕەوا دەکەن بە لایەنگیری کردنێکی زۆر گەورەو هیوایەکی زۆرەوە بەشێوازی کشان پێشوازی بکرێن ، بەڵام دوای ئەم قۆناغە ، قۆناغێکی نوێ سەرهەڵدەدا ، ئەویش قۆناغی فەرمانڕەوای نوێ لە هەموو ئەمەدا لە کوێ‌یەو ڕۆڵی لە بەدیهێنانی ئەو هیوایانەی پێی بەستراون چیە ، چونکە قۆناغی فەرمانڕەوای کۆن کۆتایی هات ؟

لێرەدا جیاوازی لە نێوان حالەتێکو حالەتێکدا دەبێ ، کاتێ فەرمانڕەواکە ناتوانێ ئەو هیوایانە بەدی بهێنێ ، پووکانەوە دەست پێ‌دەکا .

واتە ئەم واقیعە ساتێك لێم جیانەبۆتەوەو ئێمە لە حالەتێکی خەباتگێڕانەوە بۆ حالەتێکی تر دەگوێزینەوە ، واتە سەرخستنی شۆڕشو وەرگرتنی جڵەوی کاروبار ئەو مانا سلبیەی لەمن وەرنەگرت کە ئەو واقیعە نیشانی دەدا ، لەبەر ئەوە لە مەودای پێویستدا تێڕوانینو کاری ون نەکرد تاوەکو ئەم واقیعە بەرەو پەیوەندییەکی دروستی نێوان سەرکردەو گەل ڕاستبکەمەوە نەك ئەو حالەتەی لەنێوان فەرمانڕەوا و گەل دامەزراوە .

Institut Kurde de Paris

دەقی چاوپێکەوتنە ڕۆژنامەنووسی یەکەی سەرەکی فەرماندە صدام حسین بۆ «الثورة»

یەکەم خۆشەویستی پێگەیشتو لە ژیانم دا خۆشەویستی گەل بوو

لەبەر ئەوە لە سەرەتای شۆڕشەوە ڕاکێشانی سۆزی جەماوەرم دوورخستەوە کە لەسەر وەعدی زیادە بالا دامەزرابێ ، بێ ئەوەی شـوێنەواری زانستی سۆزی جەماوەر لابەرم ، بەڵام بایەخم بە عەقڵیو ئەوەی لە ویژدانی دایەو نەگۆڕیو مەودا دووریدا ، نە وەکو ڕاکێشـانی ئێستایەکیو وەختی ..

لەبەر ئەوە لە پرۆگرامەدا نەبوو سـۆز کۆبکەمەوە بۆ ئەوەی بگەمە « گربوونەوەی سۆز » بەڵکو تەقەلام بۆ ئەوە تەرخان کردبوو بۆ ئـەوەی کۆکردنەوەی عەقڵو ویژدان ۆامن بکەم بۆ گەیشتن بە « گردبوونەوەی ویژدانی » .

لەوانەیە ئەو ڕێبازە لە پشت ئەوەوە بێ کە دەبینرێ لە دیاردەی ئیجابی ئەم بوارەدا ، شتی لێ دەخەمە سەر و دەڵێم گەل لە عیراقدا بە دوای حاڵەتی سەرکردەیەکدا دەگەڕێ کە سەرکەوتنی بۆ بەدی بێنێو بە دوای حاڵەتی سەرکردەی ڕەمزو بە دوای ئەو کەسەی کە سەرکردەیی وڵات دەکاو پڕە لە بڕواو هیوا ، چونکە گەلەکەمان ـ ئەو لەسەر حەقە ـ پێشتر بڕوای وا بوو کە ئەوە مەرجێکە بۆ هێنانەدی ئامانجو ئاواتەکانی .

بەڵام گیروگرفتی گەل لەم بوارەدا دەرفەتی نەکاندنو بەڵکو باوەڕپێکردنی پیاوان واتە گۆڕانی ئەوی نەدایە ، چونکە تاقیکردنەوەی لەگەڵ (سەردەمەکانی گۆڕین) هاندەر نەبوو ئەگەر نەڵێم دوورو هەندێ جار بە پەژارە نەبووبێ پاڵی بە گەلەوە دەنا دووبارە ئەو لەسەر حەق بوو ـ بەرەو هوشیاری وشکو گومان ..

نهێنییەک بڵاو ناکەمەوە کاتێ بڵێم : گەلی عیراق لە سەرەتای شۆڕشدا بە سەرنجێک پێشوازی کردین کە لەمە خاڵی نەبوو ، دەترسا کە سەردەمی شۆڕشو پیاوەکانی وەکو ئەو سەردەمانەی پێشوو بن کە تاقیکردونەتەوەو ئەنجامی تاقیکردنەوەکانی بۆیان سەرنەکەوتوو و تاڵ بووە ، ئایا دەتوانرێ پەیوەندی (لەگەڵ ئێمەدا) لە جۆری (سەرەتامان)دا بە غەیری پەیوەندی کشانی بچڕ بچڕو هاتنە دواوەو تا لە زۆر جاردا بە ترس بێتە بەرچاو !!

من لە هەموو ژیانمدا پیاوێکی واقیعیمو ڕاستی ناڕەحەتم ناکاو ناتوانم ئینکاری بکەم ، بە هیچ حاڵێک لە خۆبایی نابم تا پێچەوانەی ئەوەی کە واقیعییە بەرچاومی بگرم . بەڵام خۆم بە دەست واقیعەوە نادەم کاتێ ئەو ڕاستیانە دەرنابڕێ کە بە فووڵایدا چوونەتە خوارێ .

ئەو پرسیارەی کە لەگەڵمدا دەژی ئەوە بوو : ڕێگا چۆنە بۆ گەڕانەوەی بڕوا لە نێوان گەلو ئەو سەردەمەدا کە ڕابەری دەکا !؟ هۆی پرسیارەکە شەخسی نەبوو تا لە ڕێگایەوە خەو بە پەیوەندییەکی ئیجابی لەگەڵ گەلدا ببینین بەڵکو هۆکەی مەبدەئی بوو دەبوویست بۆ گەل ڕوون بکاتەوە کە سەردەمی شۆڕش وەکو سەردەمی ڕژێمەکانی پێشوو نیە .. یەکەم شت کە پێویست بوو بڕوا پەیدا کردنەوە بوو و هاندەری ئەمەشو شاهید تیایدا کردار پێش قسە بێ بۆ قەناعەت پێکردنی گەل کە سەردەمی نوێ جیاوازەو پیاوەکانی دیارن .

بەوە بەسەر شکانی کۆتە دەروونییەکانو لەتو پەتکردنی بەربەستە بەجێماوەکاندا سەرکەوتین ، نەخشەمان ئەوە بوو هەوڵ بدەین دوورترین ڕادە کە زووف ڕێدا هیوای گەل بەدی بهێنین ، بێ کۆتە هەڵەی مەزادکاری یاخود مەترسی هەڵخلیسکان بەرەو ئەو وەعدە شیرینو بریسکەدارانە کە سەرمایەی لەسەر واقیع نیە ..

بزوتنەومان لەسەر ئەم زەمینەیە بە هۆشمەندیو لەسەر خۆیو ئارامەوە بەجێ دەهێنرا ، ئەنجامە بەرچاوەکانی لە لایەن گەلەوە دڵتەنگیو مەترسی لە دەروون لا دەبرد ..

فرمانێکی تر کە بە تەنگ ساغبوونەوەی بووین ئەوەیە کە سیاسەت خوو و ڕەوشتەو قسە ئیلتیزامەو هەڵوێست کردارە ، دوایی خستمانە مێشکەوە کە مژدەدان بە بیروباوەڕو هۆشمەندی تیئوری پێگەیشتنی فیکریو بۆ چوونێکی واقیعین نە وەک بەحری سەراب بن ، بەڵام سەنگی تێکۆشانیان بەرەگەوە بە زەمینەی واقیعو مەیدانەوە بیابەستێ .

بەم پێیە هاتنە دواوەکە هاتەوە یەک بەرامبەر بزوتنەوەی ئەو کشانەی کە وای لێهات ڕووپێوێکی فراوان لە ناو دەروونو عەقڵو ویژداندا داپۆشێ تا ئەو ڕادەیەی هەموو دیاردەکانی یەکەمی گرتەوەو تیشکەکەی وای لێهات دەری سنوور ڕوون بکاتەوە ، بێگومان من هۆی ڕۆژگار لا نادەم بەوەی کە ڕاستی دەردەخا جگە لەوەی کاتێکی داواکراوە بۆ پەلاماردانو ئەو پێگەیشتنەی دەسکەوتی زیاتر بەدی دەهێنێ ..

کوڕی گۆرەپانی کەشافەتان بیر دێ ، کاتێ قسەم بۆ جەماوەر کرد وا ئەزانم ئەوە لە ساڵی ١٩٦٩ دا بوو ، پێم وتن وریا بن لەوەی بڕوامان پێ مەرج پێ بدەن ، لە سەرتانە لە ئێستا بەدواوە بڵێن ئەم هەنگاوە باشەو ئەوی تر باش نیەو نەڵێین ئەم ڕژێمە باشە ..

من لەمەدا مەبەستم وریاکردنەوەی گەل بوو بۆ مافەکانیو وریاکردنەوەی گەل بوو لەسەر پێویستی سوود وەرگرتنی لە ڕابوردوو ، بەوەی کە بڕوا بە ڕژێمەکەمان لەسەر بنەڕەتی بەرامبەر کردنێکی ڕێژەیی لە نێوان کۆنو تازەدا ، لە نێوان هیواو نێوان هەنگاوەکاندا ، لە نێوان خواستو بەردەستدا ، ئەو کاتە قەیدی نیە ڕابوردوو وەک خەلفیەتێکی مێژوویی ئامادە بێ بەڵام لە نێو ئەم چوارچێوەدا ، نەک وەک حاڵەتێک کە لەو دابڕابێ .

لە هەمان کاتدا ویستم هەموو خەڵکی لە پایەی دەسەڵاتداریو لە پایەی سەرکردایەتیدا لە بەردەم بەرپرسیاری ڕاستەوخۆیاندا دابنێم ، مەبەستم لە بەردەم ئەم جۆرە پەیوەندییە لەگەڵ جەماوەردا ..

ڕۆژی لە ڕۆژان بێزارییەک بەرامبەر نائارامی گەلی عیراق هەبوو سەبارەت بە کۆبوونەوەی سەرکردایەتی قوتری وەک یادم دێ بە شوێن ئەو حاڵەتەدا وتم ، ئەمەی دەربارەی دەدوێن ، من وەکو عونسەرێکی ئیجابی سەیری دەکەم ، کاتێ داوای لێکردم کە پێشانی دەم چۆن ... عیراق دەبێ ئاوا بێ ، واتە نابێ حاڵەتێکی ئاسان بێ بەڵکو حاڵەتێکی قورس بێ ، ئەو کەسەی دەیەوێ ڕابەری عیراق بکات پێویستە توانای ڕابەریکردنی ئەو حاڵەتە قورسەی هەبێ ئەگینا پێویستە خۆی لا بخا ، ئەو کاتە حاڵەتەکەم وا شوبهاند کە سەرکردایەتی پێویستە لەبەردەم گەلدا ڕابکا ، ئەو کەسەی ناتوانێ بە فەرقە ماوەیەک لە نێوان خۆیو نێوان گەلدا ڕابکا ، گەل دامێنی جلەکانی پان دەکاتەوەو بە زەوی دادەداو لە پاشاندا بەسەر پشتیدا دەڕواو دەڕوا بۆ ئەوەی بە شوێن ئەو کەسەدا بگەڕێ کە لە ڕاکردنەکەدا بەرەو ئاواتەکانی پێشی خۆی دەکەوێ ..

بێگومان ئەو حاڵەتە لە ساڵی ١٩٦٩ ـ ١٩٧٠دا بوو و نە وەک لە کاتێکی درەنگ دا ..

واتە گەلەکەمان بڕوای بە ڕژێمو سەرکردایەتی ڕژێم لەسەر بناغەی هەنگاو بەخشیوە ، بەڵام ئەم هەنگاوانە سەرکەوتن ، ئەم ڕەفتارە دەسکەوتێکی بوو لە چوارچێوەی حوکمی مێژووییدا هاتە سەر ڕێڕەوەوە ، کاتێ گەل بینی سیفەتەکان گەیشتونەتە ئەم ڕادەیەو ئەو سنوورەی کە دەتوانێ لێیەوە ئەو حوکمە بدا کە ئەم ڕێڕەوە باشە ، ئەو بڕیاری خۆی بە لایەنگیری داوەو بەرزی بڕیارەکانی گەل لەمەدا ئەو لایەنگیرییەیە کە لەگەڵ خوێنتکانی جەنگی قادسیەدا دەبێ ..

واتە دەتوانی لێکدانەوەیەک بۆ ئەو حاڵەتە بدۆزیتەوە کە لە پرسیارەکەتدا بە دوایدا دەگەڕێی ، لە ناو ئەم وشە ساکارو خێرایانەی ئەم بوارەدا ..

نهێنی لەم فرمانانەدا لە کوێدایەو چۆن لە سەرەتاکانیان بگەینو هۆی سەرنجدانم بۆیان چییە ؟

هاوڕێ صباح لێم گەڕێ پێت بڵێم ، کە یەکەم خۆشەویستی پێگەیشتوو لە ژیانمدا خۆشەویستی گەل بوو و ئەمە لە زوومەو یەکەمین چاکەی بەسەرپێکهاتنی شەخسیمەوە هەبوو ..

ئەم خۆشەویستییە ئەو بنەڕەتەیە کە لێیەوە هەست دەکەم لە هەموو ئەوەی پێی گەیشتووم ، من کوڕی گەلم ، گەل گەورەترین چاکەی لەوەدا هەیە کە من پێی گەیشتووم ، ئەو مامۆستاو مولهیمە ، من هەستم بە حاڵەتێکی (بچووکی) لە بەردەم هیچ بە هێزێکدا لە هیچ دۆخو حاڵێکدا نەکردوە ، بەڵام من بڕوام بەوەیە کە خوا و گەل لەمن بەو بڕوایەمو ئەو پەیوەندی پێوەیە بەختیارم هەروەک دەزانم کە پێویستە هەموو فەرمانڕەوایەک هاوسەنگی لە شوێنەکەی خۆیدا بکا ..

لەبەر ئەوە بڕوا دەکەم کە شوێنی سەرکردایەتی ئیمتیاز نیە بەڵکو قوربانییە ، شوێنی خۆشی نیە بەڵکو هیلاکییە ، کورسی فەرمانڕەوایی نیە بەڵکو مەرکەزی بەرپرسیارییە تیایدا دەنگی گەل دەبیستم و گوێی بۆ دەگرم ، ئەوە ئەو کارەیە کە وام لێدەکا هەست بەتامی خۆشی بیروباوەڕو چێژی ئیشکردن لە پێناویدا .

بەڵام ئەو ڕەمزە کێیە کە لە بەردەم خۆی دادەنێم ، بۆ یارمەتی لێوەرگرتنو شوێنکەوتنیو ڕێگەگرتنی ، لە واقیعدا ڕەمز لە بەردەممدا هەن ، لە مێژووی عەرەبی ئیسلامیەوە وەرگیراون ، بەڵام دەتوانم بڵێم جگە لەم ڕەمزانەی لە مەیدانەکانیانەوە دەرم برین دەتوانم بڵێم ئەو ڕەمزەی ئێستا لە بەردەمم دایە کۆمەڵە نەریتو خاسیەتێکن هێشتا تێدەکۆشم بۆ ئەوەی دەربارەی کام لایەنی گرنگیان دەربڕم ، ئەگەر لە بواری سەراحەتو ڕاستیەوە بێ ، یاخود لە بواری بۆچوونی باوەڕیو ڕەفتاری بەکردەوەوە بێ ، یاخود لە بواری خوو و ڕەوشتی گشتیەوەو سەرنجدان بۆ کۆمەڵو مرۆڤەوە بێ ، یاخود لە بواری ئەرکەکانی شەخسی یەکەمی بەرپرسیارەوە بێ ، کاتێ پیاوە مەزنەکان ڕەمزە زلەکان لە مێژووماندا وەردەگرن .. ئیمامی عەلی کوڕی ئەبی تالب وەربگرین ، ئەو لە هەموو ڕەفتارە قووڵەکاندا ، بەڵکو لە هەر ڕەفتارێکیاندا ، دەست دەدا ببێتە ڕێبەری کارکردن بۆ مرۆڤی بە بیروباوەڕ ..

با یەکێکیان وەربگرین ، کاتێ عثمان کوژراو موسوڵمانەکان هاتن ڕای خۆیان بە ئیمامی عەلی بدەن ، محمدی کوڕی ئەبوبەکر لەگەڵ ژمارەیەک لە لاوان کوڕانی ئەسحابەکان ڕای خۆیان دایە ، ئیمام پێی وتن ، ئێوە کێن تا ڕام بدەنێ ؟ ئێوە ئەوەنین ڕام بدەنێ ، خەڵکی بەدر ئامادە بکەن ، بەدرییەکان ئامادە بکەن بۆ ئەوەی ڕایان بزانین .

ئەم قسەیەو مانایانەش کە دەیبەخشێ ، بە دەست وەشان لە کۆمەڵێ لەوکوڕە ئەسحابانە دەژمێردرێ کە حەماسەت و بڕوایەکی زۆریان بە پێویستی ڕاپێدان بە ئیمام هەبوو ، لەگەڵ ئەوەشدا ئەوە دەڵێ کە پێی وتنو فەرمانی پێکردن کە خۆیان لەم مەسەلەیەدا بەرامبەر هاتنی بەدرییەکان لابگرن تاوەکو ئەوە بڵێن کە بەلایانەوە پەسندە !!

چونکە لای ئەو ئەوە بنەڕەتە ، دەڵێم ئەم قسەیە نەریتێکی زۆر دەنوێنێ ، لەبەر ئەوە ئەم چیرۆکە هێشتا دوای تێپەڕبوونی ١٤٠٠ ساڵ دەگێڕدرێتەوە ، لەمەوەو لە هی ترەوە دەزانین کە هەڵوێستی بەباوەڕ چ بەهایەکی مێژوویی هەیە .

هەڵوێستی بەباوەڕ لە هەندێ وڵاتانی جیهانی سێیەمدا حاڵەتێکە قوربانیدان بەرامبەریەتی هەندێ لەوانە ، خوێنو شەونخونی و هیلاکیو دڵتەنگیەکی ڕەوا .. تاد .

ئەگەر مرۆڤ سەیری کاروباری کرد بەسەرنجی فەرمانڕەوا ، ئەوساکە گوێ بەبیروباوەڕ نادا ، بەڵام ئەگەر بەسەرنجی بەرپرسیاریکە کە سنووری هەر لای ئەو ئێستاکە وەنەبێ کە بەتەمەنی لە فەرمانڕەوایی بەندە بەڵکو بەو سەنگە بنەڕەتیەی کە پێویستە بە مێژووی داهاتووەوە بەندبێ ، ئەوکاتە دەبێ بەپێی بیروباوەڕ بەڕێوەبڕوا .

ئەگەر چاو بەڕێبازی باپیرانماندا بخشێنی دەبینی بەتەواوی دەکەوێتە ئەم چوارچێوەوە .

ئەگەر بگوێزینەوە بو عمر بن الخطابو سەرنجی عادیلانەی بۆ کاروبار ، لەوانە ڕەفتارکردن لەگەڵ خێزانەکەی لە چیرۆکە ناسراوەکانیدا ، کاتێ تا ڕادەی مردن بڕیاری بەسەریەکێک لە کوڕەکانیداو ئەو حوکمانەی لە دەقی قورئاندا بڕیار دراون بەسەریدا بەجێبهێنا ، گومانی تێدانیە ورەو خواستمان بەبەرداداکا بۆ ئەوەی لە ڕێبازەکەدا لە ڕووی گیانو بەها بە باوەڕەکانەوە چاو لەو بکەین ، کاتێ ئەو دۆخە قورسو ئاڵۆزانە وەردەگرین کە عوسمانیان پێدا تێپەڕی بەهەموو ئەو دەرسە قووڵانەی تیایدانو لەوانە کوشتنی عوسمان ، هۆو زروفەکانی ..

کاتێ هەرسێ حاڵەتەکان بەسەرنجێک وەردەگرین کە هەریەکێکیان سەرپەرشتی ئەوی تر بکا دەبینین ئەمە لە خۆیدا دەستدەدا ڕابەری ئیشکردن بێ شەخسی یەکەمو کەسانی تر لە ڕادەکانی دواییدا لە لادان دووربخاتەوە .

هەموو ڕەمزەکانی ترمان حاڵەتێکمان لە ئاسۆدا بۆ پێک دێنن کاتێ دیبینیە سەر مەیدانی جەنگ خالیدی کوڕی وەلیدو کەسانی تر لەو سەرکردانەی لە هونەری جەنگدا دەرکەوتن دێنە بەرچاو . لە حیکمەتداریدا فلانو فلانو فلان .. تاد .

ئەگەر ڕەفتارم لەگەڵ خزمەکانم وەربگری ، من شەخسێکی لێهاتوو لە چوارچێوەی ڕێڕەودا لە پایەی بەرپرسیاری دوور ناخەمەوە ، ڕێڕەوی کاری نهێنی حزب ، بەڵام لە هەمان کاتدا بەوردی چاودێری ڕەفتاریان دەکەمو ڕەفتاری هەڵە بەشێوەیەکی یەکجاریو بەتوندیو بێ ڕارایی بنەبڕ دەکەم .

هەموو بەخششەکانی ڕێڕەوی عەرەبە موسوڵمانەکانم لەمەدا لەبەردەمدایە ، چ ئەوەی ڕەخنەی لێگیراوە چ ئەوەی ڕەمزو نموونەی خواستو کرداری باشە .

من بیرم نایەت ڕۆژێک لە مەترسیترین کاروباردا ، لەوانە ئەو پیلانانەش دژی فەرمانڕەوایی گێڕدران داوام لە کەسانێ لە دەزگا تایبەتیەکان لەکەس بە قەمچی بدەن ، بەڵام زۆر لە لاوان لە ناو خزمەکانمدا دەبینی لەوانە کوڕانی براکانمو براکانمو کوڕم داوامکرد بە قەمچی لێیان بدرێو بەحەیزەران لەسەر ئەو ڕەفتارانەی کە بڕوام وابوو باش نین .

ئەوەم لە کوێ وەرگرت ؟

ڕاستی لە چەرخی نوێدا نموونەی وەک ئەم جۆرەمان لەبەردەمدا نیە .. بەڵام چوونە قووڵایی مێژووی پڕشنگدارمانەوە ، وامان لێدەکا هەوڵ بدەین چاو لە هەر ڕەفتارێکی ئەو مەزنانە بکەین کە تا ئیمڕۆکەمان لوتکەی بڵندن .

ئەوەی دەمەوێ بزانرێ ، ئەوەیە کە هەر عیراقیەک خۆی بۆ بەرە ناونووس کردو تەمەنی لە هەژدە ساڵ کەمتر بوو ڕەفزم کرد بەڵام تەنها دوو عیراقی کە تەمەنیان لە هەژدە کەمتربوو و ناردمن بۆ بەرە دوو کوڕەکەم عدي‌و قصی بوونو سێیەمیان پاڵەوانێکی تێکۆشەری خەڵکی کوت بوو تکای لێکردم هەوڵم زۆر لەگەڵداو وازی نەهێنا تا شوێنێکی لەبەرە بۆ دەدۆزمەوە ، سەبارەت بەمنەوە ئەمە هەمووی ، دەکەوێتە پاڵ چوارچێوەی حیساب کراوی تێگەیشتنی بەرپرسیاریەوە ، ئایا ئەوە بەرپرسیاری فەرمانڕەوایە یاخود بەرپرسیاریە بە چوارچێوەیەکی تر ؟

ئایا فەرمانڕەوایی سەبارەت بەمن ئۆباڵێکە یاخود بەڕێوەبردنێکی هونەری کاروباری وڵاتە ؟ کارێکی ئاساییە سەبارەت بەمن ئۆباڵێکە ، ئۆباڵێکی ڕەوشتیو مێژوویی . لەبەر ئەوە هەموو شتێکی دڵخۆش سەبارەت بەمن ئێستاکە دڵخۆشم ناکا تەنها بەگوێرەی درێژبوونەوەیەوە نەبێ وەک بەهایەک یا کردارێکی بەرچاو بەرەو ئەو پاشە ڕۆژەی کە لەو گەورەترو دوورترە ..

دەقی چاوپێکەوتنە ڕۆژنامەنووسی یەکەی سەرەکی فەرماندە صدام حسین بۆ «الثورة»

مۆڵکداری تاکەکەسی پێویستە

نەبێتە گورزو پشتی گەل

سوور هەڵگەڕێنێ

هیچ کردارێك بە شێوەیەکی تایبەتی سەیری ناکەم دوای ئەوە نەبێ کە لێی وورد دەبمەوە ئەمو کردارە دوای دووسەد ساڵ لە چاوی ڕەخنەگرانو لە چوارچێوەی ڕێرەوی تەواوی گەلدا چۆن دەبێ .

واتە لە هەموو ئەوانەی پێشەوە دەتوانی وەڵام بۆ پرسیارەکەت بدۆزیتەوە کە لەڕاستیدا بریتییە لە

چەند پرسیارێكو نەك یەك پرسیار .

پرسیار :

ئەرکی فەرمانڕەوایی ئاسان نیە ، بۆ ئەوەی ئەرکەکانی خۆی بزانێ بەرامبەر بە گەل ، گومانیش لەوەدا نیە کە فەرمانڕەوا ئەرکو باری کاربەدەستایەتی بەسەر شانیەوە هەڵگرتووە .. ئەرکی فەرمانڕەوایی هەندێ جار دڵ خەریك دەکا ،، ئەمەیش بە شەوا زیاتر دەردەکەوێ ،، دەمەوێ ئەوە بزانم شەو لەلای صدام حسین چیە ، ئایا ئەرکی کاربەدەستایەتی ورووژم دێنێ تیایاو خەو لە چاوی سەرکردە وەردەگرێو ،، ئایا لە تاریکیو تەنیاییدا بیریوا دێنێتە کایەوە کە دڵەخورپێ دروستبکاو ،، ئایا شەوی زەحمەتتان بەسەرداتێپەڕیوەو کەیو کام شەو لەم شەوە درێژانە درێژتر بوە ؟

سەرەکی بەڕێز :

هاوڕێ صباح دمەوێ شتێکت پێبڵێم ،، من لەو کاتەوە کە لەلایەن عیراقییەکانەوە ناسراوم بەوجۆرەی کە پێویست بێو عیراقییەکانم بەوجۆرە ناسیوە کە پێویستبێ ،، هەرگیز وام هەست نەکردووە کە تەنیام ،، هەتاکو کاتێکیش کە بەپێی بۆچوونی ماددیی شوێنیش لە ژوورێکدا بوو بم بەتەنیا ،، بەڵکو هەموو کاتێ وا خۆم بەخەیاڵدا دێ کە بەشێکی حاڵەتی تێکڕایی بم ،، کە بریتییە لە گەلو حزب . لەم کاتەوە یانی لەو کاتەوە کە گەلم ناسیوە بەو جۆرەی کە پێویستبێ یا کە گەل ناسیومی بەو جۆرەی کە پێویست بێ وام هەست نەکردووە بۆ تاقە ڕۆژێکیشو ،، لە نەگبەترین بارو دۆخیشدا ،، کە ئەو ئاسۆیەی لە بەردەممایە شایانی دڵەخورپێیە یاخود تاریکییەکی وای تیایە کە کار بکاتە سەر ڕەوانی بیرو ئەو دڵئارامییەی کە بۆی کشاوە .

من ئەم دڵنیاییە دەگەڕێنمەوە بۆ متمانەکردن بە گەلو ئارامیی دەروون ،، مەبەستم ئەوەیە کە دلسۆزیی گەل ڕەگەزی ڕاستەقینەی سەرکردەیە،، زامنی گەورەیە بۆ ئەوەی ئەو ڕووداوە « ناکاوانە » نەقەومێن کە دووچاری هەندێ ڕژێم دەبن .

من لەمبارەیەوە هیچ گومانێ یا دڵەخورپێیە یا خەیاڵێك نایە بەسەرما ،، نەك لەبەر ئەوەی ترس لە دەروونی مندا نیە بەڵکو چونکە من گرەوێکی وام لەسەر گەل کردووە کە ڕاستو دروست بێ لە ڕوانگەی ماددیو مەبدەئیو لە بەهای مێژوویی‌و پاشەڕۆژیا .

لەڕاستیدا سەرکردەیش لەپێش هەموو شتێکداو بەرلەوەی هەرشتێکی‌تر بێ ئادەمیزادەو لەوکاتەدا کە بۆچوونی بۆ ئەم مەسەلەیە لەڕەی تێکەوێو لە مرۆڤایەتیی خۆیو لە مەرجو ماناکەی بپچڕێ ،، واز لە گرنگترین ڕواڵەتی سەرکردایەتی دێنێ . بەڵام کاتێ کە تێڕوانین لەمبارەیەوە ڕاست بێ ،، سەرکردە هەست بە دڵئارامیو ڕەزامەندی دەکا لە خۆ ،، چونکە سەرچاوەی ئەم حاڵەتە ئەو خۆشەویستییەیە کە سەرکردەو گەل پێکەوە کۆدەکاتەوە .

وەك ئاشکرایە من لای سەرووی سەرکردایەتیم بۆ مەبەستێکی خۆیی نەگرتووە ، بەڵکو لەپێناوی بیروباوەڕێکدا کە تەمەنم تەرخان کردووە بۆیو زیاتر لە جارێکیش ڕووبەڕووی مردن بوومەتەوە لە پێناویا ،، کاتێکیش کە خۆشەویستیی‌وا لە گەلەوە دەبینم ئەمە پاکانەیەکە بۆئەوەی کە ڕێگاکەمان ڕاستەو بیروباوەڕیش پارێزراوە،، ئیتر شتێکم نیە لەمە زیاتر بێ بۆ ئەوەی شانازی پێوە بکەم یا بەختیارییەك کە لەم بەختیارییە زیاتر بێ .

ئایا لە تۆماری ژیانیشمەوە شتی بخەمەسەر ..؟ ژیانم بە نهێنی نەماوەتەوەو ،، ژیانێکیوا نەبوە کە دووربێ لە زەحمەتو بەرامبەر ڕاوەستان .

ڕەنگە تاقیکردنەوەو پەروەردەو بارو دۆخ کاریان لەمەدا بووبێ چونکە ناخۆشترین بارو دۆخ نەیترساندوومو ، « گەرداوەکانی » ژیانیش وایان لێ نەکردووم کە سەرم لێ تێکچێ یا ڕێگا ونکەم ،، بەڵکو پێچەوانەکەی ڕاستەو .. لە ناخما متمانەی ئاشتووەو توندی تیادا بەخێوکردووەو بەستوومیەتەوە بە بەها گەورەکانو دڵنیاییو چەکداری کردووم بە گەشبینیو کوشتنی گیانی ڕەشبینییەوە .

وا بەمجۆرە هەموو ئەم هۆکارە مەوزووعیو خۆیییانە لەناخما کۆدەبنەوە بۆ ئەوەی ورەو متمانەو ئارامیو دڵنیاییم بدەنێ بە ئێستاو بە پاشەڕۆژ .

لەبەر ئەوە کاتێ کە دەڕۆم بۆ نووستن ،، ئەو سەعاتانە دەنووم کە داممناوە بنووومو ،، زۆر کەم بەیەکێکم وتووە هەڵمسێنێ یاخو تەلەفۆن بەکاربێنم بۆ هەڵساندنم ،، واتە لەکاتی خۆیدا دەنووم ،، هەر ئەوەندەی سەرم بخەمە سەر سەرین وەك چۆن لەکاتی خۆیشیا لە خەو هەڵدەستم .

ئەمە بەشێوەیەکی گشتی بەڵام ڕەنگە ڕێیش‌کەوێ وانەبێ ،، بەم جۆرە ،، بەڵام ئەو تاقە حاڵەتەی کە ناتوانم تیایا بخەوم هەتاکو ئەگەر کاتی تەواویش هەبێ بۆ خەوتن ،، ئەو کاتەیە کە ئێمە هێرشی تیا دەبەینە سەر دوژمن یا ئەوەی کە دوژمن هێرشی تیا دەباتە سەرمان ،، هەتاکو ئەگەر ویستی منیش پێویست نەبێ لە کارو کردەوەی مەیدانیدا ،، ناتوانم بخەوم تا ئەنجام دەردەکەوێ ،، نەك لەبەر ترس لێی بەڵکو لەبەرئەوەی کە هەست بە قورسیی ئەرکی خوێنی پیاوان دەکەم ،، لەمە بەولاوە بە قوولی دەخەوم لەوکاتەدا کە بڕیاردراوە بۆمو بۆ ئەوساتەی کە پێویست بێ دەخەومو ئەوکاتەی کە بڕیاردرابێ هەڵدەستم .

من بۆ خەوتن سوود لەو ئارامکەرەوانە وەرناگرم کە هەندێ فەرمانڕەوایان بەکاری دێنن ،، من نە بەکاریان دێنمو نە پەنایان پێ دەبەم .

پرسیار :

ئێوە باری سەرنجی خۆتان لەبارەی مولکداری تایبەتیو پێکەوە ژیانیەوە لەگەڵ مولکداری گشتی خستە ئاراوە ،، بەجۆرێ کە ئەو هاوکێشە دەسنیشان دەکا کە مولکداری هەیەتی لە کۆمەڵگای سۆشیالیستدا ،، بەڵام ئەم ڕاستییە خالی نیە لەو کاروبارانەی کە ئەم هاوکێشە دەکەن بە هاوکێشەیەکی زەحمەتو هاوسەنگکردنی کارێکی ئێجگار ورد دەبێ .

هۆی ئەمەیش دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە مولکداری ،، هەڵوێستێکی کۆمەڵایەتییەو ،، سنوورەکەی ڕاناوەستێو کەڵەکەکردن تیایا بەرەو زیاتر دەبا .

دیارترینی ئەوشتانە چین کە سەقامگیریی ئەم هاوکێشەیە داییندەکەنو ،، ئایا دەسنیشانی کەم‌وکورتییەك کراوە لەم ڕێبازەداو ،، چارەکەی چۆن دەبێو ،، تا چ ڕادەیەك بیر دەپارێزرێ لە مەترسییەکانی زیادکردنی مولکداری ؟

مادەم پرسیار لە مولکداری دەکەین ،، ئەمە بەرەو پرسیارێکی‌تر دەمانبا کە لە قسەیەکی جەنابتانەوە دەست پێدەکا کە دەڵێ : سەرکردە لەوکاتەدا کە خاوەنی هەموو شتێکە ،، دەبێ هیچ شتێکیشی نەبێ .

ئایا ئەمە سووری دەگەیەنێ لەسەر مولکداریی گشتیو ،، ئایا سەرکردە ناڕازییە بەوەی خۆی شتی هەبێو ،، ئایا لەمە دەترسی بەوپێیەی کە مولکداری تێڕوانینێکی کۆمەڵایەتی هەیەو ،، بەرژەوەندیوای هەیە کە ڕەنگە لەگەڵ بۆچوونە مەبدەئییەکەیا نەگونجێ یا کار بکاتە سەریو ئایا بۆچوونی سەرکردە چیە بەرامبەر پاکیی تەواو کە لە کۆنگرەی هەرێمایەتیی نۆهەمی حزبدا ناوی برد ؟

سەرەکی بەڕێز :

بێگومان بنەمای دیاریکردنی بۆچوونمان بیروباوەڕی حزبە ،، چونکە ئەمە بناغەی بنیاتنانی یاساکانمانە ،، بەڵام هەمیشە بەدوای چۆنیەتیی لەدایکبوونی بۆچوونەکانی حزبداین .

حزبەکەمان لە دوو حاڵەتدا نەتەوە دەردەبڕێ ،، کە بریتین لە نەتەوە وەك مێژوویەكو نەتەوە وەك سەیرکردنێکی پاشەڕۆژ ،، ئایا وەك مێژوو نەتەوە دەردەبڕێ ؟

حزبەکەمان لە لێکۆڵینەوەی مێژووی نەتەوەوە لەدایکبووەو ،، ناوەکەیشی لە بناغەدا بووژاندنەوەی نەتەوەیەو ،، لە بناغەدا بووژاندنەوەی بەهاکانیەتیو ،،بووژاندنەوەی ڕەسەنایەتییەکەی .

بۆ بەهاو ڕەسەنایەتیش وشەی [illegible] هەیەو ،، لە هەمان کاتیشدا هەڵگری ئەرکی ئەوەیەتی کە بەرەو پێش بڕوانێ لە چوارچێوەیەکی مێژوویدا ،، لەبەر ئەوە کاتێ کە حزب لە پایەی بەرپرسیاریی دەوڵەتدا بێ وەك ئەوەی ئێستا هەیە ،، دەبێ بەو وشانە بیروباوەڕەکانی دەربڕێ کە پێوەندییان بە هەموو کاروبارێکی ژیانەوە هەبێو ،، دەبێ ئەم دەربڕینە پچڕپچڕ نەبێو نەبڕابێتەوە لە حاڵەتی بەرەوپێش ڕوانین هەروەها نابێ بڕابێتیشەوە لە پاشەڵەکی پێوەندیی مێژوویی نەتەوەو قووڵی بیری ..

بەمپێیە ،، ئەگەر سەیری ڕەوتی باوباپیرانمان بکەین لە سەرەتای پەیامی ئیسلامدا ئایا خولەفا ڕاشیدەکان مولکیان هەبوو ؟

وەڵام بەڵێ بوویان ،، بەڵام مولکدارییەکەیان ئەرکێکی کۆمەڵایەتی هەبوو هەرچەندە هەندێکیان بە ناویانەوە نووسرابوو .

دەبینین خولەفا ڕاشیدەکان لە ڕاستیدا ئەم مولکدارییەیان لەپێناوی خزمەتکردنی پەیامدا دانابوو .

● ئەسحابەکان مولکیان هەبوو ؟ ●

وەڵام بەڵێ بوویان ،، بەڵام مولکدارییەکەیان خرابوە چوارچێوەی تێڕوانینی بیروباوەڕو لەسەر ئەساسی ئەو حیسابەی کە نەهێڵێ مولکایەتیو ئەوەی لێیەوە پەیدادەبێ نەبێ بە بار لە ڕەوتی بیروباوەڕدا .

لەبەرئەوەی لە پرسیارەکەتا دەبێ وەڵامی دوو خاڵ بدرێتەوە ،، مولکایەتیی گەلو مولکایەتیی سەرکردەو کاربەدەستان .

مولکایەتیی گەلمان باسکرد ،، مولکایەتی لە بناغەدا دوو ئەرکی هەیە ئەرکێکی کۆمەڵایەتیو لە هەمان کاتیشدا جێبەجێکردنی پێویستییە سروشتیو ڕەواکانی ئادەمیزاد .

ئێمە ناتوانین بڵێین بنەڕەتی مولکایەتیی کەسان جێبەجێکردنی پێویستییەکی کۆمەڵایەتییە،، بەڵکو بنەڕەتی مولکایەتییەکەیان لەسەر جێبەجێکردنی پێویستییەکەیان وەستاوە بەڵام لێرەدا ئەم پرسیارە هەیە ،، چۆن کارێکیوا دەکەین کە ئەم مولکایەتییە لەگەڵ ئەرکی کۆمەڵایەتی سەرانسەری چالاکیی کۆمەڵگادا ناکۆك نەبێ ؟

بەلای منەوە دوو پێوانە هەیە ،، پێوانەی یەکەم ئەوەیە کە هەر سنوور بۆدانانێك نابێ ببێتە هۆی کوشتنی داهێنانو کارکردن .

ئیعتیباری دووهەمیش ئەوەیە کە نابێ مولکایەتی پایەیەکی کۆمەڵایەتی هەبێ لەسەر حیسابی ئەو ڕەوتەی گەل کە بەپێی قانوونو دەستوور بۆی بڕیاردراوە .

گرنگترین شتێ لەم بۆچوونەدا ئەوەیە کە مولکایەتیی کەسی نەبێ بە قامچییەك بۆ لێدانی پشتی گەل ،، واتە نەبێتە بنکەیەك بۆ ستەمی کۆمەڵایەتیو ،، درێژەکێشانی سیاسیش نەبێ بۆ ناو دەوڵەت بەجۆرێ دەوڵەت لەو ئەرکە سیاسییە ئاشکرایانەی لابدا کە لە بۆچوونەکانی حزبدا هەن .

گرنگترین دەربڕینێکیش بۆ هاوسەنگکردنی ڕەوتی چالاکیی هاوولاتییان باجوەرگرتنەو کاروباری تریش ، ئێمە دان بەوەدا دەنێین کە بۆچوونەکانمان ئاسان نین لە جێبەجێکردندا بەڵام دان بەوەشدا دەنێین کە ڕێگاکەیشمان کەس پیایا نەڕۆیشتوە .

دانیش بەوەدا دەنێین کە پرۆسێسی خولقاندن کارێکی ئاسان نیەو ،، لاسایی‌کردنەوە بێ‌هێزترین حاڵەتێکە لە ڕەوتی ئادەمزاددا ،، واتە لاسایی‌کردنەوەی دوور لە داهێنانو ،، مەبەستم ئەوەیە کە تاقیکردنەوەی گەلان وەك خۆیان بگوێزرێنەوە ،، حزبەکەمان لای‌وایە کە دەبێ نەتەوە بە شێوەیەکی تازە لەدایك بێ ،، لە کۆن لەدایكبێو ڕەسەنایەتیی پێوەندییش بپارێزێ لەنێوان خۆیو ئەودا بەڵام لە هەمان کاتیشدا پێویستە ئەوەی کە لەدایكدەبێ حاڵەتێکی تازەی هاوچەرخ بێ کە بەرەوپێش بڕوا ،، نەك حاڵەتێکی هاوچەرخیوا کە سێبەری تاقیکردنەوەی خەڵکی‌تر بێ لە چەرخی تازەدا .

ئەم بۆچوونە لەبارەی مولکایەتییەوە ڕێگای تایبەتیمان دووپاتدەکاتەوە لە بنیاتنانی سۆشیالیزمدا ،، ئەم ڕێگایەش نەك هەر لە جێبەجێکردندا جیاوازە بەتەنیا بەڵکو لە بۆچوونەکانیشیا .

یانی ئەو بیرە تیۆرییەی کە دەیگەیەنێو ئەو تیۆریی کارەی کە دایدەڕێژین ڕوانگەیان لە تاقیکردنەوەی خەڵکییەوە وەرناگرن ،، بەڵکو لە جوولانەوەی واقیعو ڕواڵەتە نەتەوایەتیو گیانیو دەروونییەکانی دەگەن .

ئەمەیش لەگەڵ سروشتی جوولانەوەکەمان دەگونجێ کە جوولانەوەیەکی ڕەسەنی هاوچەرخەو،، ڕەسەنایەتیەکەی بەوەی کە بەهاکانی کەلەپووری کردوەتە زەخیرەیو ،، هاوچەرخایەتیەکەی لەوەدا کە لەگەڵ بارو دۆخی چەرخو مەرجەکانیا دەگونجێ لەگەڵ ڕاگیرکردنی ڕواڵەتە تایبەتییەکانیو هەمیشە خۆی تازە دەکاتەوەو بەرەوپێشەوە بازدەدا .

شتێکی ئاساییشە کە ئەم جۆرە حاڵەتە پێویستی بە جوولانەوەیە لە هۆیەکانی دەربڕیندا ،، یانی وشك ڕانەوەستان .

ئەمەیش ئەوە بە پێویست دەزانێ کە نەڵێین فلان قانوون حاڵەتەکەمان تا هەتاهەتایە بۆ دابین دەکا ،، بەڵکو پێویستە لەسەرمان هەمیشە لە بەردەم قانوونی تازەدا بین بەڵام وەك لاموایە دەبێ لەو چوارچێوەیە دەرنەچین کە دەسنیشانم کرد لە بۆچوونەکانا واتە مولکایەتی تاکەکەسی نەبێ بە باری لەسەر حیسابی عەدالەتو پاشەڕۆژی ڕەوتو بۆچوونە سیاسیو کۆمەڵایەتییە گشتییەکان بەو جۆرەی کە لە بیری حزبدا هاتوونو ،، لە هەمان کاتیشدا بۆچوونەکان نەبن بە بار بەسەر ڕەوتدا بەو مانایەی کە داهێنانی تیا بکوژرێ چونکە کاتێ کە مولکایەتیی ئادەمیزاد تا ئەو ڕادەیە سنووری بۆ دابنرێ کە لای‌وابێ ئیتر پێویست بە جموجووڵو کارو داهێنان نیە ،، ئەو کاتە شتەکە بە زیان تەواو دەبێ .

هەموو قۆناغێکیش قانوونەکانی لەکاتێکدا پێدەگەن کە قانوون نەخشەی چوارچێوەی قۆناغەکە بکێشێ ،، لەبەرئەمە ئەمەیە قانوونەکانمان لەم قۆناغەداو خەڵکی‌تریش قانوونەکانیان لەو قۆناغەدا دادەنێن کە تیایدان بەڵام گرنگ ئەوەیە کە چوارچێوەکە لە پلەی ئەو تێڕوانینە مێژووییە دانرابێ کە ماوەی کورت بەجێ بێڵێ بەرەوماوەی دوورتری داهاتوو .

دەگەڕێمەوە بۆ ئەو خاڵەی‌تر کە پێوەندی بە مولکایەتیی کاربەدەستانەوە هەیە ،، هەرچەندە بێگومانم لەوەی کە مولکایەتی هەڵوێستێکی کۆمەڵایەتییەو بە بێهاوسەنگییەکی مەبدەئییانە دەبێ بە تێڕوانینو ڕەفتارێك کە جیاواز بن لەگەڵ نیازی سۆشیالیستدا بەڵام من لاموایە زۆرکردن لەم بوارەدا مەترسییەکی هەیە کەمتر نیە لەو لەڕێلادانە چونکە لەسەر بێبەشکردنێکی بێهۆ بنیاتدەنرێ وەك چۆن یەکەمیان لەسەر تەماعێکی ناڕەوا بنیاتدەنرێ ،، لەبەرئەوە ناڕازیم لەوەی کاربەدەستان مولکیان هەبێ بەڵکو لاموایە کاربەدەست مافی ئەوەی هەیە مولکایەتییەکی ڕەوای سنوور بۆدانراوی وێنەی ئەو کۆمەڵگایەی هەبێ کە ئاواتمان پێیەتی ،، واتە بە مانای مولکایەتییەکی بەستراو بە پێویستییەکی ڕەواوە نەك لەوە زیاتر ، هەتاکو ئەگەر توانای ڕەوای ئەوەشی هەبێ لەوە زیاتریشی هەبێ .

Institut Kurde de Paris

دەقی چاوپێکەوتنە ڕۆژنامەنووسی یەکەی سەرۆکی فەرماندە صدام حسین بۆ «الثورة»

من نارازیم لە مولکایەتی ئەو کاربەدەستەی کە وای لێدەکا مەبدەئی یەتەکەی لەبیرچێتەوە یاخو بیکەبەنێتە ڕادەی چلێسی ،، چونکە لەو حالەتەدا مولکایەتی لای ئەو دەبێتە مەبەستو بیروباوەڕیش هۆیەك دەبێ بۆی لەکاتێکدا کــە مولکایەتی هەتاکو لەگەڵ مافی مولکایەتیشدا نابێ خۆی لەخۆیدا بێ بە مەبەستو دوور لە ئاسۆی بیروباوەڕ ،، چونکە ئەگەر بوو بە مەبەستو ئاسۆی بیروباوەڕ خرایە پشتگوێ ،، دەبێ بە مولکایەتی یەکی چەوسێنەرو کارێکی کۆمەڵایەتــی زیانبەخشو تێروانینێکی لەڕێلاداوی دەبێو ،، جۆرە گەنجەفەیەکی نامەقبوول و بۆگەنی یەکی نەویستراو دەبێ .

ئەو پێرەوی یانەی کە کۆمەڵگای سۆشیالیستی دەبارێزن پێرەوی یەکی مەبدەئینو بریتین لە هەندێ پێرەوی قانوونی وەك چۆن چاودێری و ئاگاداری یەکی توندیشن بۆ پاراستنی کۆمەڵگاو ڕێبازە سەرەکی ـ یەکەی کە لەسەر عەدالەتو بەگژاچوونی بۆگەنی و چەوساندنەوە وەستابن .

بەڵام لەبارەی قسەکەیشمەوە کە : سەرکردە لەوکاتەدا کە هەموو خاوەنی هەموو شتێکە دەبــێ خاوەنی هیچ شتێکیش نەبێ ،، مەبەست لــێی دووپاتکردنەوەی ڕێزگرتنە لــە مولکیەتی گشتیو سەیرکردنی مولکیەتی گەلە وەك ئەوەی مولکایەتی یەکی تایبەتی بێ نەك بەوشێوەیەی کە لەزەتی لێوەرگیرێ بەڵکو بەشێوەی ســووربوون لەســەری و ... ئاگاداری کردنە لەسەر ئەوەی کە سەرکردە دەبێ لە ڕەوشتیشیا جیاواز بێ بە ڕەوشتیشیەوە بەرامبەر بە مولکایەتی .

لەبەر ڕۆشنایی ئەوەی ڕابوورد دەتوانم بێمە ناو ئەو پرســیارەوە کە لەبارەی بۆچوونی پاکی ی تەواوەوە هات مەبەستم لە پاکی ی تەواو ئەو حالەتە نموونەیی یەی ئادەمیزادی عیراقی یە کــە هەوڵی بۆ

لەوباوەڕەدایین کە قانوونو واقیعو ئاواتو ئەوەی مومکینە تەفاعول لەنێوانیانا هەیــەو هەریەکێکیان پێوەندی یەکی وا کە بخولقێنێو تەفاعول بکاو ،، نەك پێوەندی یەکیو کە بخولقێنێو تەفاعول بکاو ،، نەك پێوەندی یەکی وا کە بار بێ یا پێوەندی یەکی هونەری بێ .

لەوکاتەدا کە چاو دەبڕێتە گۆڕینی واقیع بەهۆی یاسادانانەوە ،، دەبێ پشت بە تێگەیشتنی واقیعەوە ببەستی لەکاتێکدا کە قانوون دادەنێی ،، چونکــە قانوون لە واقیع پەیدا دەبێ بەڵام ڕوونووسێکی ئەو نیە ،، بەڵکو حالەتێکە لەوەوە بــووەو ،، بەڵام حالەتێکی پێشەوایە تیایا بەوجۆرەی کە شۆڕشگێڕان تێی دەکەنو ڕەفتاری پێدەکەن .

ئەمەیە ئەو پشتە بیری یەی هەندێ لە بەشــە پێکهاتووەکانی وەڵامی ئەم پرســیارە ،، لەبەرئەوە کاتێ کە ورددەبینەوە لەو شتانەی کە بیروڕای حزب دەردەبڕن لە ژێر سێبەری شۆڕشـــی تەمووزدا شوێنێکی فراوان ئادۆزرینەوە بۆ وشەی هێز ،، بەڵکو کاتێ کە پێویست بێ لایەکی پیشانبدرێ سەیردە ـ کەی ،، قسە لەسەر تواناو کارامەیی دەکرێ .

ئەگەر وشەی هێز بگۆڕین بە توانا ، پێوەندی لەنێوان قانوونو توانادا ئەبێ دۆســتانە ، بەڵکو قانوونی سەرکردە ، واتە ئەو قانوونــەی دەورێکی قووڵ لە گۆڕینی کۆمەڵدا دەبینێ ، مومکیــن نی یە لەدایكببێ تەنها کاتێك نەبێ کە بە پشتەوانەیەکی توانای سەرچاوەی قانووندانان پشت ئەستوور بێ .

کاتێ کە لەم بیرو ڕایانەدا باسی ئادەمیزادی عەرەبیو ئادەمیزادی عیراقی دەکەین ،، واتــە پێویستە ئەو بارو دۆخە بێنینەوەیاد کە قانوونی تیا دادەنرێو تیایا جێبەجێ دەکرێو ،، لە هەموو شتێ گرنگتر کە مەبەستمە ئەوەیە نابێ بێین بەراوردی حالی خۆمان لەگەڵ وڵاتەکانی ئەورووپادا بکەین چونکە

قانوون پێویستی یەکی بیروباوەڕی و زانستی یەو پێویستە بۆ هێنانەدی ئارامی دەروونی ی گەل پێش ئارامی ی سیاسی ،، چونکە قەناعەتی کۆمەڵگا کــە قانوون ئەسەر بارو دۆخدا فەرمانڕەوا . قەناعەتێکە مەودای چەسپاندنی بنیاتی دەروونی ی تاكو کۆمەڵ دەدا پێکەوەو ،، ئەمەیش کارێکی پێویستە بــۆ بەهای گیانی پێش شەرعیەتی دەســـتووری و قانوونی .

بەمجۆرە هێنانە کایەی ئەو ســیستەمی قانوونی یەی کە قانوونی گشتی ی شۆڕشو ڕێزگرتنی تێڕوانینی دەردەبڕێ بۆ مەبدەئی گەورەیی قانوون،، ئەوە ناگەیەنێ کە پێرەوی قانوونی ی وا هەبــێ کە سزا جەزائی یەکان دەســنیشـــان بکاو بەس بەڵکو مانای دڵنیایی هاووڵاتی یش دەگەیەنێ لەوەی کــە قانوون گەورەی هەموو کاروبارێکەو خاوەن بڕیاری دوایی یە تیایا .

یاسادانان پێویستە بۆ پاراستنی ئاسایشــی دەوڵەتو ڕەوتی نەك هەر لە ســووچی کردەوە مەرکوتکەرەکانیەوە بەس بەڵکو بەهۆی بەڵگەکا ـ نیشیەوە کە بۆ جەماوەری ڕوون دەکەنەوە کە حەڵاڵ و حەرام چینو ،، چی هەیە ڕێی پێ نادرێو چــی هەیە ڕێی پێ دەدرێ دوور لە میزاجو بۆچوون .

ڕەنگە قۆناغ یا شارو دۆخیش بە پێویســتی بزانێ کە چاکردن یا گۆڕانێکی قانوونی بکرێ ،، پێویستە دوانەکەوین لە چوونە ناوی بەڵام پێویستە ڕازی نەبین ئیش بکەین بەگوێرەی قانوون نەبێ .

ئەگەر ئەم قانوونە یا ئەوە نەتوانی لە بیروڕا ـ کانمان بکا ،، پێویستە قانوونی تازە پەیدا بکەین ،، نەك ئەوەی بە بێ‌قانوون ڕەفتاربکەین ،، چونکــە جووڵانەوە بــە بێ‌قانوون دابو نەریتو بیروڕای سەقامگیر دروستناکاو ،، سەقامگیری ی قانوون بەشێوەیەکی تەواو جووڵانەوەی کۆمەڵگا دەبەستێتەوە

وەڵام دەبێ بۆیان ،، ئایا بووە کە هێرشێکی دەروونی ی دوژمن کار بکاتە سەرتانو ،، چۆن پێشــــوازی ئیدیۆمی پیاوی بەهێز دەکەن کە ئەوسا لە سەرەتای شۆڕشەوە ڕاگەیاندن بەکاری دەهێنا ؟

سەرەکی بەڕێز :

ئەگەر بڵێم ڕاگەیاندن کارئاکاتە سەر دەروونم ،، وردنابم بەڵام بێچەنوچوون پێتدەڵێــم ڕاگەیاندن ناگاتە ئەو پلەبەی کارکردن کە نەخشەکێشــەکانی دەیانەوێ ،، مــن ئاگاداری ڕاگەیاندنی دوژمنمو دەیخوێنمەوەو تــێی دەگــەمو تاوتووی هۆکانی دەکەم ،، لێیان دڵگران دەبم هەندێجار بەڵام کارم ناکەنەسەر ،، کە دوور دەبن لەو ڕاستی یانەی کــە ئیمانم پێیانە .

گرنگتریــن حالەتێکــی دڵگرانی لەملایەدا نووشمبووبێ لە سەرەتای شۆڕشدا بوو کاتێ کــە ڕاگەیاندنی زایۆنیو ئێرانی لە زەمانی شاهدا ،وەك ئێستاو هەندێ مەلبەندی ڕۆژاوایش هەندێ وشەیان دەوتەوە وەك واتەی پیاوی بەهێزو ،، حەزمدەکرد هەندێ لە هاوڕێیانم ئەم نووسینانە نەخوێننەوە لەترسی ئەوەی نەوەك دڵگران بن لێی ،، بەتایبەتی من لە پایەی دووهەمدا بووم لەبارەی ڕەسمی یەوە .

بەڵام سوپاس بۆخوا ئەو بارو دۆخە تێپەڕیو ،، ئێستا ئەوەی کە مەبەستمە یەکەم ڕای گشتی ی عیراقەو ڕای گشــتی ی عەرەبەو ،، لەبەرئەوە بەنیسبەت منەوە ئەگەر عیراقی یەکان ڕازی بن گوێ نادەم ئەگەر هەمووی جیهان ناڕازی بن ،، نــەك بەومانایە کە چارەی ئەمە نەکەم بەڵام بەمانای ئەوەی کە کار نەکاتە سەر دەروونم بەشێوەیەکی سەلبی .

لەبەرئەوە پێودانم لە هەڵەو ڕاستدا ، لــە دەروونمایەو لەو شتەدا کە باوەڕم پێیەتیو تاقیکر ـ

یاسای سەرکردە .. ئەو یاسایە ڕۆڵێکی قووڵ لە گۆڕینی کۆمەڵدا دەبینێ

دەدەین لەم قۆناغەو ئەو قۆناغە داهاتووانەدا لە بواری مولکایەتیداو ڕەفتاری گشتیو ســەیرکردنی ڕەوا بەرەوپێشــەوەو جووڵانەوەی ئادەمیزادانە لەگەڵ گەلدا ،، واتە ئەندامی ســەرکردایەتی دەبێ خۆی حالەتی ئادەمیزادی نموونە بپێوێ کــە لەپێناویا خەبات دەکەین نەك هەر حالەتێکی کۆمەڵگا لــەم قۆناغەدا هەتاکو ئەگەر حالەتێکی باشش بێو دەبێ ڕوالەتەکانی خــۆی نەترنجێنێتە بەراوردکردنەوە لەگەڵ ئەو ڕوالەتانەدا کە گەل بەتەمایەتی بــۆ سەرکردە .

بەم جۆرە من مەبەستم لە پاکی ی تەواو یــا نیمچە تەواو ئەوەیە کە لەوە زیاتری نەوێ لــە ـ پێویستی ی ژیانێکی هاوسەنگو پێویستی یە ڕەواکانی ژیانی تێکۆشەرێكو خێزانەکەی .

پرسیار :

لەنێوان هێزو قانووندا پێوەنــدی هەیە ،، جاری وا هەیە یەکدەگرنو جاری وا هەیە لــە یەك جیادەبنەوە ،، پردی نێوانیان باریكو ناسکەو ،، خالی بێهێزی یا کەموکورتی ئەوەیە کاتێ کە هێز گەیشتن بە ئامانج بەئاسان دەزانێ دوور لە قانوون بەجۆرێ ڕاستدەبێ بوتری « قانوون لە ئیجازەدایە » ئەمە چ مەترســی یەکی یاســایی و کۆمەڵایەتی و پەروەردەیی هەیەو ؟ بۆچوونەکانی ســەرکردە چین لەبارەی ڕەوایی شۆڕشگێڕانەو ڕەوایی دەستووری چی‌یەو ،، پاشانیش پشت بە کامەیان دەبەسترێو چۆنو پێودان چی‌یە بۆ دانانی ئەرکی هاووڵاتی یەتی،، ئەوەی کە لە بیری قانوونەوە هەڵدەقولێ یا ئەوەی لە بیری ئەرکەوەو ،، کێ حەڵاڵو حەرام بڕیاردەدا،، پێویست یا باش ،، مەبەســتم ئەوەیە ئەمە بیری قانوون بڕیاری‌دەدا یا بیری ئەرك ،، ئەگەر ئەمەی دواوە هەندێ بارو دۆخی بۆ پیویست بێ ،، کــێ دەســنیشـــانی دەکا ،، بڕیاری ناوەندی یا ئەو بۆچوونانەی پاشەوەو ،، تـــا چ ڕادەیەك بەرەو ڕەوایی بڕیار لەسەر دراوی دەبا ؟

سەرەکی بەڕێز :

پێش ئەوەی ڕاستەوخۆ وەڵامی پرســیارەکە بدرێتەوە ،، پێویستە پشتێك بۆ هەندێ ڕاو بۆچوون دانێین .

دەڵێین ئایا واقیع دوورە لە قانوون یا واقیع لە دروستبوونیا بەستراوە بە قانوونەوە ؟

هەر لەناو ئەم پرسیارەیشدا هەیە کە کامیان ئەویتریان دەخولقێنێ ،، ئێمەی بەعــــی

لە حالەتێکی پێشکەوتندایین کە هەندێ لە وڵاتــە ئەورووپایی یەکان پێش سەدسال بڕیویانەو ،، بۆ ئەو بەڕادەیەکی ڕەوا نزیكبینەوە لەکاتی بەراوردکردندا،، دەبێ لەم لایەنەدا بۆنموونە بەراوردی خۆمان لەگەڵ فەرەنسای پێش سەد سالدا بکەین نەك ئێستا ،، بێگومان لەگەڵ هێنانەوە بیری ڕوالەتە ئادەمیزادانەو مێژوویی یەکانیتری قۆناغەکانی گۆڕانکاری ،، دەبێ پێوەندی ی هەر بەشــێکیمان لەبیرنەچێ لەگەڵ بەشــەکانی تری ژیانداو هەتاکو جیاوازی و جیایی نێوان سروشتو ئاوو هەوایش .

لەبەرئەوە دەتوانین بڵێین ،، واقیعی نەتەوەی عەرەب دەورێکی نائاسایی دەگێڕێ لە لەدایکبوونی ئەو قانوونانەی کە لەلایەن دەستەڵاتی ناوەندی یەوە دەردەکرێن زیاتر لەو دەورەی کە واقیعی دەوڵەتە ـ کانی ئەورووپا یا ئەمەریکا دەیگێڕن لە لەدایکبوونی قانووندا ،، لە هەمان کاتیشـــــدا قانوونە ناوەندی یەکان ،، کاتێ کە دەبن بە حالەتێکی قەوماو دەورێکی پێشەوایانە دەگێڕن لە گۆڕینی کۆمەڵگادا لە حالێکەوە بۆ حالێکی‌تر ،، زۆر زیاتر لەو دەورەی کە قانوونی ئەو دەوڵەتانە دەیگێڕن کە باسمان‌کردن لەم لایەنەدا .

بەمجۆرە قانوونەکانی وڵاتەکەمان پەراوێزێکی سەقامگیری تەسکتری هەیە لەبارەی ماوەوە لــەو قانوونانەی کە لەو وڵاتانە دەردەچن کە لە قۆناغی پێشکەوتندا لەپێشمانەوەن لەبەرئەوەی چونکە زۆر لە کاروبارو ژیان پێودانی ئەو دەوڵەتانە سیمای سەقامگیری یان وەرگرتووەو بە درێژایی ماوەیەکی زۆر ،، ئەمەیش پێویستەو ئەگەر نەنگی یەك ڕوویدا لە پەراوێزی ڕێژەیی ماوەدا لەوڕادەیەی کە پێویستە بۆ قانوون لە وڵاتمانا ، چ لە خێرایی گۆڕان یا لــە لەبیرچوونەوەی گۆڕاندا ، ئەمە کارێکی ســەلبی دەکاتە سەر ڕەوتی وڵاتمانو ڕەوتی نەتەوەی عەرەب هەمووی .

ئەمەیش لە گرنگترین گیروگرفتی دەستەڵاتی سیاسی یە لە وڵاتانی جیهانی سێهەمدا ،، کە نەتەوەی عەرەب بەشێکیەتی هەندێکیان بەجۆرێ گاڵتە بــە قانوون دەکەن بەڕادەیەك کە بــە کەمترین ڕادەی پێویســتو وردی گوێی دەدەنێ ،، هەندێکیان بەجۆرێ بەپیرۆزی دەزانن هەوڵی گۆڕینی نادەن کە پێویستیش بێ .. لەبەرئەوە ئێمە لامان وایــە پێوەندی پتەوە لەنێوان قانوونو توانادا بە مەبەستی سەقامگیری ی قانوونی یا لەپێناوی گۆڕینیا .. بەڵام لە هەموو حالێکدا .. بەتایبەتی پاش ئەوەی «١٨» ساڵمان بڕیوە لە سەرەتای شۆڕشەوە ،، دەبێ بەبێ ی قانوون نەبێ هیچ نەکەین .

بەرەوپێشەوە ،، ئیتر شتێکی ئاسایی یە ئەگەر پێی بڵێین ناتوانێ هیچ دەورێکی سەرەکی یانە بگێڕێو،، ئەمە هەردووکیان کارێکی زیانبەخشن ،، لەبەر ئەوە ئەرکی هاووڵاتیەتی بەلای کەمەوە ئەوەیە کە بەگوێرەی ئەو قانوونە دەپێورێ کە هەیەو ئەو ئەرکانەی کــە بڕیاریان‌دەدا ،

بەڵام ئەوەی لە ڕەفتاریا بەرزدەبێتەوە بــۆ پایەیەکی بەرزتر لەوەی کە لێی داوا دەکرێ لــە چوارچێوەی قانوونی کارادا ، ئەوە پێشــــەنگی کۆمەڵگایەو ، لە هەموو حالێکیشــــدا بیروباوەڕ نەخشەی جوولەو ئاواتی قانوون دەکێشێ .

بەڵام وەڵام لەســـەر ئەوەی لەبارەی ئەو بیروباوەڕانەی لەبارەی شەرعیەتی شۆڕشگێڕانەو شەرعیەتی دەستووری یەوە هاتوون ، ئەو ڕاستی یەی کە ناتوانین بیخەنیە پشتگوێ ئەوەیە ،، کــــە حوکمڕانی دەبێ بە شــەرعیەتی مەبدەئی ببرێ بە ڕێوە ،، چونکە بیرکردنەوە لە شـــەرعیەتێکی شۆڕشگێڕانە دوور لە بنەمان مەبدەئی یانە هەڵەیەو هەروەها بەنیسبەت شەرعیەتی دەستووری یەوە ناتوانرێ بە خەیاڵدا بێت بێ پێرەوی ی ئەو بیروباوە ـ ڕانەی کە ئامانجی بەرزی گەلن .

دەســتوور بریتی یە لە دەربڕینی بیروباوەڕی گەل لە بەڵگەنامەیەکی دەســـتووریدا ،، لەبەرئەوە شەرعیەتەکەی لەشەرعیەتی مەبدەئی ی گشــتی ی گەلەوە وەرگیراوە .

شــەرعیەتی شۆڕشگێڕانە دەربڕینی خۆ بەستنەوەیە بە سەرچاوەی ئەم شەرعیەتەوە کــە بریتی یە لە حیزبو کۆنگرەکانی و بنەما بڕیاردراوە ـ کانی کارکردنی ، ئەم شەرعیەتە لەئەنجاما بەسراوە بەو ســەرەتایانەی گەل کە حیــزب لەپێناویانا تێئەکۆشێ . بەمپێیە ئێمە ئەوەندەی باوەڕمان بەو سەرەتایانە ، هەر لەبنەڕەتەوە باوەڕی خۆمان بــە پێرەوی شەرعیەتی مەبدەئی دووپات دەکەینەوە .

پرسیار :

ڕاگەیاندنی دوژمن هێرش دەباتە سەر عیراقو بارستایی هێرشەکەی خستووەتە ســەر شەخسی جەنابتانو ،، بەجۆرە تۆمەتێکی وا کە نە ســەریان هەیە نەبن ئایا کاری دەروونی ئەمە چی‌یە بۆ سەر ـ نانو ،، بۆچی هەندێجار دەفەرموون هەندێکیان لە عیراقدا بڵاو بکرێنەوە ،، ئایا ئەمە دەکەڕێتەوە بۆ ئەو لە خۆ دڵنیابوونەتان یاخود بۆ متمانە کردنتان بە هۆشیاری و پەنەوی عیراقی یەکان ،، یا ئــەو ڕاگەیاندنە ئەوەندە نەفامە بەجۆری سەر لــە نیازەکانی دوژمن تێكدەداو بڵاوکردنەوەی باشترین

دنەوەیش لە هەڵوێســـتی عیراقی یەکاندایەو ،، شتێکی ئاسایی یە کە بەعسی یەکان لەناو گەلدان ،، هەرچەندە توێژانی پێشکەوتووبن لە هۆشـــیاری و ڕوالەتەکانی‌تردا .

چونکە لەوباوەڕەدام کە هیچ لایەنێك نیە لە جیهانا هەمان ئەو ڕاســـتی یانەی لا بێ کە بتوانێ بڕیاری ڕاست دەرکا ، وەك ئەوەی لەگەڵ عیراقی ـ یەکانایە . بــەڵام بۆچــی فەرمانی بڵاوکردنەوەی دەدەم ، بۆئەوەیە کە بــۆ عیراقی یەکانی دەرخەم دوژمنان چۆن بیردەکەوەو ئاواتی چی بــۆ عیراق دەخوازنو چ ڕێبازێکــی درۆزنانەیان گرتووە ، هەروەها دەری‌دەخەم بۆ دوژمنان کە پڕۆپاگەندە ـ کانیانو قسەکانیان بێهێزترن لەوەی کە عیراقی یەکان هەڵخەڵەتێنن .

پرسیار :

زاراوەی خاوەن متمانەو خاوەن شارەزایی ، لەگەڵ بارو دۆخی بنیاتنانی دەوڵەتدا دەردەکەوێو خاوەن متمانە ئەوانەن سەر بە ڕێبازی سیاسی ی ئێستانو ، خاوەن شارەزاییش مەبەســـت لێیان پسپۆڕەکانن .

صـدام حسین لەکوێی ئەم دوو زاراوەوەیەو لەکاتی نەگونجانیانا چــۆن هەڵدەبژێرێو هۆکانی شکان بەلایەکیانا چی‌یە ؟

سەرەکی بەڕێز :

وەك لەبیرتبێ .. بێگومان لەبیرێشتە کە من لە بۆنەیەك زیاتردا ڕای خۆم لەبارەی ئەم بابەتەوە وتووە ، لە سەرەتای شۆڕشدا دەبێ پشت بە خاوەن متمانەکان ببەسترێ ، لەکاتێکدا خاوەن شارەزایی ـ یەکان دوورناخەنیەوە بۆ ڕاوێژکردن ، بەتایبەتی لە بوارە هونەری یەکانا نەك بوارە سیاسی یەکان ، بەڵام لە هەموو حالێکدا نابــێ خاوەن شارەزایی یەکان خاوەن متمانەکان بەرنبەڕێوە ئەوکاتە نەبێ کــــە ڕوالەتەکان لە یەك کەسدا بێنەدی ، واتە شارەزایی و متمانە ، بەڵام ئێستاو پاش «١٨» ساڵ بەســـەر شۆڕشـــدا هەلی تەواو دراوە بە خاوەن متمانەکان بۆئەوەی ببن بە خاوەن شارەزایی ، لەبەر نـــەوە لەمەولا دروستنیە بڵێین ئایا خاوەن متمانە پێش ـ دەکەون بەسەر خاوەن شارەزایی یەکانا یــا دوایان دەکەون ؟

ئەوەی پێویســـتە ئەوەیە کە شارەزایی پەیدا بێ لەگەڵ متمانەدا لە یەك شوێنداو ، کاتێ کــــە

بروانە ل ١١

Institut kurde de Paris

چیرۆك

■ بەشی دووەم ■
احلام منصور

● ناتوانم بە ووشە یان بەزان ژیانێکی تر بۆ خۆم دروست کەم ، ژیانی رۆژانەیشـــم تێـکەڵی نووسینەکانی ژێردەستم دەبن وە هەروەها ئەگـەر لە ژیانی رۆژانەمدا ئەگەر گریام ئەوە لـە ژیـانی نووسینم دا دوو جارە ئەگریەو بەخۆم پێ ئەکـەنم هەمیشە لاپەڕەی دووان ئەنووسمەوە پیـــای‌دا دێمەوە وە هەروەها نووسینەکەم لە دەســـــت دەردەچێ ... وازی لێ دێنم بەڵام لە سەر هەمـان کورسی‌و هەمان مێزو لە ژێر هەمان چرا .

بەر لە چەن سالی هەر کە دەستم بە نووسین کرد دەرگای ژیانەوەم لە خۆم داخستو لەســەر کاغەز ئەژیم ، هەنگاوەکانم ئاووساو دەبن ، لەشیشم قورس تر دەبێ سەریشم هەر وەکو خۆیەتی بەتاڵە ، بەر لە رۆژێ دایکم سەرتاپا تەماشای کرد ووتی :

(ـ زانستم خۆم زانســـتم تیبدەو ئـارام لەوراش ئارام نێگری پیرەکە کوچك جومعە خستم دوێتەگە وەت :

« ـ د بەوە دویا بەو بەو »)

زۆرم لە خۆم کرد فرمێسکە ســویرەکـانم مژی و نەم زانی لە چ ژوورێك دا خۆم بشارمەوە ، دیواری ژوورەکان ئاوێنە بوون گەرام بـۆ پەنایێ کونجێ ئاوێنەی تیا نەبێ کەچی .....

جانتاکەم بەتاڵکرد هەندێ نووسینی کـۆنی تیابوو ، پێم سەیر بوو خۆمم بینی ئەمجارەیان زۆر دڵسۆزم بەرامبەر بەم بەرگە کۆنانە خێرا جانتاکەم بەستو لە پەنایێك دا خۆم شــــاردەوە ، دەنگی دایکیشم وەکو چەکوش لەتەپڵێ ئەم ســـــەرە بەتاڵەی دەدا .

ـ نکو ناهمید ، دەســـاڵ لـە کارەگەد ڕەنج‌دایە ، شەکەت بید ، ڕەنجەگەد ئەلوەن بردەی ، جوانە مەرگ بید هەی جوانــە مەرگ ، دی ئـەرا چەمایدە ؟ ئەرا عار دوونیا ؟ توای ئەرا کوورە سەر هەڵبگری ؟

زۆر هەوڵم لەنێو ئـەم جانتاکۆنــە خـۆم بشارمەوە کەچی دووبارە هەر سکاڵای دەکرد .

ـ لە پاشا کۆپری(١) جیگەد نێود ، مردیەگان تێنـە خەوەر دی بەســە واز لەقەلەم بار باڵلادەی عەباگەد بکە سەرد بیلا بۆمەدە لای سەید دوعایێک ئەراد بەشـــکەم عاقڵ بوی . بێ دەنگ بـووم بەعەبا رەشەکە خۆم پێچایەوە بۆ ئەوەی کــەس نەمبینێ کەس نەمناسێتەوە ، جلەوی ڕۆژگارم دایە دەستی دایکمو رۆیشتم کەچی سەید رازی نـەبوو دوعاکە بنوسێتەوە ، دایکیشم هیچی پێ نەووتـرا هەر ئەمەندەی دەووت :

(ـ ئاە دی ئاو بار دەس بشوور) ..

بە چ ئاوێك دەستم بشۆمەوە ؟ نەمزانی ! زۆر حەزدەکەم بەخوێنی خۆم دەستەکانم بشــۆمەوە کە چی زۆر ترسنۆکم ناوێرم ژیان دەستی لـە من شۆردووە ئیتر بڵێم چی .

● دوو ساڵ بێ ئیش‌وکار مامەوە هـەموو رۆژێ دەنووستم شــەوانیش وە ئاگا دەهاتمەوە مامەوە خۆم هەمان ژوورو هەمان سەرینو هەمان لێفەو ژانو هەمان قەوانەی دایکم هەتا کو رۆژی نەورۆز هەر هەمان قەوانەیەی لێ‌دا .

« ـ هەڵس هەڵس نیوەڕوو خەو کردیدە ؟ دوونیا گەرمە بەیانی نەورووزە تاکەی ؟ تیر نیویـد لە خەفتن ؟ » .

وەڵامی دایکم نەدایەوە ئەویش هـــەر وای دەزانی نووســـتووم منیش بیرم لەوە دەکردەوەو پرسیارم لە خۆم دەکرد :

« ـ ئایا لاپەڕە کۆنەکانم بەرگری ئـاگـری نەورۆز دەگری ؟ » .

« ئاگری سەرتاسەری مێژووی نەورۆز ئەگاتە تینی ئاگری ئەم ئێوارەیەی دەروونم ؟ » .

لەپڕ سەرم هەڵبڕی‌و تەماشای جانتا کۆنەکەم کرد تەپو تۆزی لەسەر بوو ، کردمــەوە ، چـەن وێنەیێکی خۆمو باوکمو هەندێ زەرفو بـەرگـــە کتێبێکم بینی ، لاپەڕەی سپی‌و لاپەڕەی ڕەش ..

« ـ بەچی لاپەڕە ســـپییەکانی داهاتووم رەش‌کەم ؟ ئەی لاپەڕە رەشــەکـانی رابووردووم چ ئاگرێ ئەبانکاتە خۆڵەمێش ؟ » .

هەڵسامە سەر پێ بە تووڕەیی تەماشـــای ئاسمانم کرد دایکم ووتی :

« ـ چەدە دەمو چاود ئەرا توورشە ؟ شـەرێ وەگەل یاخەی خۆد کەی زەقنەبووت لە دەم‌وچاود وارد » .

وەڵامی خۆمم دایەوە ، نا ئەمشەو من‌بە لاپەڕە رەشەکانی ڕابووردووم ئاگردانێك ئەکـەمــەوە ، فیروسیا خۆی تیا ئەچم سەمایێکی دەروێشـــانەی تیا ئەکەم بلێســــەی ئاگرەکە ئەگەر بەر داوێنێ کراسەکەم کەوت ئەوا .. !!

چاوەڕێم نەکرد کەسانی تر بەشـــداری ئـەم جۆرە ئاهەنگە بکەن وەکو ووتم : خۆمو هەر تەنـها خـۆم ..

« ئاگر بە من دەوێرێ ؟ » .

ڕەنگە ! تینی ئاگری لاپەڕە ڕەشەکان ئەگـاتـە تینی لاپەڕە سپیەکانی داهاتووم ؟ کێ دەڵێ لاپـەڕە داهاتووەکانی ژیانم سپی دەبن ؟

وەکو تۆپی زەمین‌و چەرخو فەلەك سوڕامەوە ، خولامەوە ژوورەکەم جێ‌هێشت لـە دوورەوە بۆنی نەورۆزم دەکرد ، جادە چۆڵ بوو پارەکە وەکو ئـەم ئێوارەیە بەتەمای پرۆژەیێك بووم ســەری نەگرت نەم‌وێرا بیر لـــە برۆژەیێکی تر بکەم ، نەوەك ... شـــلەژام بۆ چەن جارێ بەســـەر قالدرمەکاندا ســەردەکەوتم‌و ئەگەڕامەوە ، دەرگـــای ماڵەوەم دەکردەوەو دائەخستو دەنگی منالانی گەڕەکی خۆمان هەراسانی کردم :

« ئیمشەو ئەوەڵ نەورووزە ... ئامین
خێـــر وەی مالـــە برووزە ... ئامین
خـودا دایـکی نـەکـوژد ... ئامین
خـودا بـاوگی نـەکـوژد ... ئامین
یاسواو یاجواو یان قنچکی کەواو » .

دەنگی قاقای پێکـــەنینم دایکمی ووروژاند هاتەدەرێ‌و لەبـــەر خۆیەوە ســـەری دەلقاندو دەیووت :

« واخ ، فایدەی نییە ! دۆیتەکەم شیت بییە واخ ڕولە هەم چەدە ؟ » .

زۆر پێکەنیم :

« وەفکرد تێد ، منالْ بیم چیمنە وەردەم قاپی خەجە خەبات عارەبانەگەی مەجەش لـــە وەردەم قاپیەگەی بی ، ئیمەیش هــەر هــاوار هــاوار ئەکردیمن ..

خودا ئەسپەگەد نەکوژد
ئامین
خودا مەکینە سوونگورەگەد سەقەت نەکەد
ئامین »

دایکم تەماشـــــای کراسە کۆنەکەی بەرمی کرد ووتی :

« ـ خەبات گران بییە ، خەجە جـــاران وەبەڵاش شەوی ئەراد ئەدویرات ، سەبە نانەواش ڕوژعەید نان ئەراد ئەهاورد خۆزگەم وەجــاران ، گرڕەم تێد ئەرا هاوســـاگان وەها تەر فتوین بیمن هەر یەکێکمان کەفتە لایێك وەیەگجاری گشـــتمان ئاخرمان شەڕ بی مەردم ئەوڵ یان نەوی ئـــاخـــر هاوردن توش وەکەگەی فلانی نەئەوەڵد ئەوەڵ بی ونە ئاخرد ئاخر بی » .

تەماشای ئاسمانی کرد و دووبارە .

لە دووعاکەی نەگەیشتم دەرگای حەوشـــەم کردەوە منالانی گەڕەك خەریکێ تۆپ تۆپێن بـوون ، مرومشتیان بوو بەتەباشـــیری سپی جادەکان دوو بەش کرد شــــەقێك‌یان لە تۆپەکەدا و بـەر قاچم کــەوت .

وەستان ، بێ‌دەنگ بوون چاوەڕێ‌یان ئەکـرد تۆپەکەیان بدەمە دەســـتیان ، منیش بە بێ‌دەنگی تەماشای تۆپەکەم کرد لە دڵم نەهات شەقێکی لێ‌بەم نەشم توانی لەم یاری‌کردنە بێ‌بەش بم بە بێ‌دەنگی یاری‌یەکە وەستا سەرنجەکانی دایکیشم پرسـیاری لێ‌دەباری :

ـ خود وەتەما نید وەگەڵ ملاڵ مەزدم وازی بکەی ؟ ئەوانیش نزیکم بوونەوەو پرســــیاریکیان ـ ئەوی وە حەکـــەم ..

نەم وێرا بڵێم نا نەمتوانی بڵێم نەء ووشەکانی دایکیشم لە سەرمدا ئەرزنگایەوە کە دووبارەی کرد ووتی :

« ـ رەنج بیوەر و هەناسەی سەرد » .

* * *

ئەرشـــیفی مێشکم گۆرانی زۆری تیابوو ، ئەرشیفی ئەم دڵە مردووەیش گۆرانیەکانی گەردوونی بێ سنوور خۆی تیای‌دا شاردبووەوە ، وا ئێستاش بەلایە لایەیێ گۆرانییەکانم بەڕێ ئەخەم .

ووشەکانم بریندارن ، ئەمجارەیان من خـــۆم بوومە کەلەبچەو خۆم کەفیلی خۆمم ، خۆیشـــم کەلەبچەو قەمچیم ، خۆیشم زیندانم ، بەکەلەبچەیێ دەستەکانم ئەبەســـــتم بەقەمچیشی پاڵەوانەکانم دارکاری ئەکەم ، دەروونیشم زندانێکی تاریکە هەر تەنها خۆم تیای دا حەبس دەکەم ، بەڵێ لەشم زۆر قورسە ئەم زیندانەش پێی ناکرێ ئەم جەســـتە قورسە هەڵکرێ ، ئەمشەو کەس تێ ناگا دەڵێم چی بۆم هەیە پرســـــیارێ بکەمو بۆیشم هەیە وەڵامی پرسیارەکە بدەمەوە دەست بەتاڵ دانیشتووم لـــە خۆمەوە زوو زوو هەڵئەچم و دەمم کەف ئەکات ، ئاگری دەروونم بۆ ماوەیێ بەساردی ووشـــەکانم دائەمرکاند ، هەر چی برینم هەیە خستوومەتە سەر شـان . برینەکانم پێش هەنگاوەکانم دەکەوێ لـــە جیاتی ئەوەی بە فرمێسکێکی شیرین پێشـــوازی ووشەکانم بکەم بە فرمێســــــك سویر دەروونم دەشۆم ، برینەکانم تێکەڵی برینی ووشەکانم دەبنو زاوزێ دەکەن لە نێو ژانی برینم دەتلێمەوە بۆیــــە هەمیشە ئاگر لەدەمو چاومەوە دەباریتە ســـــە نووسینەکانم .

بەقسەیێ ، بە فرمێسکێ ئاشـــــت دەبم ، ئەمشەویان نەء .. تووش شەرنخونی هاڵمو نازانم چی بکەم ئەمەوێ بە ئاگری مۆمەکان نووســـینەکانم بدەم ، نەك هەر تەنها پەنجەکانم بەڵکو پەراسووەکانی سینگم پێ گەرم کەم و لە پڕ بتوێمەوە .

●

(١) ناوی گۆرستانی خانەقینە !

ـ تـەواو ـ

ئاشـــی .. هەڤـــران دڤیـــت

● سکڤان عبدالحکیم ●

کورتە چیرۆکێت نڤیســەڤانی هێژا (نـزار محمد سعید) ژ ساڵا ١٩٨٥ کەتیە بازاری .. لێ دەلیفە نەکەتێ ئـەز چەند پەیڤەکا ســەر بنڤیسم ژ بەر گەلەك ئەگـــەرا ئێك ژوان ئەگـــەرا ترس ژ هەڤالینیێ نەکە نەمینتە هەکە هاتو مـــە خامە پیچەك تیژکر یان هندەك نکارن ڤی بـارێ گـران بدرستی هەلگرن .. بارێ نڤیســـینێ .. جهێ دلخوشی یا مە یـــە هەکـــە لدهوکێ وەك دەڤـــەر نڤیسینێد هو رۆژێ ببینن .. و پەیڤ رێکـــا خو بکریت د ناڤ مژ و مورانێت پەیدا بین لعەســمانێ تورێ کوردی و هندە کاژی ژ خوەرا کری بـــە نـان خارن یان سەر و بەرێ ژیارا خو بگوهرن بـەرەڤ خوشیێ .. پەیـــڤ .. باوەری بــە بەری هەمی کارەکی و پشتی هینگی بەر پرسیارەتی‌یە و سەر بلندی‌یە بۆ خودانی .. مە دڤێت ئەم چەرخـــەکێ ژ رەه و توفلکارا بگوهرین و ئەم ژێرا پشـــکدار بین و دگەل پشتەڤانبین و رێکێ نـــەدەینــە رەڤێ کارێ خو بکەت .. و مە ژناڤ لەشێ مە و جڤاکـــا مە و ژینا مە بدزیت یان غەوارکەت پەبڤێت مە بەر سینگگرتنە ژبو پاشــــە رۆژەکا بێ توخیب ژبـــو بورینەکا بێ توخیب ژبو ڤێ گاڤێ ژی .

١ ـ هەکە دودك گونە هبار بو هەلبەت هزر و بیرا چ تیروشك نە هێلان دا خو لبەر باهـۆز و بابەلیــــــــکا بکریت چنکو بێ‌دەنگی .. لاوازیا تێگەهشتنێ خویا دکەت وژینا رۆژانــــە دناڤ دلادا موکم دکەت .. هەما ئیرو بقەتیبت تــا ســـوبەهی خۆدێ کەریمە .

٢ ـ کورێ کولانا دەسڤە بەردانەك خاڤـــە بەرامبــــەر هێز و ڤەژینـــا مروڤی .. بێ هیڤی و رەشاتیێ و نەزانینێ چاڤێت لێ تاری کرین و دەمێ قەهرەمان بێ دەنگ دبیت . بێ دەنگیا بێ هێـــز و سست کاروانێ هزر و پەیڤا بەرو ڤاژی قەســـتا نهالا دکەن و توڤێ خوزیێ شنی دچینن .

٣ ـ نا ڤکرنا تە خەما تە بــــە .. ئەلنــــدا سپێدێ هەڤرکیێ د گەل مرن و مانێ دکـــەت ... هەکە باب مر ژی دێ کوڕ ئێتە شینێ و هەکە نەمر دێ بزاڤ و شەرەنیخ بەردەوامبیت دگـــەل بـــرس و ترس و لەرزێ .. بڤی‌رەنگی بەرەڤـــانی ژ ژینێ تێتە کرن و قەهرمان ژی هەر هەژارن .

٤ ـ (ئاشێ بکەلەك ئاشڤانا ئەڤـــە کـــارێ وێ یە) قوربانی و خو گوری کرن ژ پێخەمـــەتـــا خەلکێ گوندی و هەڤال و نیاسا شەهنازی یە ... هەکە ئەڤ جامێری‌یە نەبت تەمبلی دێ دەســـــت ستوێ برسێ وەرینت .

٥ ـ پشیك .. دیتنەك رەقە و بەرێخودانەك دل تەنگ و رەشە ژبو حەیوانەك شکەســــــێ و چوجارا ملەتێ هو نەبی‌یە دەرهەق پشیکا ئەز نزانم ئارمانج چی‌یە .. ئەز تێنەگەهشتم ببورن .

٦ ـ کەڤال .. سەبرانەکە ژبو جیهـــانـــەك دی .. ژبو دویرکەفتنێ ژ راستیا خو .. و ئـــەو بریار وگێنگەش دبی مفا نـــە چنکـــو دبێ هش و بیرین و ڤەخارنا مە ژی وەك خەلکی نینە . دەنگ ڤەدانەك نوی‌یە ... و گازیەك دلسوزە ژبو ڤەژین و زڤراندنێ ..

٧ ـ برینــــدار .. کەنگی ئەڤ برینـــە دێ ساخبن و کـــەنگی دێ مـــە باوەری بخو هەبیت و لهیڤیا منەت و چنیکا نەبین .. هەکـــە ئیرۆ قوناخ بدویماهی هات بڤی رەنگێ خاپاندنێ .. باشـــــە چ هزر د باشەرۆژێدا دێ گەشبت .

٨ ـ ئازنیف .. چیروکەك راستە و هەیـــە نهو ژی لێ دڤیا بخێرا خو کورەی فایدە کریـــا .. نە بفێل و حیلە .. موخابن شیانا کورەی هـــاتــــە بەرزەکرن .

٩ ـ چاخێ رۆژ کومێ چیایی درامـوســـیت بارکرن و مشەختبون و زورداری سەر دەســـــتێ دەربەك و خوون مێژا هاتیە چارە ســــــەرکرن ژمێژە .. نـزا بو چی نڤیســەڤانی هەمی قەهرمانێت چیرۆکێت خو لاواز و بێ‌پرسیار و بێ (مەوقف) و هزر کرینە .. ئەز دگەل نینم پاکا هەڤرکی .. و کا قوربانی .. و کا .. مێرانی وکا گوهرین ..

١٠ ـ هێلین .. زارو نیشانا پاشەرۆژێ بـــە دەردکەڤیت .. بزاڤێ دکەت .. تژی هێزو گەریان وبێ گونەهی‌یە .. وباری پشکەکە ژ بیرەڤانیێت مە هەمیا وئەگەرا خوژی هەیە ددلی دا .. چەندسال ژبێ مە بڤەکێشیت .

میهرەجانی شیعری کوردی سێ‌هەم

یەکێتی ئەدیبو نوســـەرانی کورد خـەریکی سازکردنی سێیەم میهرەجانی شیعری کوردیە کـە لە ڕۆژانی ٩ ، ١٠ و ١١ مانگی نۆدا لـە شـــاری هەولێر ئەبێ بۆ ئەم مەبەستەش داوا لە دەستەیەك لە شاعیرو نوسەرە ناودارەکانی کورد کـراوە بـۆ بەشداریکردن لـــەم میهرەجانە بۆ خوێنـــدنەوەی شیعریانو پێشکەشکردنی لێکۆڵینەوە .. شـایەنی باسە .. کۆمەڵێ لە ئەدیبو ناودارەکانی عیراق لەم میهرەجانەدا بەشداری دەکەن .

لیژنەی میهرەجانی
شیعری کوردی سێیەم

راستکردنەوە

لەو وتارەی مامۆســـــتا حیلمی عەلی شەریف دەربارەی باری فتبولی مەکسیك لـــەژمارە ی٨٤٨ی ١٧ـ٧ـ١٩٨٦ دا نووسرابوو ، ســــەرنووســــینەکەی لەبریتی «وەرزش لە بـــــــازاری‌سیاسەتدا» بەهەڵەکرابوو بە «یاری لە بازاری وەرزشدا» بۆیە تکای لێ‌بوردن لـــــە خوێنەرانو نووســـەری‌وتار ئەکەین .

ـ هاوکاری ـ

Institut Kurde de Paris

■ سەرهاتیە ..

قەهوا پیرێ

• سەبری بوتانی •

ژ گوتنا سینۆ ، میڤانێ وی شینۆ گەلەک ئاشقێ ڤەخوارنا قەهوێیە . چ رۆژا ڤەنەخوت نە ژعومرێ وی‌یە . سینۆ گوندێ (بێناڤ) مال مال چۆیە تێرا فنجانەکێ ژی پەیدا نەکریە ... هەر سینۆ دزانێ سینۆ وێ رۆژێ چەند « نینە » بهیستینە ، هەر مالەکێ « نینەیا » خوە ب ئاوایەکی گۆتی‌یێ :

ژنا رەمۆکێ بامەرنی گۆتی‌یێ : داخازا تە ئەنتیکەیە کەکۆ ، تو وێ تشتێ دخازی یا نە لهزرا کەسێ ..

ژنا شاهۆکێ شرنەخی گۆتی‌یێ : « قەهوە ؟ .. قەهوا چ ؟! ، مە و قەهوێ چ سەرهەڤە هەیە ، ژمە بمینێ ، لتە بمینێ ، هەکە هەبێ و ئەم نەدن » .

ژنبابا کەلەشێ هەڤێرکی گۆتی‌یێ : « ب خودێ کەکۆ مالا مە نەمالا قەهوێیە ، مە ل خەونا خوە ژی نەدی‌یە » .

ژنا جانگیرێ کوچەر گۆتی‌یێ : « قەهوا کو ؟ ، مە ب چاڤ ژی نەدیتی‌یە ، بەنێ دبێن(١) رەنگێ وێ وەک رنگێ ڤی کراسێ لبەر منە » .

مالا عەولایێ هەولێری گۆتینێ : « بەخودای بەخودای لەبۆ دەرمانیش لە ماری ئێمەدا نی‌یە هەگەر هەبا سەر چاو » .

ژنا جندۆکێ گۆزگیرانی(٢) گۆتی‌یێ : « خومزی وێ مالێ یا قەهوە لێ ، گۆشتێ سا و بەرازا بێ ژ دەرمان رە ژی پەیدا نابێ » .

پیرا رمیەنێ و بێ کەس گەلەک ب زمانێ سینۆ هاتیە رسواکرن . کارێ وی تم کریت کرنا وێ‌یە ، گاڤا دبینێ تف دکێ .. پیرێ ژی نەڤێ رۆچکێ سینۆ ببینێ ، جێنکا وێ ژێ دێشێ ، چ گاڤا دبینێ ژ دوور ڤە ئایەتەکێ ب خوەڤە دخوینێ . کورت کرمانجی ، نهێلەتێ وان ژهەڤ دچێ .. جا کو پیرێ زانی سینۆ قەهوە پەیدا نەکریە . درانێن خوە سیرکاندن(٣)و گۆتە کورِ هەلی(٤)یێ خوە بادینێ : بادینۆ ئەز دیا گورگینێ خوەمە ، تێرا خوە ژێهالی مە و لێهاتن ژی ڤایە هات بەر دەستێ من ، ئەزێ سینۆ ب تویزێ خاپ و هنەرێ خوە ژڤی گوندی راڤەقینم . دێ بکم کو دەلیڤا رەڤێ ژێ بۆ وی نەمینێ ، « ژ ئیرۆ تا وەک ئیرۆ ببینە چ لێتە سەرێ سیرۆ » .

پشتی ڤێ گەڤا دژوار بیستەکێ خوە بێ دەنگ کر و ب خوەڤەچۆ ، هەروەکی ژ پیلانا خوە پەشیمان بووبێ ، پاشێ گوت : « نا ، نا ، چارە نینە ، هەر دڤێ ئەز دفنا وی بشکێنم ، تولا خوە ژێ بستینم » .

رابوو سەرخوە و هەردو دەستێن خوە رابەرێ ئاسمانا کرن و گوت : « خودایێ من ل من مەگرە ، تو ئاگەهداری من سەبر نەما و بهنا تە یا تەنک سەد هەزار سالە ، نەشم خوە ل هیڤی‌یا تە بگرم ، نەچارم ب دەستێ خوە و ب ئالیکاری‌یا تە تولا خوە ڤەکم ، هەقێ خوە بستینم » .

ئەڤ گوت و رابوو ترارەک(٥) بەروو ئانی قەماند و قالک(٦) ژێ ڤەکرن ، قەپۆشکێن(٧) وان ژ رەخێ دەرڤە ب کێرێ خرلکاندن و ئەو سووراتی‌یا تەنکا پێڤە ژێ رەنی ، چۆ بەرەزیڤەک ئانی و دلەگەنێ دە هوور هوور کر و گوت : « بادینۆ هەکە تو زیرەک بی دێ زانی ئەڤ چیە و چما چێ دکم » .

بادین گۆتێ : « نەتەنێ ئەز ، کەس نەشێ بزانێ تو چ دکی .. بکە ، چ دکی بکە ، ئاڤا بکە ، وێران بکە ، لێ خوە ژ خودێ مەکە و مە ژ پیلانێن خوە بپارێزە » .

پیرێ پەسنێ خوە دا و گوت : « ئەز پیرکا تەمە ، ماکا خاپ و دەردانم ئەز .. لپشت هەزار پەردانم ئەز .. ژ بدلیسا کوردانم ئەز .. لەو دایکا مەردانم ئەز .. ل ڤر دمیزم ل شامێ شمامۆک شین دبن .. ئەز سۆند خواری مە تولا خوە ڤەکم ، ژ کەس‌رە نەهێلم ، کێرا سینۆ کهایە سەر هەستێکێ من » .

ژ کولکێ خوە ئێ یەک نەفەری هاتەدەر و رۆنشت ، پشتی بیستەکێ سینۆ هات رابۆری و پیرێ گازی کرێ : وەرە من قەهوە هەیە . هش دسەرێ سینۆ دە نەما ، تف کرێ و گوت : تە چیە پیسا چەپەل ، گاورا کەنی ، من تو نەدیتی ، باش بوو ڤێ جارێ ژی من تف کر رووێ دمۆر .

وێ ب دەنگەکی نزم گۆتێ : « خوە مقەرس مەکە ، وەرە تێرا جەزۆیەکی ژ قەهوا پیراگاور ژ میڤانێ خوەرە بب » .

سینۆ ئەگەرچی ڤێ جارێ ژی وەک هەرجار تف کرێ و گۆتێ گاورا پیس ، لێ نە بهشکی‌یا جارێن بەرێ ، هەروەها گەرەک بوو گاڤا ناڤێ قەهوێ ژ دەڤێ پیرێ بهیستی بکۆتایێ : « سەد تف لتە و قەهوا تەبی ، ئان ژی نە توبی و نە قەهوا تەبی ، لێ یا تشتەک هوسا نەگۆتێ ، لەو دیاربوو کو ناڤێ قەهوێ ، نە تشتەک دن دلێ وی نەرم کر پیرێ دیسا گۆتێ : « خوە شاش مەکە ، ما شاشکا تە و کراسێ ژناتە ، نە ژ فابریقا مە گاورانە هەی خوەش مرۆڤ ! » .

سینۆ بیستەکێ ب‌خوەڤە چۆ و پاشێ گوت : « ئها دەکا کێ هزر دکر کو قەهوە لجەم تە پەیدا بێ ! خودێ تشتەکی ژتە کێم نەکێ پیرا مرادا » . هوسا ب‌هێسانی ، ژبەر تۆزەک قەهوە ، سینۆ ز بندەسی‌یا سەرهشکی‌یا خوە داکەت بەر لنگێ پیرێ .. پیرێ ب‌خاپ و دەلەسی ، ئەو سەرێ ئاسن کر هەڤیر و ئەو هەمی کەرب و کینا بەرێ ب بەرتیلێ شوشت و ژ بیرا وی بر .. پیرا بدلیسی هوسا سینۆکێ قەلس و پیس ، قەلستر ، و پیستر کر ، لێ‌لێ هێژ باشە ، لولۆ رێل و کاشە ، تەماشە ل پاشە .

سینۆ تێرا جەزۆیەکی ژ وێ قەهوا کەس نەدیتی ژ دەستێ پیرێ گرت و ب کێف خوەشی ژ جەم چۆ ، پشتی گۆتی‌یێ : « خودێ بکم هەما قەهوا مە تام و بهنا خوە ژی وەک رەنگێ خوە نە گوهەری بێ » .

رۆژا پاشتر سینۆ دیسا و ب نهێنی هات جەم پیرێ و گوت : « ڤی میڤانێ من گەلەک قەنجی لسەر من هەیە ، ئەز چەند چوبم جزیرێ مالا وی قوناخا من بوویە ، شەڤا بهۆری تە تێرا جەزۆیەکی دابوو مە ، خودێ زێدەکێ ، باوەر بکە هەروەکی کو تە ئەز و ئەو هەردو ژ خوەرە کری بن .. لێ ئەڤرۆ من دکانێن (گـ) ژی وەک مالێن ڤێ وێرانێ سەروبن کرن ، قەهوا فرۆتنێ پەیدا نەبوو . ڤیجا چ ب‌هەقێ خوە و چ ژی ب‌قەنجی‌یا خوە ئیرۆ ژی تێرا جەزۆیەکی بدە مە ، ما ئەز چ بکم ئەڤ میڤانێ مە قەهوە ڤەخورەک ب یەمانە » .

پیرێ زانی کو پیلانا وێ بەرگرت ، لەو خوە کەناند و گوت : « ژ پێرارڤە ئەڤ قەهوە لجەم منە و هەر دوسێ رۆژەکا جارەکێ فنجانەکێ ژێ چێدکم ڤەدخوم سەرێ خوە پێ رحەت دکم . بەلێ یا کەڤن بوویە و دلۆپ لسەر هاتنە ، نە کو تام و بهنا بەرێ نەمابێ و ئەز لێ دەرنەخم . ئاخ ژ دەروێ پەریتی‌یێ » .

نابخودێ — سینۆ گۆتێ : « گەلەک خوەش بوو ، وەک یا مالێن بەگ و شێخان خوەش بوو ، قەت ژ کەڤناتی‌یا وێ نەترسە و خەجۆکا مە ژی ماشەللا قەهوە چێکەرەک باشە ، دجوانی‌یا خوەدە ل مالا بەگێ مەرەشێ هینی چێکرنا قەهوێ بوویە » .

پیرێ گۆتێ : « درێژ مەکە ، ها بگرە هەرچی هەیە ببە هەرە و ئێدی بەس وەرە » .

ئەڤ گوتنا پیرێ گەلەک ل سینۆ خوەش هات ، چکو مرنا خوە دڤیا ، نە کو کەسەک وی لجەم پیرێ ببینێ . قەهوا خوە بلەز و بەز بر و چۆ .. دیترا رۆژێ پیرا خاپ زان بدزی ڤە گازی کرێ : « کورِۆ سینۆ یا تەدگوت میڤانێ مە قەهوە ڤەخورەک ب‌یەمانە !! و خەجۆکا مە ژی لمالا لەرەسێ مەرەشێ هینی گەلەک شۆلان بوویە !! یا هەکە راستە چما خەجۆکا تە و میڤانێ خوە ! نەزانین ئەو نە قەهوەبوو ڤەدخوارن ؟! » .

سینۆ شاش راوەستا ، و زانی پیرێ چ گۆتێ ، لێ سەرخوەڤە نەبر ، و هەما گوت :

— یا چ بوو ؟

— بەروو بوون من قەهوە ژێ چێ کر .

پیرێ راستی‌یا راست گۆتێ و گۆتێ ژێ : « هەکە تو سۆز بدی ، نا ، نا ، ئەز شاشم ، من باوەری ب‌سۆزا تە نینە ، هەکە تو سۆند بخوی ژ کەس‌رە نەبێژی ئەزێ تە هینی چێرنا وێ ژێ بکم ، لێ بزانە ژێ هەکە پۆلیس مۆلیس پێ بزانن دێ تە هلاویسن ، هنگێ گازندا خوە ژ خوە بکە ، نە ژمن . چکو هەگەر گوتن چیە و کی‌یە ، ئەمن دی‌یە و نەبیناندی‌یە » .

سینۆ دیت کو چەند بشێ دلێ پیرێ ژخوە نەهێلێ چێترە ، دا بەلکی خوە ژ زمانێ پیرێ بپارێزێ . لەو بجارەک خوەکر شەکر ! نەمازە کیفا خوە گەلەک ژ قەهوێ‌رە ئانی و سۆند خوار کو ژ کەس‌رە نەبێژێ ، دکر ژ کێفادە بفرێ ، نەدزانی کا دێ کەنگی شرۆڤا ڤێ سالۆخا بەرکەتی و کەس نەبهیستی ژ دەڤێ پیرێ وەرگرێ .. خوە بێ دەنگ کر و گوهێ وي ما ل دەڤێ پیرێ ..

وەک هوستایەکی زیرەک پیرێ چێکرنا ڤێ کارێ گرنگ ! نیشا سینۆ دکر و دبەررا ژی سەر و هەردو دەستێن خوە دهەژاندن .. گاڤا سینۆ سالۆخا زێرین ب‌چاکی ژ پیرێ بهیست ئێدی وەک وێ مریشکا دەمێ هێک کرنا وێ هاتی لخوە نەکر دەرەنگی ، هەر د وێ گاڤێ‌دە چۆ نیڤ تەلیس بەروو تالک ژ چۆلێ ئانی و ژ کەرێ‌ڤە راهێلایێ دەست ب‌چێکرنا قەهوێ کر ! ژ وان بەرووێن نیڤ سۆلی و کورمی .. رۆژا پاشتر پیرێ خوە تاوی کر ، خوە باوی کر ، چۆ نەخوشخانێ .... ئێڤار ببوو ، نەبیۆ سێ نەفەر هاتن پرسیارا کولکێ سینۆ کرن ، ژ مال چۆ بوو ، ژنا وی گوت سێ رۆژ دن دێ ڤەگەرێ . تبابەلە قالکێ بەرووێن نیڤ رزی لبەر تفکا ئێکر دبتن ، پاشێ وەک سێ دیکل زیرەک هوندر و دەرڤەیێ کولکێ سینۆ پشکاندن ، نێزیکی کێلۆیەک قەهوە ! ژ لیسکێ مریشکا دەرانین .. ژنا سینۆ گۆتە وان : « جامێرەکی ژ باژێر قەویتی لسینۆ کریە ئەم نزانن بۆچی » .

نەفەرەکێ گۆتێ : « یا چما دلیسکێ مریشکادە ڤەشارتی‌یە هەی خۆشکا براێ خوە ؟! . خوە مەترسینە تشتەک لسەر نینە ، ئەڤە مە قەهوە بر ، چ وەختێ سینۆ هات گەرەکی بچێ نک دختۆر (ش) ئەگەر هات و نەچۆ دێ بکرن داکن گرتیخانێ ڤە » .

ئەو چۆن و سینۆ ب سەڤی‌یەک بەروو ڤە ل چۆلێ هات ، کۆمەکا ژن و مێر و زارۆک لبەر دەرێ کولکێ خوە دیت چ بوویە نزانێ ، ڤەجنقی و تەزینەکێن ترسێ ب لەشێ وی‌دە هاتن ، لەرزێ گرت و سەڤی ژبن کەفشێ وی کەت و بەروو ژێ گرێل بوون ، زارۆک بەزینێ کورِنۆ بکەهنێ ... ئێدی ئافەرین بۆ وی و هەزار رەحمەت لدێبابێ وی ئێ گوتنەک دل شکێن ب ببێژێ ، راست نەراست ئەڤ نەگرنگە . چ یە ، نە چ بە مێش کرن گامێش ، تەمۆ گوت : ژ پێرارڤە کارێ سینۆ ئەڤە .. سوسنێ دگوت : خوە پێ دەولەمەند کریە ، ژنا وی سالا ڤێ سالێ سێ کراسێی گران بها کرینە ژبل کراسێ جەژنا نۆرۆزێ .. خەلۆ دگوت : سینۆ بەروو ل نێڤ گورستانان ژی نەهیلان .. زەلیخێ دگوت : کەزی کورِێ ئەزێ خاپینۆکە ژی ، وێ رۆژێ مال ب مال دچۆ داخازا قەهوێ دکر ، دا کەس گومانێ بال‌ڤە نەدت .. فاتۆ دگوت : خەجۆکا ژنا وی گۆتە من ئەزێ ئیسال گوهارەک زێر بکرم .. کەسێ یا قەنج نەگوت .. کێف کێفا پیرێ بە ، هات و گوت : وەی ل من و ڤێ کرنا نەرێ(٨) .. کورِۆ سینۆ ما تو ژ خودێ ناترسی ؟ .. کی کافرە ؟ و کی چەپەلە ؟ ، ئەز ئان تو ؟ هەی بێ وژدانێ ژەهر فرۆش ! » .

سینۆ تف کرێ و بەرێ خوە داکۆمێ ب مەلۆلی گوت : « ڤێ پیرا هەزار شۆ ئەز کرێت کرم ، ڤێ کەر بندۆڤێ ئەز کوشتم » .

رۆژا پاشتر خەلکێ (بێناڤێ) ژ خەو رابوون کولکێ سینۆ ڤالا دبتن .

●

١ — بەنێ دبێن : بەلێ دبێژن — لێ یا دبێژن .

٢ — گوزگیران : گوندەکە ژ گوندێن هەسنان ، لبەر لێڤا روبارێ دجلەیە بەرامبەر دەشتا دوبانێ .

٣ — سیرکاند : چرساند .

٤ — کورِ هەلی : نەکورِ و دایکن و نە کورِ و بابن ژی ، لێ مەبلا خوە داینە هەڤ دبێژنێ کور هەلی . هەلی ژبۆ کەهر و بەرخان لێتە گوتن .

٥ — ترار : پیان — پیانا ئاڤێ — تاسا ئاڤێ .

٦ — قالک : تۆڤل .

٧ — قەپۆشک : سەرکێ بەرووێ — کومکێ وێ — کولاڤکێ سەرێ وێ .

٨ — نەرێ : نە رێ‌دە — نە دجهێ خوەدە — ناباسایی — (غیر قانونی) .

کەمێک ئارام

• عوسمان خوا کەرەم •

دەستت بە دەستدا دەدەیت ! . دەموچاوت چرچولۆچ دەکەیت ! . هەناسەت دەکەوێتە پەلە ! .. ئەمانە بۆ ؟ چونکە شتێکت ویستووەو خێرا دەستت نەکەوتووە .. یان بۆ شتێک گەڕاویت‌و زوونەت دۆزیوەتەوە .

بە یەکجاری توورِەیت .. بۆ ؟ لەبەر ئەوەی دووجار بانگی کورِەکەت ، یا برا بچوکەکەت ، یان هەر کەسێک لە خێزانەکەت کردووەو ، دەمودەست وەڵامی نەداویتەوە .

رِەنگ سوور هەڵگەرِاوی .. جیهانت لەبەر چاو تەنگ بووە .. لەبەر چی ؟ .. شتێک یان دیمەنێکت دیوەو بە دڵت نەبووە .

برا گیان کەمێک ئارام .. کەمێک ئارام .. چونکە لە ئەنجامدا ئەوەی بۆی دەگەرِێیت دەیدۆزیتەوە .. خێزانەکەشت وەڵامت دەداتەوە .

ئیتر بۆ ئەم خۆماندووکردنە ؟ . ئەم پەلەیە بۆ ؟ . ئەم سەرلەخۆو ، لە کەسانی دیکە شێواندنە بۆ ؟

دەزانیت ئەنجامی ئەم رِەوشتانەت چی دەبێ ؟ خەڵکی وەرِس‌کردن ! .. سەر لە خۆشێواندن ! .. هەموو کات ناو چاو تاڵی‌و ، بێزاربوونت .. شێواویت .

دەزانیت سەرمایەکەشت چی‌یە ؟ . ژیانێکی دۆزەخی دوورکەوتنەوەو نەفرەتی خەڵکی .

برا گیان دەبێت بزانیت جیهان بە تەنیا بۆ تۆ دروست نەکراوە . هەرچی‌یەکیشی تێدایە بە تەنیا بۆتۆ نی‌یە .. ملیۆنەها رِێبواری وەکو تۆی پێدادەرِوات شەقامێکی تەنگە ، هەزاران زیندەوەرتێی‌دا پاڵەپەستۆت لەگەڵ دەکات ! .

تۆش دەبێت بەوتەی شیرین‌و ، زمانی خۆش جێ پێی خۆت بکەیتەوەو ، بتوانیت بە پێوە بوەسیت . دەگینا دەتخەنە ژێر پێ‌و ، پانو پلیشت دەکەنەوە .. چونکە تەنها کەسێکی وەکو تۆ لە کێشی ئەو هەموو گیان لەبەرە نایەت ، بازۆر بەهێزیش بیت .

برا گیان ئەگەر ژیرو هێمن‌و خۆرِاگرو زانا نەبیت .. وەکو تاریکی شەو خۆشت‌و دەورو پشتیشت رِەش دەکەیت . وەکو رِۆژە ساردو سرەکانی زستان خەڵکی لێت دوور دەکەوێتەوە .. وەکو باری لاسەنگ کارت رِاست نابێتەوە . بەڵێ . بەڵێ ئاوا دەبیت ! .

بەڵام پێم بڵێ چۆنە ئەگەر وەکو نم نمی باران بیت ؟! . دەوروپشتی ژیانت بکەیت بە سەوزە گیای کامەرانی !. یان وەکو کانی‌یەکی رِون‌و سپی‌و هێمن ، بە ئاسانی ناوجەرگەی سۆزو بە زەیت دیار بێت . یان وەکو تنۆکە ئاوەکەی (ابن الحجري — فردوسی) بە هێمنی .. بی کۆڵدان‌و بەردەوام تاشە بەردی ژیان کو ناو دەرکەیت‌و ، لەو کونەوە بە ئاسانی بچیت بۆ بەهەشتی ئاوات .

برا گیان بۆ ئەوەی زۆر شت تێبکەیت وا باشە سەرنجێک لە خۆبوردن‌و شەونخونی دایک بدەیت بە دیارکۆرپەکەیەوە .. هەروەها سەرنجێک لە کەوتن‌و هەڵسانەوەی ساوا تا پێ‌دەگرێت‌و ، قاچەکانی بەهێز دەبێت .

فێربە چۆن بە کۆڵنەدان .. بە هێمنی‌و ، وردە وردە سەربکەویت بەسەر کۆسپ‌و تەنگوچەڵەمەی ژیانتدا . پیلان‌دانی بۆ گەیشتن بە مەبەستت مەیکە بە هەڵەو هەڵەشەیی ، هەنگاو بە هەنگاو بۆی برِۆ دەگینا هیچت دەستگیر نابێت ، لە دوایشدا داماوو لێ قەوماو دەبیت .

دەزانیت دوژمنی سەرکەوتن ، هەڵەو پەلەیە ؟ . دۆستەکەشی ، ئارامو خۆرِاگرتنە ؟ .

کاکە گیان ئەگەر سەری دەزویەکت گرت ، پەلە مەکە بۆ هەڵکردنی .. دەگینا لە ناوەرِاستدا دەپچرێت‌و نائومێد دەبیت .

فێربە چۆن لە تەنگانەدا خۆت رِابگریت‌و ، بیرو هۆشت لە دەست دەرنەکەیت .. لە تەنگانە رِا مەکەو مەترسە .. چونکە (تەنگانە بەری کورتە) .. کە رِاشت کرد دوات دەکەوێت‌و ، دەتحا بەدەمدا کەوتیشیت دەت کات بە ژێر پێ‌وە .. بە بیروهۆش‌و خامت لە رِویدا بوەستە .. ئەو کاتە لە ترس‌دا ئەو لە دەستی تۆ هەڵدێت‌و ، لێت دور دەکەوێتەوە .

کە جارێک شەوی ژیانت هات ، مەڵێ ئیتر رِۆژ نابێتەوە .

برام هەر خۆت رِامەهێنە بەو وشەی (ئابێنە) .. بەڵکو فێری (بێنەو ، هانی‌بە) .

فێربە بە هێمنی بۆ ئاواتی خۆت برِویت ، بێ ئاژاوەو پەلە پەلی .. بە بێ وەستانیش .

بەڵام جێ پێی خۆت بزانەو ، سەیری پێشەوە بکەو ، هەرگیز ئاورِ بۆ دواوە مەدە ، بادیمەنە رِابوردوەکانت سەرت لێ نەشێوێنێ .. وردە وردە ، هەنگاو بە هەنگاو لەو ئاواتەت نزیك بەرەوە ، تا دەی‌گەیتێ . ئاوا هێمن بە بەوجۆرە ئارامت هەبێ .. چونکە ژیانی پەلە پچرانی تێدایە .. بێ ئارامیش دۆستی ئاژارە .

مرۆڤایەتی شارستانی دروست کرد .. رێرِەوی رِوبارەکانی گۆرِی .. دەشت‌و زەمینی وشک‌و بێ ئاوی پاراو کرد .. ئاسمانی پر کرد لە باڵندەی دەست کرد .. تەنگەی زەوی کێشایەوە بە ئۆتۆمبیل .

هەڵبەستی سەرکەوتنی خۆی بەسەر سروشتا خوێندەوە .. لەسەر لوتکەی چیا ، لە قوڵایی زەریا ، لە کارخانەی زلوزەلاندا ، هەروەها لە ناوچە بەستەڵەکەکاندا ، لە شوێنە گەرمەکان‌و ، لە کانگاکانی زەوی‌دا ، لە هەموو ئەم شوێنانەدا بە گۆرانی سەرکەوتن‌و کامەرانی تێ چریکاند .

ئایا مرۆڤ چۆن ئەمانەی کرد ؟ . بە پەلە ؟؟ .. بە کۆڵدان ؟؟ .. بە وەرِس بوون ؟؟ .. بە وازهێنان ؟؟ .. بە هەڵەشەیی ؟؟ .. بە بێ ئارامی ؟؟ .. بە تورِەو ترِۆیی ؟؟ .. بە گریان ؟؟ .. بە بێزاری ؟؟ .. نەء .. نەء هەرگیز بەمانە نەبوو .

بە ئارام گرتن .. بە ئارام گرتن .. دە براکەم ئیتر کەمێ ئارام .. کەمێ ئارام .

Institut kurde de Paris

چالاکی هونەری لە کەلار

عباس نجم الدين

شاری کەلار بۆ یەکەم جار تیپێکی هونەرو مۆسیقا بە خۆیەوە دەبینێ‌و ، بە دامەزراندنی ئەم تیپە (تیپی هونەرو مۆسیقای گەرمیان) ئەم شارەش دێتە ریزی شارەکانی تری کوردستان لە هەڵسان بە جۆرەها چالاکی هونەری .

دامەزراندنی ئەم تیپە بەرئەنجامی هەوڵو کۆششی دڵسۆزانەی دەستە لاوێکی خوێن‌گەرم‌و لە خۆبوردوو کە هەموو توانایەکی خۆیان لە پێناوی دامەزراندن‌و پێکهێنانی بزوتنەوەیەکی هونەری لە شارەکەیان‌داو خزمەت‌کردنی تەرخان‌کردبوو ، و ئەم ئامانجە بووبووە خولیای بیرو هۆشیان‌و توانیان وەکو هەنگاوێکی سەرەتاو سەرەکی ئەم تیپە پێکەوەبنێن‌و تێکڕا ئەرکی بەڕێوەبردن‌و دابین‌کردنی ئامێری مۆسیقاو هۆڵی تایبەت‌و پێداویستی‌ی هونەری جۆراوجۆری کارکردن بگرنە ئەستۆوەو بێ‌ئەوەی کەسێك لەوانەی خۆیان بە هونەرمەندو ئاشنای هونەرو خاوەن هەر جموجوڵێکی هونەری لەم شارەدا دەزانن تەنانەت (پەنجەیەکی) یارمەتی لەدوورەوەش درێژکەن . وە هەر لەم بارەیەشەوە هەوڵو تەقەلای دڵسۆزانە هونەرمەندان مامۆستا حسن علی سليم ، مامۆستا عادل خورشيد ، کاك جهاد كريم ، کاك سەربەست احمد محمد (قوتابی پەیمانگای هونەرە جوانەکان) سەرکۆ محمد رسلم ، بەرزان حسن شایانی رێزلێ‌نان‌و مایەی خۆشحالین .

تیپی هونەرو مۆسیقای گەرمیان نۆبەری کاری شانۆیی خۆیی بە جەماوەری رۆشنبیرو هونەر دۆستان‌و خەڵکی شاری کەلار پێشکەش‌کرد ، کە شانۆگەری (پارەی دەرمان)ی « يوسف العاني » بوو ، هونەرمەند کاك جهاد كريم دەرهێنانەکەی گرتبووە ئەستۆو چەند هونەرمەندێکی لاو دەوریان تیادا بینیبوو لەوانە مجيد صالح عزيز ، سەربەست احمد محمد ، پشکۆ محمد ، کە توانیبوویان بەهرەمەندیی خۆیان بنوێنن .

هەروەها هەمان تیپ (دائیرەی نفوس)ی (سمكۆ عزيز)و دەرهێنانی هونەرمەند سەربەست احمد (قوتابی پەیمانگای هونەرە جوانەکان)و بە بەشداری هونەرمەندان (جميل محمد ، احمد اسماعيل ، جلال محمد امين) لە نواندنی دەورەکان‌دا پێشکەش‌کرد .

دەستەی مۆسیقای هەمان تیپیش بە سەرپەرشتی هونەرمەند کاك مصطفى سعيد لە ئاهەنگێکی ختجیلانەدا چەند گۆرانی‌و پارچە مۆسیقایان پێشکەش بە ئامادە بووان کرد . وە تێکڕا ئەم چالاکی‌یانەی تیپ لە هۆڵی ئامادەیی کەلار لە (١٨)ی ئەم مانگەو رۆژانی دوایی پێشکەش‌کران .

پێشانگەی هونەرمەند سالار مەجید

لە هۆڵی مۆزەخانەی سلێمانی لە ٦-٨ تا ١٢-٨-١٩٨٥ هونەرمەند سالار مەجید پێشانگەی یەکەمی هونەری خۆی پێش کەش کرد ..

پێشانگەی هونەرمەند سالار لەژێر چاودێری بەڕێوەبەرایەتی رۆشنبیری جەماوەر لە سلێمانی کرایەوە .. تیایدا «٣٤» تابلۆی هەمە رەنگی پیشان‌دا ..

● هونەرمەند ساڵی ١٩٦١ لە هاوار لەدایك‌بوە .

● لە ١٩٨٤دا پەیمانگەی تەکنۆلۆژی بەشی میکانیکی لە بەغداد تەواو کردوە .

● ئێستا مامۆستای ئامادەیی پیشەسازی هەڵەبجەیە .

● هونەرمەند بەشداری دوو پێشانگەی پەیمانگەی بەرامبەر ئەو هەڵبژاردنەی هەروەها گونجاندنی هونەری تەشکیلی لەگەڵ تەکنەلۆژیادا پێ‌ی‌وتین :-

پێشەکی ئەمەوێت بڵێم لای‌من ناوەڕۆك دەست نیشانی رەنگ‌و قەوارەو دوری‌و بۆشایی ئەکات لە تابلۆکانمدا . بۆ وەڵامی پرسیارەکەشتان بە ڕای‌من پەیوەندی هونەرو تەکنەلۆژیا وەك پەیوەندی هەموو لایەنەکانی‌تر ئاشکرایە ، هاتنەکایەی شۆڕشی پیشەسازی گۆڕانکاریەکان دەوری تەواوی بینیوە لە پرەپێ‌دانی شێوەو تەکنیکی نیشی هونەری ، بەڵام ئەوەی ئەمەوێت بیڵێم هونەرەکەشم لەپێناوی ئەوەدایە تەکنەلۆژیا پێش‌کەوت شێوەی دەرەوەی هونەریش پێش‌کەوت ، بەڵام ئازارەکانی مرۆڤی سەردەم هەر خالیکدابێ گرینی ئیلهامی هەزاران تابلۆیە بۆیە لای‌من ناوەڕۆك گرنگترین خالی بەسوودی هەموو کارێکی مرۆڤانەیە .

گوڵی بەهار هات

تیپی شانۆی ندیان سەر بە مەڵبەندی لاوانی سلێمانی شانۆگەری «گوڵی بەهار هات»یان پێش‌کەش کرد ، لەسەر شانۆی چالاکی قوتابخانەکان ئەم شانۆگەرییە نوسەری بەتوانا جەلیل قەیسی نووسیویەتی‌و ئازاد بەرزنجی وەری‌گێراوە ، هونەرمەند حسين ميسری دەری‌هێنابوو بۆ شانۆ . کە لە وتەیەکدا ئەڵێت :-

بێگومان ئەو مرۆڤانەی کە ئێوە دەیانبینن لەسەر تەختەی شانۆ ، بەشێت ناویان دەبەین لە ڕاستیدا گەر ئاوڕێك لەڕاست‌و چەپی خۆت بدەیتەوە بۆت دەردەکەوێت کە ئەمانەیش هەڵقوڵاوی ئەو دەوروبەرمن‌و هیچ جیاوازیەکی ئەوتۆ لە نێوان ئەو دوو جیهانەدا بەدی‌ناکەین .

ئەم مرۆڤانە قوربانی‌ی دەستی تۆو دەستی هەموومانن ئێمە وستومانە وایان لێ‌بێت ، چاکتریش وایە لە خۆت بپرسیت بۆ ..؟! کاتێکیش ئەو پرسیارەت لا دروست ئەبێت‌و چەند ساتێك کات رادەگری تا ژیانی مرۆڤایەتی لەنێو ژیانە تایبەتی‌یەکەدا بتوێتەوە ،ئەوا ئەو ساتە نەسری‌و جاویدی لە ئامێز دەگرن . هەموو رەگەزی مرۆڤایەتیش رووەو ئەو ساتانە مل دەنێن‌و ئەوساتانەی ئێستا لە دەرەوەی زەمەنن ، چونکە مانای ژیان لەبەردەوامیدا نی‌یە لەوەچەیەکەوە بۆ وەچەیەکی‌تر . ئەم هونەرمەندانە دەوری سەرەکیان بوو لە شانۆگەریەکەدا :

سۆران عثمان ، سامان سیوەیلی ، ئەکرەم محمد سلێمان ، سەرکەوت حمە سعید ، اسماعیل سعید ، هەروەها چەندان هونەرمەندی‌تر بەشداریان تیداکرد ، مامۆستا عادل رؤوف صادق بەڕێوەبەری ئەم بەرهەمەبوو ، هونەرمەندان جمال سابیرو حسين علي صالح سەرپەرشتی هونەریان کرد ، چیمەن اسماعیل دیکۆری کێشابوو ، کوێستان رحیم جل‌وبەرگی ئامادە کردبوو ، چەندان هونەرمەندی تر بەشداریان کردبوو لە خۆش نووسی‌و پۆستەرو چاودێری و روناکی‌و ئارایشت .

- ئازاد -

منالی و دایک

دکتۆر هيوا عمر احمد

مرۆڤ لە دروست بوونی‌یەوە ، تا لە دایك‌بوونی هەست بە دڵنیایی‌و خۆشەویستی‌و بەزەیی دایك ئەکاو ترسی ئەوەی نی‌یە ئەگە ئەم بارەی لێ بشێوێ ، کاتی ماوەی ئەم ژیانە مسۆگەرو ئاسایشە تەواو ئەبێ‌و ناچار ئەبێ بێتە جیهانەوەو چاوی ئەپشکوێ ، تووشی سەکتەی لە دایك‌بوون ئەبێ‌و بۆیە کە مجار هاوار ئەکاو ئەگری(١) .

لێرەوە پێویستی بە بەزەیی‌و شەونخونی‌و گوێ‌پێ‌دان‌و نازکێشانی دایکە ، گەر دایك بەزەیی‌و خۆشەویستی پێ بەخشی‌و نەیهێشت برسی‌و تینوو بێ ، ئەوا هەست بە ئارام‌و دڵنیایی بەرامبەر ژیان‌و دایکی ئەکاو تینوی حەزی سەر ڕێگا نابێ‌و ڕوناك بین ئەبێ‌و باوەڕی بە خۆی نالەرزێ‌و بەسەر هەموو کۆسپ‌و تەگەرەیەك دا زاڵ ئەبێ . بناغەیەکی پتەوی بوونی ئەبێ .

بەڵام گەر دایك گوێی نەدا بە ساواکەی‌و برسی‌و تینووی کرد ئەوا لەسەر ترس پەروەردە ئەبێ ، ترس لە ژیان ، لە مانی دایکی ، لە مەرگ ، وا هەست ئەکات شوێنی لە جیهان‌دا نابێتەوەو هەمیشە لە خەڵکی ئەسڵەمێتەوەو بەم جۆرە بە هەنگاوی لەرزۆکەوە ، بەرەنگاری ژیان ئەبێتەوە ، بەد بین‌و گری‌گرتە ئەبێ .

منال زۆرتر لەگەڵ دایکیایەتی ، پتر هەست بە خۆشەویستی دایکی ئەکا ، هەر ئەوە لە هەنگاوی ڕاستەدا پشتی ئەگرێ بۆ جێگیر کردنی هەنگاوەکەو لە بەدکاری ئەگەڕێنێتەوە . وەڵامی زۆربەی پرسیارەکانی ئەداتەوە ، لە کاتی برسێتیاهانا بۆ دایك ئەباو هەر ئەوە ژیری ئەکاتەوە ، بەم چەشنە نازکێشان‌و گوێ‌پێدانی دایکی ڕانیەکێشی بۆ ڕەفتارو گوفتارەکانی .

دایکیش وەکو هەموو مرۆڤێکی تر پێویستی بە رۆشنبیری‌و هوشیاری‌و شارەزایی ژیانی کۆمەڵە . وەبگرە پتریش چونکە جگە لە پەروەردەی خۆیی خۆی ، پەروەردەکردنی جگەرگۆشەکانی لە ئەستۆدایە ، دایك مامۆستاو قوتابی‌یە ، قوتابی ژیان‌و مامۆستای نەوەکانە . گەر بە باشی پەروەردە بکرێ ، هەموو ئەو ساوایانەی کە لەبەر دەستی‌یا گوش ئەبن ، بە تواناو بێ‌گرێ‌و خاوەن باوەڕو بەختیارو خاوەن ووتەی خۆیان ئەبن ، سوقرات ئەڵێ(٢) :- دڵی ئافرەت قوڵترین چاوگی ، خۆشەویستی‌و دڵسۆزی‌یە ، هەموو کارێکی گرنگ ئافرەتێکی لە دواوەیە -.

فێرکردنی ئافرەت ، چەکێکە ، کە دواکەوتوویی‌و ناهوشیاری‌و پەروەردەی هەڵەو ڕەوشتی ناپەسەندی پێ قەڵاچۆئەکرێ ، دڵی دایك قوتابخانەی منالە ، چ جا دڵی دایکێکی ڕۆشنبیرو هوشیار کە دەریای پەروەردەی دروستە ، ئەدیسۆن ئەڵێ(٣) :- دایکم نەبوایە ، من کارەبام بۆ نەئەدۆزرایەوە چونکە ئەو بوو بە تێکۆشان‌و کۆڵنەدان‌و باوەڕ بە سەرکەوتن پەروەردەی کردم- .

گەردایکێك هوشیاری نەتەوایەتی‌و کۆمەڵایەتی هەبێ ، بە هۆی درێژی ماوەی مانەوەی لەگەڵ منالداو پتر هەڵس‌و کەوتی لەگەڵیا ، ئەتوانێ هوشیاریان بکاتەوەو پێویستی سەرشان‌و ئەرکی نەتەوەیی‌و کۆمەڵ‌و مرۆڤایەتیان فێر بکا .

پەراوێزەکان :-

١ - زانا دە روونزانەکا ن‌ئەم تێپەڕبوونەیان بە «سەکتەی لە دایك‌بوون» ناوبردووە ، کوایە دەرەنجامی گۆڕینی باری دەروونی کۆرپەکەیە ، بەڵام زاناکار ئەندامی‌یەکان بەدەرەنجامی یەکەم کشان‌و پڕبوونی سی‌یەکان بە هەوای‌دا ئەنێن .

٢ - سوقرات -٤٦٨ - ٣٩٩پ‌ز- فەیلەسوفێکی ناوداری یونانی‌یە ، لەسەر بیرو باوەڕو فەلسەفەکەی ، لە لایەن دادگاوە ، ژەهر خواردو کرا ،

٣ - ئەدیسۆن ، زانایەکی ئەمەریکی فیزیك بوو «١٨٤٧-١٩٣١ز» ئەلەکتریکی دۆزی‌یەوەو گڵۆپی دروست کرد .

تەنگـــوچەڵەمەی منـــداڵ لەکـــاتی خـــەوتن

دایکی ئازیز ، ئایا تۆ لەو جۆرە دایکانەی کە لەگەڵ کۆرپەکەتا بە درێژایی شەو لە تەنیشتیا دەبێت تاکو خەوی لێ بکەوێت ...

ئایا هەزارەها جۆر هەوڵی ئەوە دەدیت بخەوێنی‌تەوەی روونە منداڵ ساواە زۆر دەخەوێت ، بەڵام لەوانەیە هەر سێ سەعات جارێ خەبەری ببێت‌و شیرەکەی بخوات ...

هەروەها ماوەی نووستنی بەرە بەرە دەگۆڕێت‌و خەوە بچڕاوەکەی نەمێنێت‌و یەکسەر بخەوێ تا بەیانی کە تێکڕا ئەم کاتە لە دوانزەدەی شەوە دەست پێ دەکات تا شەشی‌ی بەیانی ئەمەش چەند ئامۆژگاریەکە دەتوانی خوشکی بەرێز سوودی لێ وەربگرێت .

● شەوان جوان دای‌پۆشە ... منداڵەکەت هەمیشە هەست بە بەختیاری‌و دڵنیایی دەکات ، بە رۆژیش هەندێ لە جل‌وبەرگی سووك بکەرەوە .

● بە ڕۆژ هەمیشە نزیکی بکەرەوە .

● هەموو دەم هەوڵی ئەوە بدە کە چرای ژوورەکەی بێ مەکەو‌باهەمیشە لە تاریکی بخەوێت .

● خواردنی بێ بدا پێش ئەوەی بخەوێت‌و پێش ئەوەی خۆتیش بخەوێت .

● قەت نەکەی لە خەوی نیوەڕوان بێ بەشی بکەبت ، چونکە تووشی هیلاکی‌و ماندووبوون دەبێت .

هەر کاتێ کە هەستت کرد کە کۆرپەکەت خەوی دێ ، ئەم خاڵانەی خوارەوە لەگەڵیا بەکار بهێنە منالەکەت یەکسەر لەسەر جێگای خۆی دابنەو ئەگەر هاتوو بەهانەی ئەوەی گرت کە خەوی نایەت‌و نایەوێ بخەوێت .

لەسەر خۆ بیژێنە .... یان کەمێك هەڵی بگرە یان لایە لایەی بۆ بکا تاکو خەوی لێ ئەکەوێت .

● لەسەر خۆ لە پشتی بدە .

● هەمیشە گۆرانی بۆ بڵێ گۆرانی‌یەکی لەسەر یەك کێشە ، کە منداڵ هەست بە لێدانی دڵ دەکات کاتێ کە لە زگی دایکیا بووە .

وداد حسين

****

Institut Kurde de Paris

نەختێك ئینصاف و دوو نەختیش مەوزوعی

● مصطفی نەریمان ●

ئەو سەردەمەی خەلیل منەووەر (١٨٦٣ – ١٩٢٣)ی تیادا ژیابوو زولم و زۆری دەوڵەت گەیشتبوە ئەو پەڕی شاعیرمان ملی بۆ ئەم ستەمکاری‌یە ڕانەکێشاو ئاوارەیی پەسەندکرد ، لە منداڵی‌یەوە عەودالی شیعرەکانی منەووەر بووم دەماودەم پارچە شیعرەکانیم ئەبیست و تۆمارم ئەکرد بەڵام دڵم بە تەواوەتی ئاوی نە ئەخواردەوە تا دوو بەیازم بە دەستخەت خۆی بینی ئەوسا دڵنیا بووم کە سەرچاوەکەروونە ، بۆ ساغ کردنەوەی هەندێ لەو پارچە شیعرانە کاک (محمدی مەلا کەریم) زۆر یارمەتی دام و مایەی سوپاسە لای مامۆستای پایە بەرز مەلا عبدالکریم چاوم بە بەیازێك کەوت چەند پارچە شیعرێکی منەووەری تیادابوو بەیارمەتی مامۆستا خۆی و کاك فاتحی کوڕی ئەوانیشم بۆ ساغ‌بوەوەو تۆمارم‌کردن ، گەلێ دیاردە لە شیعرەکانی خەلیل منەووەردا هەیە لە شاعیرەکانی دیکەماندا ئەوەندە ڕەچاو نەکراون ، وەك لە کارەساتی مێژوو داستان دارشتن ، ئیشارەت کردن بۆ زۆری پارەو بێ نرخی ئەو دراوانە ، ژماردنی ئەنواعی چەك و تفاق و خواردەمەنی و باج و سەرانەو شاروگەڕەك ، نوقلانە لێدان لە ڕۆژانی داهاتو ، گفتوگۆ بەرپاکردن لە شیعردا ، هتد ... هەموو ئەم دیاردانەم خستەروو لە سلێمانی لە بارەگای یەکێتی نوسەران پێش هەشت ساڵ موحازەرەیەکم لە سەردا سەدەها کەس حازر بوون و مایەی پەسەند کردن بوون ، لەگەڵ کاك (هەردەوێڵ کاکەیی) کۆششمان کرد بە یەکەو من پشتم بە بەلگە رواتە دەستخەتی شاعیر خۆی ـ ئەستور بوو ، ئەویش ـ کاك هەردەوێڵ ـ وەك خۆی ووتەنی لە سینگی برا کاکەیی‌یەکانمان دەیەها پارچە شیعری دەرهێنا ، ئەوەبوو دەزگای ڕۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی لە ساڵی ١٩٨٤دا بە تەوارەی (٢١٩) لاپەڕەدا (دیوانی شاعیری چەوساوەکان خەلیل منەووەری) بۆ لە چاپدانی ، ئەبێ ئەوەش بڵێم لەو ماوەیەدا کاك فاتحی مەلا کەریم سەرپاکی دیوانەکەی خوێندبوەوەو پەسەندی کردبوو .

برا ، هەر کە کتێب کەوتە بازاڕەوە کاك محمد عەلی قەرەداغی زۆر بە پەلە پەل و یەکجار بە دەمار گرژی‌یەوەو هەروا سەرپێیی و بێ ئەوەی بە وردی و بە دڵ سافی‌یەوە بیخوێنیتەوە هات بە ناونیشانی (خوێندنەوەیەکی سەرپێیی دیوانی خەلیل منەووەر) لە سێ ژمارەی هاوکاریدا (٧٤٣ ، ٧٤٤ ، ٧٤٥) ڕەخنەی قورس و قورس‌ویەکی یەکی و دوور لە ڕاستی لە سەر تۆمار کردین پەنجەی تۆمەتی بۆ ئەو کەسانەش درێژ کرد کە خوێندوبانەتەوە بێ ئەوەی بزانێت ئەوانە تاك‌تاك و سەرجەمیان لە خۆی زۆر بە تواناترن ، وابزانم تاقە گوناهی ئێمەش ئەوە بوە کە دەستمان بۆ کەلەپووری کوردی درێژ کردوە بێ ئەوەی ڕوخسەت لە بەرێزی ئەو وەربگرین . کە دوو ژمارەم لەو ڕەخنانە خوێندنەوە وامزانی تەواوبون لە سەر بناغەی (العین بالعین والسن بالسن) وەڵامێکم بەرامبەرو هاوتای ڕەخنەکانی ڕەخنەگرم ئامادە کردو دام بە سکرتێری هاوکاری ، نزیکەی مانگێك تێ پەڕی و بلاو نەکرابەوە ، منیش پشتم سارد بوەوەو ووتم : وەیاران با نەچمە بەرامبەر مەلایەکەوە چونکە مەلا تانجی سەرمانمان ، چی نوسیوە گەردنی خۆش و ئازادبێ ، چومە لای سکرتێری هاوکاری ڕانەکەم بۆی درکاند ئەویش خوا هەقە ڕاکەمی پەسەند کردو (وەڵام نەدانەوەیم بە چاکتر وەڵام دانا) ، چەند جارێك کاك هەردەوێڵ هاتە لام و داوای لێ کردم وەڵام بدەمەوە من نەچومە دەنگیەوە ، ئەو کتوپڕ وەڵامی بەشەکەی خۆی دایەوە ، کاك قەرەداغیش وەڵامی وەڵامەکەی دایەوە ، ئیتر هەردەوێڵ لە سەری نەڕۆیشت و کشایەوە .

ساڵ هات و ساڵ ڕۆیی کاك (کاك (ئەکرەم مەحمود سەمین) بوو بە سکرتێری هاوکاری کەوتە پشکنینی ئەو نوسینانەی بلاو نەکراونەتەوە ، ئەوی لەمەڕمنی ڕۆژیەوە ، وای زانیبو بە دەست ئەنقەست بلاو نەکراوەتەوە پێی ووتم یەك دوو ماددەت بلاو نەکراونەتەوە لەم ڕۆژانەدا دەرئەچن ، پرسیم ماددەکان چیی ؟ لە بیری چوبوو پێی نە ووتم .

ئەوەبو لە ژمارە (٨٢٥)دا (وەڵامە لە سەر خۆکەم بۆ نوسینە سەر پێی‌یەکەی قەرەداغی) بلاوکرایەوە ، بە مە دڵ تەنگ بوم و چومە سەر کاك ئەکرەم ووتم : چیت کرد ، قەرەداغی حەرفێکی بۆ قوت نادرێ لەم دیفاع کردنە چۆن بێ دەنگ ئەبێت !؟ ووتی : نەء ئەمە وەڵامەو داوتە سەوە ئیتر ئەو هەقی ، لەسەر ڕۆینی نی‌یە ئەوەندەی بێ نەچوو بینیم کاك قەرەداغی بە پەلە ڕۆژێکیان دای بە بەردەم ژورەکەماندا ، زانیم هەگبەکەی پڕە ، هیچ لایەکی نەکردەوە سلاویشی لە بیر چوبو ، بەڵێ (وەڵامی وەڵامی) ئامادە کردبو بە ناونیشانی (بۆ مێژوو) بە دوورو درێژی نوسینێکی لە ژمارەکانی ٨٤٥ و ٨٤٧)دا بلاو کردەوە ، بە پێشەکی‌یەکی پان و پۆڕ دەست پێ ئەکات بڕێك ئامۆژگاری و ئاخ و ئۆف لە نوسەرانی وەك ئێمەمان دەر ئەبڕێ و ئنجا دێتە سەر ئەوەی ئەڵێت (... دوای ئەمانەو دوای تێپەربونی نزیکەی دوو ساڵ بە سەر بلاو بونەوەی وتارەکەی مندا نازانم چی بیری مامۆستا نەریمانی خستەوە کە لەم ڕۆژانەدا بە ناونیشانی ... جارێکی دیکە دوێژی قەتماغە بەستوی ئەم باسەی شکاندەوەو ئەو وتارەی نوسی) ئەگەر مەلای قەرەداغی پێش بلاو کردنەوەی نوسینەکەی بهاتایەو سەرێکی لە ژورەکەمان بدایە ئەوسا لە حەقیقەت ئەگەیشت و ئەهاتین پێکەوە دەنگمان ئەکرد بەیەك و ئەچوینە سەر کاك ئەکرەم و ئەمان ووت برا بۆ قەتماغە بەستوی ئەم باسەی ئێمەت شکاندو برینمانت کولاندەوە ، ئەمە هۆی سەرەنجامی هەنگاوی سەر پێیی و پەلە پەل کردنی‌بوو ، شێخی قەرەداغی لە ئێمە زیاتر ئەزانێت کە پەلەکردن کاری شەیتانی‌یە نەك ڕەحمانی .

داخم ناچێ زوربەی ڕەخنە گرانی ئێمە لە مەیدانی ڕەخنەدا بێ ئینصافین ، ئینصاف لە نصف (نیوە) وە ، هاتووە ، واتە ئەبێت ئێمە نیوە چاکەکەو نیوە خراپەکەی ئەو کەسە یان ئەو بەرهەمە دەربڕین ئەگینا تەرازووەکەی دەستمان لەنگ ئەبێت ، بڕە ڕەخنەگرێکمان هەن دان بەلا چاکەکانی هیچ بەرهەمێکدا نانێن کاك محمد عەلی قەرەداغی لە ڕیزی پێشەوەی ئەو بڕە ڕەخنەگرانە گیرساوەتەوە ئەوەش لە ڕەخنەکانیدا ئاشکراو بەرچاوە کە لە مامۆستایان (د. مەعروف خەزنەدار ، محمد ئەمین هەورامانی ، جەمال محمد ، هەردەوێڵ کاکەیی) گرتو ئەوی یا بەدەواری دۆی نەکات ئەو بەو نوسەرانەیانی کردو بە ڕەواشی داوەتە قەڵەم بێ ئەوەی لایەك لەو ئایەتە پیرۆزە بکاتەوە کە ئەفەرموێ (وجادلهم بالتی هی احسن) .

خوا هەقە کاك محمد عەلی قەرەداغی خزمەتی کەلەپووری کوردی کردووەو چەند دیوانێکی کۆکردوەتەوەو چەند کەشکۆلێکی لە مردن رزگار کردووە ، بەڵام ئەمە ئەوە ناگەیەنێت کە برامان محمد عەلی خۆی بە تاقە سواری مەیدانی کەلەپوور بزانێت و ڕێگە لە نوسەرانی کورد بگرێت و لە جیاتی هاندان بێت سەرکوتیان بکات ، هاندان و ووتەی خۆش ماستاو ساردکردنەوە نی‌یە بەڵکو کارێکی زۆر ئەکاتە سەر هەموو کەس ، سەردەمێك بە زنجیرە (صورة قلمیە)م بۆ دەستەیەك لە نوسەرانمان نوسی لە مامۆستای بەرزمان مەلا عبدالکریمەوە دەستم پێ‌کرد پاش دەرچونی مادەکە چومە خزمەتی و پێم ڕاگەیاند ، زۆری پێ خۆش بو کە ئەو سەرەکی مامۆستایان و خاوەن خەرمانێکی گەورەی بەرهەمە ، چونکە مامۆستاو هەموو مەلایەك و ڕۆشنبیرێك ئەزانێت کە وتەی خۆش و قسەی باش کارێکی زۆر ئەکاتە سەر دڵ و دەرونی مرۆڤ هەربۆیە یەزدانی پاك ئەفەرموێ (ضرب الله مثلا كلمة طيبة كشجرة طيبة اصلها ثابت وفرعها فى السماء ، تؤتی اكلها كل حين باذن ربها ويضرب الله الامثال للناس لعلهم يذكرون ، ومثل كلمة خبيثة كشجرة خبيثة اجتثت من فوق الارض ما لها من قرار) هەروەها پێغەمبەریش ئەفەرموێ (الكلمة الطيبة صدقة) هومێرەوام مەلا محمد عەلی قەرەداغیش ئەم ڕێ‌رەوە ئاینی‌یە ڕوونە لە کاروباری ڕۆژانەو نوسینیدا پەیرەو بکات و بە وردی و قووڵی‌یەوە بچێتە ناو مەوزوعەوە با هەمومان لە ڕەخنەدا نەختێك ئینصاف و دوو نەختیش مەوزوعی بین .

■ زنجیرەی ڕێنووس ■ ١٢

بەرەو ڕێنووسێکی یەك گرتوو

● نوري عەلی ئەمین ●

لە زنجیرەی پێشوودا گیروگرفتی نووسینی وشەی ناسادەمان تەواو کرد ، ئەوا لەم زنجیرەیەش‌دا ، لە هەندێ گیروگرفتی نووسینی (زاراوە)و (ڕێژەی دوولایی = الصیغة المشترکە)و وشەی عەرەبی لە زمانی کوردی‌دا دەدوێین :

١ ـ گیروگرفتی نووسینی (زاراوە) :

وشەی ناسادە ، ناو بێت ، یان ئاوەڵناو ، ئەگەر وەك (زاراوە) بەکارهێنرا ، بەپێی ڕاسپێردەکانی کۆڕی زانیاری ـ ئەگەر مەودای لکاندن هەبوو ـ دەبێت وشەکانی پێکەوەو لە تەنیشت یەکەوە بنووسرێن و بلکێنرێن ، بۆیە لەمەولا :

نانووسین	دەنووسین
هەڵ بەست	هەڵبەست (قصیدە)
سێ گۆشە	سێگۆشە (مثلث)
لێك دان	لێکدان (الضرب فی الریاضیات)
ڕێ زمان	ڕێزمان (قواعد)
دابەش کردن	دابەشکردن (التقسیم)
ڕێ نووس	ڕێنووس (الاملاء)

٢ ـ گیروگرفتی نووسینی ناوی (عەلەم) :

ئەگەر وشەی ناسادە ، وەك ناوی (عەلەم) بەکارهێنرا ، دەبێت وشەکانی پێکەوە بلکێنرێن ـ ئەگەر مەودای لکاندن هەبوو ـ بۆیە لەمەولا :

دەنووسین	نانووسین
چەمچەماڵ (ناو)	چەم چەماڵ
کانێسکان (ناو)	کانی ئاسکان (کانێ سکان)
بێخاڵ (ناو)	بێ خاڵ
ڕێبوار (ناو)	ڕێ بوار
توپزاوا (ناو)	تۆپز ئاوا
گوڵناز (ناو)	گوڵ ناز

٣ ـ گیروگرفتی نووسینی وشەی عەرەبی لە زمانی کوردی‌دا :

١ ـ هەر وشەیێکی عەرەبی هاتبێتە ناو زمانی کوردی‌یەوەو بووبێت بە بەشێ لە زمانی کوردی ، دەبێت بە ڕێنووسی کوردی بنووسرێت (کۆڕ) بۆیە لەمەولا :

دەنووسین	نانووسین
فەقیر	فقیر
زاڵم	ظالم
شاعیر	شاعر
قوبوڵ	قبول
قسە	قصة
قازی	قاضی
قەرز	قرض
قاقەز (کاغە)	کاغد

٢ ـ ناوی (عەلەم)ی عەرەبی ، لە زمانی کوردی‌دا ، دەتوانرێت بە دوو شێوە بنووسرێت :

أ ـ یان بە ڕێنووسی کوردی ، وەك :

موحەمەد	حەزرەمۆت
مەحمود	عەبدوڵڵا
بەعس	مەسعەب
ڕەفیق	هارونەرەشید
زابت (زاوت)	سەلاحەدین

ب ـ یان بە ڕێنووسی عەرەبی ، لەم بارەدا ـ دەبێت ناوە عەرەبی‌یەکە بخرێتە نێوان دوو کەوانەوە ، وەك :

(محمد)	(حضرموت)
(محمود)	(عبدالله)
(بعث)	(مصعب)
(رفیق)	(هرون الرشید)
(ضابط)	(صبح الدین)

٤ ـ گیروگرفتی نووسینی ڕێژەی دوولایی ناسادە :

ڕێژەی دوولایی (الصیغة المشترکة) زاراوەیەکە بۆ یەکەم جار مامۆستا توفیق وەهبی لە (دەستووری زمانی کوردی ـ جزمی یەکەم)دا بەکاری‌هێناوە بۆ ئەو ڕێژانەی کە خاسیەتی (ئاوەڵناو)و هەم (کردار) یان تێدایە ، بۆ وێنە :

ماری کوژراو
بەرخی سەربڕاو

● لە دەستەواژەی یەکەم‌دا ، وشەی (کوژراو) ڕێژەی دوولایی‌یە ، چونکە :

١ ـ کردارەو کارێ پیشان دەدات .

٢ ـ ئاوەڵناوەو وەسفی ناوی (مار) دەکات .

لە دەستەواژەی دووەم‌دا ، دیسان وشەی (سەربڕاو) :

١ ـ کردارە چونکە کارێ پیشان دەدا .

٢ ـ ئاوەڵناوە چونکە وەسفی ناوی (بەرخ) دەکات .

— **ڕێژەی دوولایی سادە ، وەك :**

مردوو
نووستوو
گەستوو
خوساو
سووتاو

— **ڕێژەی دوولایی ناسادە ، وەك :**

هەڵبوو
گۆشتخۆر
دەستبڕ
باوكمردوو

ڕێژەی دوولایی سادە ، وەك دەبینرێ لە نووسین‌دا هیچ گیروگرفتێ نابەتەڕێمان (مردوو ، خوساو ، نووستوو ، گەستوو ، سووتاو) .

بەڵام ڕێژەی دوولایی ناسادە (دارڕژاو ، لێکدراو ، ئاوێتە) وەك لە نموونەکانی سەرەوەدا دەبینرێ ، دوو شێوە نووسین ، یان پتر هەڵدەگرن ، بۆ وێنە :

پیاوی ژن مردوو
پیاوی ژنمردوو

لە دەستەواژەی یەکەم‌دا ، ڕێژەی دوولایی ناسادە (ژن‌مردوو) وەك دەبینین ، وشەی (ژن)و وشەی (مردوو) پێکەوە نەلکێنراون و هەریەکەیان بە جیا نووسراوە .

بەڵام لە دەستەواژەی دووەم‌دا ، هەمان ڕێژەی دوولایی ناسادە (ژنمردوو) وەك دەبینین ، وشەی (ژن)و وشەی (مردوو) پێکەوە لکێنراون و بە جیا نەنووسراوون .

دیارە نووسینی ڕێژەیێکی ناسادەی دوولایی بە دوو جۆر ، یان پتر ، نەنگی ڕێنووسەکەمان و سەرگەردانی پیشان دەدات ، دەنا چۆن دەبێت وشەیێك بەو چەند شێوەیە بنووسرێت ، لەبەر ئەوە کۆڕی زانیاری بڕیاری دا ، وشەکانی دوولایی ناسادە ، وەك وشەی ناسادە (دارڕژاو ، لێکدراو ، ئاوێتە) پێکەوە نەلکێنرێن ، بەڵام لە نزیك یەکەوە بنووسرێن ، بۆیە لەمەولا :

دەنووسین	نانووسین
کرم‌خواردوو	کرمخواردوو
دڵ‌مردوو	دلمردوو
بانگ‌ڕاهێڵ	بانگراهێڵ
جل‌شۆر	جلشۆر
ماسی‌گر	ماسیگر
نان‌فرۆش	نانفرۆش
کەم‌خۆر	کەمخۆر
دەست‌بڕ	دەستبڕ
هەڵ‌ڕژاو	هەڵڕژاو
تێك‌سمڕاو	تێکسمڕاو
ڕێك‌کەوتوو	ڕێککەوتوو ـ ڕێکەوتوو
تێ‌گەیشتوو	تێگەیشتوو
پشت‌گوێ‌خراو	پشتگوێخراو
	پشتکوێ‌خراو
	پشتکوێخراو
تێ‌هەڵ‌کێشراو	تێ‌هەڵکێشراو
	تێهەڵ‌کێشراو
	تێهەڵکێشراو
گۆشت‌نەخۆر	گۆشتنەخۆر
دەست‌پێ‌کراو	دەستپێکراو
	دەستپی‌کراو
	دەستپێکراو

● **تێبینی :**

ڕێژەی دوولایی ئەگەر وەك زاراوەیێکی زانیاری بەکارهێنرا ، لەم بارەدا دەشێت وشەکانی پێکەوە بلکێنرێن ، وەك لە بەندی یەکەمی ئەم زنجیرەیەدا ڕوونمان کردەوە .

■ ماو یەتی ■

لە ژمارە ٨٥٠ی ڕۆژنامەکەمان‌داو لەو تارەکەی کاك کمال غەمباردا ناوی صلاح عمر بە هەڵە نووسرابوو لەڕاستی‌دا محمد عومەرەو داوای لێبووردن لە نووسەران و هەردوو نووسەر دەکەین .

ـ هاوکاری ـ

Institut Kurde de Paris

ده‌قـــــی چاوپێكه‌وتنه‌ ڕۆژنامه‌نووسی‌یه‌كه‌ی سه‌ره‌كی فه‌رمانده‌ ـ پاشماوه

شاره‌زایی له‌ پایه‌ی متمانه‌دا دوابكه‌وێ ، پێویسته ئه‌وانه بێنی كه‌ هه‌مان پایه‌ی متمانه‌یان هه‌یه له‌گه‌ل پله‌یه‌كی به‌رزتردا له‌ شـــارەزایی ، ئه‌گینا ڕه‌وته‌كه تووشـــی قۆرت دێ‌و ، ڕه‌وتیش له‌ دوو حاله‌تدا تووشی قۆرت ده‌بێ .. له‌ حاله‌تی پشت‌به‌ستندا به‌ خاوه‌ن متمانه‌كان بێ‌شـــاره‌زایی‌و ، له‌ حاله‌تی پشت‌به‌ستن به‌ خاوه‌ن شاره‌زاییدا بێ‌ئه‌وه‌ی مه‌رجی متمانه‌ هه‌بێ .

پرسیار :

له‌و ده‌وله‌ته‌دا كه‌ له‌ژێر فه‌رمانڕه‌وایی حزبی سه‌ركرده‌ یا تاقه‌ حزبدا بێ پێویستی‌ی ده‌وله‌ت زۆر ـتره‌ بۆ ده‌زگاكانی ئاسایشی نه‌ته‌وایه‌تی ، له‌باره‌ی مه‌وزووعیشـــــه‌وه‌ زۆر فراوانی تیا ده‌بێ‌و زۆرتر ئاماده‌یی دیاره‌ به‌هۆی زیادبوونی ڕێ‌تێ‌چوونی ئه‌وه‌ كه‌ پیلان سازبكرێ‌و گه‌وره‌بوونی هێرشـــی دوژمن‌و جۆراوجۆربوونی شێوه‌كانی ، ئه‌مه‌ ڕاســـتی‌یه‌كه‌ ڕاستی‌یه‌كی‌تری به‌رامبه‌ر هه‌یه‌ كه‌ بریتی‌یه‌ له‌وه‌ی ڕه‌نگه‌ ئه‌م ده‌زگایانه‌ ببنه‌ مه‌لبه‌ندی هێز له‌جیاتی ئه‌وه‌ی هێز بن بۆ مه‌لبه‌ند .

تێڕوانینی ســـه‌ركرده‌ چی‌یه‌ بۆ ئه‌مه‌و چۆن توانیویه‌تێ له‌م جۆره‌ مه‌ترســـی‌یانه‌ دوور بێ‌و ، به‌لای جه‌نابیه‌وه‌ زاراوه‌ی ده‌وله‌تـــی موخابه‌رات چی‌ده‌گه‌یه‌نێ‌و چی له‌ موخابه‌راتی ده‌وله‌ت‌و تێكڕای ده‌زگا ئاسایشی‌یه‌كانی ده‌وێ ؟

سه‌ره‌كی به‌ڕێز :

له‌سه‌ره‌تاوه‌ مه‌لبه‌نده‌كانی هێز ڕێی تێ‌ناچێ كه‌ هه‌ر له‌ناو ده‌زگا تایبه‌تی‌یه‌كانا په‌یدا ببێ‌و ، به‌لكو ڕێی‌تێ‌ده‌چێ له‌ سه‌رانســـه‌ری ده‌زگاكانی ده‌وله‌تدا دروست ببێ‌و ، بۆ ئه‌وه‌ی دروست نه‌بن ده‌بـــێ ڕووناكی ته‌واو لای گـــه‌ل هه‌بێ‌و ده‌بێ ده‌زگاكانی ده‌وله‌ت به‌گشتی‌و ده‌زگا تایبه‌تی‌یه‌كانی دیوه‌ده‌ر بن له‌ به‌رده‌م مه‌لبه‌ندی سه‌ركردایه‌تیدا به‌شێوه‌یه‌كی باش‌و ، ده‌بێ ئه‌ركو ده‌ست ڕۆیشتنیشیان سنووری بۆ دانرابێ .

به‌نیسبه‌ت ده‌زگا تایبه‌تی‌یه‌كانه‌وه‌ ، له‌وكاته‌دا كه‌ سروشتی ئه‌ركه‌كانیان چوارچێوه‌یه‌كی نه‌رمتریان ده‌وێ له‌ به‌كارهێنانی مافه‌كانی ده‌ستڕۆیشتنیانا ، پێویسته‌ ده‌ستڕۆیشـــتنه‌كه‌یان به‌ دوورودرێژی ئاشكرا بێ .

ده‌روازه‌ی سه‌ره‌كی بۆ نه‌هێشتنی له‌ڕی لادان بێجگه‌ له‌وه‌ی كه‌ باسمان‌كرد مه‌بده‌ئیه‌تی ئه‌وانه‌یه‌ كه‌ كارده‌كه‌ن‌و ئاگاداری‌ی سه‌روه‌ر به‌ســـه‌ریانه‌وه‌و هۆشیاركردنه‌وه‌ی به‌رده‌وامیان له‌ هه‌موو كاتێكیدا كه‌ ده‌لاقه‌كانی ده‌زگا تایبه‌تی‌یه‌كان داده‌خرێن له‌ به‌رده‌م هه‌ندێ پله‌ی تایبه‌تیدا له‌ ده‌وله‌ت ، ده‌بێ ئـــه‌م ده‌لاقانه‌ كراوه‌بن له‌ به‌رده‌م سه‌ركردایه‌تیداو بـــێ ته‌م‌ومژو ، ئه‌وكاته‌ هۆیه‌كی به‌هێز ده‌بێ به‌ده‌ســـت سه‌ركردایه‌تی‌یه‌وه‌ له‌جیاتی ئه‌وه‌ی كه‌ هۆیه‌كی هێز بێ به‌سه‌ریاو ، مه‌لبه‌ندێك ده‌بێ له‌ مه‌لبه‌نده‌كانی تێكۆشه‌ران له‌ شاره‌زایی‌یانا ، شان‌به‌شـــانی مه‌لبه‌نده‌كانی تێكۆشه‌ره‌كانی‌ترو له‌وه‌ زیاتر نا .

مه‌ترسی له‌وه‌دایه‌ كه‌ ئه‌م ده‌زگایانه‌ ببن بـــه‌ مه‌لبه‌ندێكی هێز له‌ ده‌ره‌وه‌ی ده‌ســـته‌لاتی بڕیاری ناوه‌ندی‌و بیروباوه‌ڕداو ، ئه‌و كاته‌ كه‌لێنێكی پڕمه‌ترســـی ده‌بێ‌و ، هێزه‌كه‌ی له‌جیاتی ئه‌وه‌ی هێزی بیروباوه‌ڕ بێ ده‌بێ به‌ هێزی سه‌ركوت كردن .

كه‌وابوو ئێمه‌ به‌وڕاده‌یه‌ی كه‌ هۆشیاری ئـــه‌م ڕاستی‌یه‌ین‌و ، هه‌ست به‌و شتانه‌ بكه‌ین كه‌ باسمان لێوه‌ كرد ، ناهێلین ئه‌م ده‌زگا تایبه‌تی‌یانه‌ ببن بـــه‌ ده‌زگای ســـــه‌ركوت‌كردن چونكه‌ ئێمه‌ ڕژێمێكی شۆڕشگێڕین‌و تێكۆشه‌ره‌كانی ئێمه‌ به‌سه‌ر ئێرهابدا ڕاپه‌ڕین‌و شۆڕشێكیان دژی به‌رپاكرد .

به‌م‌جۆره‌ ئێمه‌ ئه‌م ده‌زگایانه‌مان بـــۆ پاراستنی ئاسایشی شۆڕش‌و پاراستنی ڕێباز ده‌وێ لـــه‌ هێزه‌كانی پاشكه‌زبوونه‌وه‌و وێرانكاری .

له‌به‌رئه‌وه‌ لام‌وایه‌ زاراوه‌ی ده‌وله‌تی موخابه‌رات كه‌ ده‌بینین بلاوه‌ له‌ تاقیكردنه‌وه‌ی زۆر له‌ تاقیكردنه‌ ـوه‌كانی جیهانی سێهه‌مدا لای ئێمه‌ ڕێ چول‌ده‌كا بۆ قازانجی ده‌وله‌تی گه‌ل كه‌ حزب ده‌یبا به‌ڕێوه‌و پشـــتی به‌ ده‌زگا جۆراوجۆره‌كانی وه‌ك ده‌زگای موخابه‌رات‌و ســـــه‌رجه‌می ده‌زگا تایبه‌تی‌یه‌كان به‌ستووه‌ .

له‌به‌رئه‌وه‌ خه‌ریك‌بوون به‌م ده‌زگایانه‌وه‌ بـــه‌ به‌ شێوه‌یه‌كی زیاد به‌وڕاده‌یه‌ی كه‌ پێوه‌ندی بـــه‌ كاروباریانه‌وه‌ی بێ وه‌ك ئه‌وه‌یه‌ كه‌ له‌گه‌ل ده‌زگاكانی تری ده‌وله‌تدا ده‌یكه‌ین بـــۆ ئه‌وه‌ی وایان لێ‌بكه‌ین به‌شێوه‌یه‌كی باش ئه‌ركی خۆیان ببینن .

به‌م جۆره‌ دوو ڕێبازی هه‌له‌ له‌ ئێشمان ده‌خه‌ین یه‌كێكیان به‌شێوه‌یه‌كی تایبه‌تی گرنگی ده‌دا به‌ ده‌زگا تایبه‌تی‌یه‌كان تا ئه‌و ڕاده‌یه‌ی كه‌ ده‌یانكا به‌ شتێكی ترسناك كه‌ جه‌ماوه‌ر بترسێنێ یا ده‌یكا به‌ دیوارێ له‌نێوان ده‌وله‌ت‌و گه‌لداو دووهه‌م ئه‌وه‌یه‌ كه‌ نقوم بێ له‌ جۆره‌ ڕۆمانسی‌یه‌تێكی شۆڕشگێڕانه‌دا كه‌ سل له‌ بوونی ئه‌م ده‌زگایانه‌ بكا تا ئه‌و ڕاده‌یه‌ی كه‌ داوای هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌یان بكا .

بێ‌گومانم له‌وه‌ی كه‌ هه‌ردوو ڕێبازه‌كه‌ هه‌له‌و وێرانكه‌رن‌و ، ئه‌مه‌یش كارێكه‌ خۆمانی لێ دووره‌ده‌گرین ، چونكه‌ ئێمه‌ ده‌مانه‌وێ ده‌وله‌تـــی بیروباوه‌ڕ دروستده‌كه‌ین‌و ناكرێ بیری لێ بكرێته‌وه‌ له‌گه‌ل « ده‌وله‌تی موخابه‌راتدا » وه‌ك چـــۆن ناتوانرێ بپارێزرێ به‌وشێوه‌یه‌ی كه‌ پێویســـته‌ بێ‌ده‌زگای موخابه‌رات كه‌ ده‌زگایه‌كی شۆڕشـــگێڕانه‌یه‌ له‌ناو ده‌زگاكانی حزبداو كاركه‌ره‌كانیشی تێكۆشه‌رانن لـــه‌ ڕۆله‌كانی حزب .

پرسیار :

صـــدام حسین له‌ ســـــه‌ره‌تاو كۆتایی‌یه‌وه‌ ئاده‌میزاده‌ ، بێ سه‌بركردنی پایه‌ی له‌ ده‌وله‌تدا .

ئاده‌میزادیش هۆش‌و هه‌ســـــتی هه‌یه‌و ، خۆشه‌ویستی‌و ڕق ده‌زانێ ، ئایا هه‌ستی كاری كردوه‌ له‌ ڕه‌فتاركردنیا له‌گـــه‌ل واقیعی ده‌وله‌تدا ؟ پاش ئه‌مه‌یش ئاده‌میزاد به‌ حاله‌تی گرژی‌و تووڕه‌ بووندا تێده‌په‌ڕێ ، ئایا له‌ حاله‌تی ته‌نگی‌و به‌ستیدا چۆن ده‌جوولێته‌وه‌ ؟

سه‌ره‌كی به‌ڕێز :

هه‌میشه‌ له‌ خۆمم ده‌پرسی ، ئایا هۆشـــس ده‌كه‌وێته‌ پێش ده‌روونه‌وه‌ یا ده‌روون ده‌كه‌وێته‌ پێش هۆشه‌وه‌و ، گه‌یشـــتمه‌ وه‌لامێكی ئاشكرا ، به‌نیســـبه‌ت منه‌وه‌ به‌لای كه‌مه‌وه‌ ، من ده‌روون پێش هۆش ده‌خه‌م‌و ، به‌لگه‌یشم له‌مه‌دا ئه‌وه‌یه‌ كه‌ هۆش به‌كارده‌هێنرێ بۆ به‌ده‌كاری كاتێ كه‌ له‌سه‌ر ده‌روونێكی زیندوو نه‌وه‌ســـــتابێ‌و ، بناغه‌ی سه‌ركردایه‌تیش هه‌ر توانای كرده‌وه‌ نیه‌و به‌س ، به‌لكو توانای ئه‌قلی‌یه‌ كه‌ به‌سترابێ به‌ ڕێ‌پیشانده‌ریه‌وه‌و ڕێ‌پیشانده‌ره‌كه‌یش بریتی‌یه‌ له‌ ده‌روونـــی زیندوو ، ئه‌وه‌ی كه‌ ڕێگا پیشانی ئه‌قل ده‌دا ده‌روونه‌و ، ئه‌وه‌ی كه‌ كرده‌وه‌ی ئاده‌میزاد هاوسه‌نگ ده‌كا كه‌ به‌سترابێ به‌ هه‌ستێكی ڕه‌واوه‌ ئه‌و دووربینی‌یه‌یه‌ كه‌ له‌ ئه‌قله‌وه‌ ده‌رچێ‌و ، له‌ به‌رده‌م ئه‌م تێڕوانینه‌دا ناكرێ هه‌ر كرده‌وه‌یه‌ له‌ كرده‌وه‌كانم له‌ ده‌وله‌تدا له‌ غه‌یری ئه‌م تێڕوانیناوه‌ هه‌لقولابێ ، له‌به‌رئه‌وه‌ هه‌موو ڕه‌وشتێ ده‌بێ ڕه‌وشتێكی ئاده‌میزادانه‌ بێ ، له‌به‌ر ئه‌وه‌ ناتوانم بلێم هه‌ستم وه‌ك ئاده‌میزادێك كاری تێ ناكرێ یا كارناكا له‌ناو پایه‌ی ڕه‌سمیمه‌وه‌ ،

به‌لام له‌ هه‌مان كاتدا لام‌وانیه‌ كه‌ هه‌ستم وه‌ك مرۆڤێك به‌جارێ ده‌ڕوا بۆ هه‌ر كرده‌وه‌یه‌ك لـــه‌ كرده‌وه‌كانی ده‌وله‌ت‌و ڕه‌فتاره‌كانی ، واتـــه‌ تێڕوانینی ئاده‌میزادانه‌ی پڕهه‌ستم بۆ هـــه‌ر ڕه‌وشتێكی ناو ده‌وله‌ت تێڕوانینێكی شه‌خسی نیه‌ ، به‌لكو تێڕوانینێكـــی ئه‌ركداره‌و ، هه‌رچه‌نده‌ ئه‌مه‌ شتێكی ئاسایی‌یه‌ به‌لام مه‌به‌ستم تیایا ئه‌وه‌یه‌ كـــه‌ به‌رپرسیاری دێته‌ به‌رچاوم هه‌ر كاتێ له‌ حاله‌تێكی عاتفیدا بم .

كاتێكیش كه‌ تووڕه‌ ده‌بم وه‌ك له‌ پرسیاره‌كه‌تانا هاتبوو ، ئه‌و كاره‌ی كه‌ ده‌یكه‌م بۆ ڕۆژێ یـا چه‌ند سه‌عرتێكی‌تر دواده‌خه‌م ، ئه‌مه‌یش لای هاوڕێكانم ئاشكرایه‌ له‌ سه‌ركردایه‌تیدا ، بۆ ئه‌وه‌ی بـــه‌و شێوه‌یه‌ی كه‌ پێویسته‌ سه‌یری ئه‌و هه‌لوێسته‌ بكه‌م كه‌ پێویسته‌ .

ئایا كیگن كیگان مه‌شق به‌هه‌لبژارده‌ی سعودی‌یه‌ ده‌كات؟

دوور نی‌یه‌ یاری زانـــی ئینگلیزی كیگن كیگان مه‌شق به‌ هه‌لبژارده‌ی تۆپی پێـــی سعودی‌یه‌ بكات .

ئه‌م هه‌واله‌ یه‌كێ لـــه‌ ڕۆژنامه‌كانی به‌ریتانیا بلاوی كردۆته‌وه‌ ، به‌وه‌ی یه‌كێ لـــه‌ خێزانه‌ حوكم ڕه‌واكانـــی ســـعودی‌یه‌ كه‌ له‌ باشووری ئه‌سپانیادا ده‌ژێ . به‌كیگن كییگانی وت «١٢٠» ـجنیه‌ـ ئیسترلینی‌ـت ده‌ده‌یـــنێ به‌رامبه‌ر به‌ ڕاهێنانی هه‌لبژارده‌ی سعودی‌یه‌ .

به‌لام ئیشی كیگن ئه‌وه‌ ده‌بێ ئه‌گه‌ر مۆری بكا بۆ ئیش‌كردن ، كـــه‌ هه‌لبژارده‌ی سعودی‌یه‌ ئاماده‌ بكات بـــۆ خولی یاری ئۆلۆمپی لـــه‌ سیئۆل‌و پاله‌وانێتی كاســـی جیهانی داهاتو .

ئه‌وه‌ی شایانی باســـه‌ ، كیگان دوو ساله‌ ده‌ستی له‌ یاری‌كردن هه‌لگرتووه‌ . پاش ئه‌وه‌ی یاری بـــۆ زۆرترین یانه‌ی ئینگلیزو ئه‌وروپـــا كردووه‌ .

نازناوی باش بۆ كێ ده‌بێ؟

ئێستا له‌ هۆله‌كانـــی «له‌نده‌ن» نزیكبوونه‌وه‌ی به‌گژ یه‌كدا چوون ده‌س پێده‌كا ، له‌سه‌ر ناز ناوی پاله‌وانێتـــی جیهان ده‌رباره‌ی شه‌تره‌نج له‌ نێوان پاله‌وانی ئێستا گاری كاســـپارۆف‌ـی ته‌مه‌ن ٢٢ سال‌و به‌رامبه‌ر پاله‌وانی كۆن «ئه‌ناتۆلی كاربـــۆف» ته‌مه‌نی ٣٥ سال ، كه‌ له‌ ٢٤ گه‌راندا ـیه‌ ، نیوه‌ی لـــه‌ له‌نده‌ن‌و نیوه‌كه‌ی تری لـــه‌ لینینگراد ده‌بێ .

گاری كاسپارۆف بچوكترین پاله‌وانی جیهانییه‌ لـــه‌ یاری شه‌تره‌نجدا كه‌ یه‌كه‌مـــی وه‌ده‌س هێناوه‌ ، له‌ هه‌مان كاتـــدا «ئه‌ناتۆلی كاربۆف» دووه‌م زیاتر پاله‌وان بووه‌و هه‌لگری ناز ناوه‌كه‌ی بوه‌ .

هه‌ر وا «ولیه‌م شتاینك» گه‌وره‌ترین پاله‌وان بووه‌ ،كه‌ ئـــه‌و پاله‌وانییتـــه‌ی وه‌ده‌س هێناوه‌ ته‌مه‌نی «٥٠» ســـال بووه‌ ، تاكو ته‌مه‌نـــی گه‌یشتووه‌ته‌ «٥٨» سال ناز ناوه‌كه‌ی پاراستووه‌ .

به‌هۆی یه‌كۆی گیربوونی جیهانییه‌ی‌وه‌ ، نـــاوی پاله‌وانه‌كانی یه‌كێتـــی جیهانتان بۆ ده‌نووسین ، له‌ سالی ١٨٨٦وه‌ تاكو ســـال ١٩٨٦ .

ـ وه‌لیه‌م شتاینك ١٨٨٦ ـ١٨٩٤ .

ـ عه‌مانوئێل لاســـكی ١٨٩٤ـ١٩٢١ .

ـ خۆریه‌ كابابلانكـــا ١٩٢١ـ١٩٢٧ .

ئه‌له‌كسه‌نده‌ر ئه‌لچنـــن ١٩٢٧ـ١٩٣٥ پاشان نـــاز ناوه‌كه‌ی وه‌رگرته‌وه‌ له‌ سالی ١٩٣٧ تاكو سالی ١٩٤٦ .

ماكمالین ئیفیـــه‌ ١٩٣٥ ١٩٣٧ .

ـ میخائیل بۆ تۆفنـــك ١٩٤٨ـ١٩٥٧ پاشان نـــاز ناوه‌كه‌ی وه‌رگرته‌وه‌ له‌ سالی ١٩٥٨ تاكو ســـالی ١٩٦٠ ئه‌وه‌ش یه‌كێكه‌ له‌و پاله‌وانێتییه‌ كه‌ سێ جار وه‌ده‌سی هێناوه‌ تاكو سالی ١٩٦٣ ، پاش ئه‌و كاتی شـــه‌تره‌نجی تازه‌ سپاسكی ١٩٦٩ـ١٩٧٢

ـ ڕۆبه‌رت فیشـــه‌ر ١٩٧٢ـ ١٩٧٥ تاكو پاله‌وانی به‌گژدا چوو ئه‌ناتۆلی كاربۆف بـــۆ ماوه‌ی ـ١٠ـ سال تاكـــو سالی ١٩٨٥ . پاشان بـــه‌ سه‌ری‌دا سپێنرا كه‌ له‌ نـــاز ناوه‌كه‌ی بكه‌رێ ، پاشـــس ئه‌وه‌ی نه‌یویســـت له‌گه‌ل كاسبارۆف یه‌كدی‌گیر بێت كه‌ له‌ پێشـــه‌وه‌ بو ٥ـ٣ . ئێستا هه‌ول ده‌دا نازناوی پاش وه‌ده‌س بهێنێ لـــه‌ جیهاندا له‌ شه‌تره‌نجدا .

له‌ هه‌مان كاتدا كاسبارۆف ده‌یه‌وێ ڕوونی كاته‌وه‌ كه‌ له‌و چاكتره‌ .

وته‌ی هاوكاری ـ پاشماوه

پرۆژه‌یه‌كی ئاشتی وایه‌و هه‌موو ره‌گه‌زێكی ئاشتی‌و هێنانه‌دی ئاسایش‌و ئارامی هه‌میشه‌یی بۆ ناوچه‌كه‌ تێدایه‌ به‌لام ڕژێمـــی جادوگه‌رانـــی تاران ئاوازی ناچیزه‌ی نوێ لێ‌ده‌داو داوای فراوانكردنـــی به‌ره‌ی جه‌نگی شاره‌كان ده‌كاو ڕۆژ به‌ ڕۆژ زیاتر ده‌كه‌وێته‌ نه‌فامی‌و دواكه‌وتووی‌و هیـــچ گوێ ناداته‌ خوێنی ملیۆنه‌ها ئێرانی كه‌ له‌ چلپاوی به‌زین‌دا له‌ به‌ره‌كانی جه‌نگ‌دا ده‌ڕژێ .

له‌گه‌ل ئه‌وه‌دا كه‌ دوژمنان زۆر بایه‌خیان بـــه‌ به‌رزكردنه‌وه‌ی ڕاده‌ی جه‌نگ‌دا به‌لام گه‌له‌كه‌مان زۆر وێنه‌ی پاله‌وانیه‌تی‌و جوامێری‌و وێنه‌ی پرشنگدار كه‌ له‌ مێژووی شارستانی‌و به‌هاوبیری مرۆڤایه‌تیه‌وه‌ هه‌لقولابێ پێشكه‌ش كرد له‌وانه‌ لێبووردن له‌ كاتی تواناداد ، به‌لام ئه‌م جادوگه‌رانه‌ كـــه‌ زمانی عه‌قل‌و مه‌نتیق‌و شارستانی نازانن‌و به‌رده‌وام‌بوون له‌سه‌ر نیازی پیسیان‌و بازرگانی به‌ خوێنی گه‌له‌كانیان له‌ بازاڕی پیلان‌و ده‌ستدرێژی‌دا ده‌كه‌ن .

ته‌قه‌ ـ پاشماوه

ئه‌نجوومه‌نی بـــالای به‌ركری ئێران‌دا هه‌ردوولا ته‌قه‌یان له‌ یه‌كتری كردوه‌و هاشـــمی ره‌فســـنجانی كه‌ نوێنه‌ری خومه‌ینی‌یه‌ له‌ ئه‌نجومه‌نه‌كه‌دا نه‌بتوانیـــوه‌ ناكۆكیه‌كه‌یان چاره‌سه‌ر بكا .

ئه‌وه‌ی شایانی باســـه‌ هێزی ئاســـمانی له‌ هه‌موو به‌شه‌كانی تری ســـوپای ئێران زیاتر دژی سیاسه‌تی خومه‌ینی‌یه‌ .

سوریه‌كان ـ پاشماوه

ڕاكه‌یاند كه‌ سه‌دان داوای‌له‌م هه‌فتانه‌ی ئـــه‌م دوایـــه‌دا پێگه‌یشتووه‌ خاوه‌ن داواكان كه‌ل‌وپه‌لیان چـــی بـــووه‌ فرۆشتوویانه‌ به‌هیوای ئه‌وه‌ی بتوانن كۆچ بۆ ئه‌لمانیـــای فیدرالی بكه‌ن .

كۆنگـــره‌ی بـــالای ولاتـــانی بـــێ‌لایه‌ن له‌ هـــــه‌راری

● سیروان ●

● هه‌راری پایته‌ختی زیمبابوی خۆیان لـــه‌ ڕۆژی ٢٦ ئاب تاكو ٧ ئه‌یلول‌دا ئاماده‌كـــردوه‌ بـــۆ میوانداریی كۆنگره‌ی بالای ولاتانی بێ‌لایه‌ن ...

● دیاره‌ له‌م كۆنگره‌دا گفتوگۆ ئه‌كرێ له‌ باره‌ی هه‌ندێ كێشه‌ی هه‌ریمایه‌تی وه‌ له‌ پێشه‌وه‌ی هه‌موویان كێشه‌ی ڕۆژهه‌لاتی ناوه‌راست‌و شـــه‌ری عیراق‌و ئێران‌و باری خوارووی ئه‌فریقیا له‌ تـــه‌ك ئـــه‌و هۆیانه‌ی ریگا خۆش ده‌كـــه‌ن بـــۆ نه‌هێشتنی سیاسه‌تی توخم په‌رستی‌و ده‌ست به‌سه‌را گـــرتنی بێگانه‌و ئیمپریالیزمی نیشـــته‌جێ كردن‌و دامالینی چه‌كی ئۆتۆمی .

● هه‌روه‌ها باری ئابووری‌و بـــه‌ هێزكردنی هاوكاری نێوان ئه‌و ده‌وله‌تانه‌ی كه‌ ده‌كه‌ونه‌ كۆمه‌له‌ی روو به‌ روو بوونه‌وه‌ی كێشه‌كانی ئابووری .

● هه‌روه‌ك سه‌ره‌كی فه‌رمانده‌ « صـــدام حسین » ئه‌فرموێ .. بزوتنه‌وه‌ی ولاتانی بێ‌لایـــه‌ن به‌لای ئێمه‌وه‌ ڕێ ڕه‌وێك نیه‌ كه‌ له‌ ســـیاســـه‌تی ده‌ره‌وه‌ماندا به‌كاربهێنین .. یا خود له‌ چوارچێوه‌ی ئه‌و چوارچێوانه‌دا كه‌ له‌ پله‌ی نێو ده‌وله‌تاندا لێوه‌ ئه‌جوولێنه‌وه‌ ... بێ‌لایه‌نی به‌لای ئێمه‌وه‌ په‌یره‌وێكی بیروباوه‌ڕی چه‌ســـپاوه‌و وه‌ك ولاتێـــك بـــه‌ سه‌ربه‌ستیمانه‌وه‌و له‌ پله‌ی نه‌ته‌وه‌یی‌دا به‌ بۆ چوونی سه‌رفرازیمانه‌وه‌ ئه‌به‌سترێ ... هه‌روه‌ها به‌ لایه‌ن ئێمه‌وه‌ په‌یره‌وێكی له‌گه‌ل كاكلی بۆ چوونماندا لـــه‌ په‌یوه‌ندی نێو ده‌وله‌تاندا به‌ یه‌ك ئه‌گه‌ن له‌ به‌ر ئه‌وه‌ ئێمه‌ به‌ دلسۆزی‌و چاكی بـــۆ پتـــه‌وكردنی باوه‌ڕو بزوتنه‌وه‌ی بێ‌لایه‌ن كار ئه‌كه‌ین ....

● له‌ پاش كونگره‌ی باندونگ كه‌ له‌ ســـالی (١٩٥٥) به‌سترا له‌ ژێر چاوه‌دێری ســـوكارنۆ لـــه‌ ئه‌نده‌نووسیا هاته‌ گرێدان ســـــه‌ره‌ك وه‌زیران شوان‌لای ، و نه‌هرۆ ، عبدالناصرو گه‌لێ ریكخراوی هێزه‌ نیشتمانیه‌كان هه‌ر دوو كێشوه‌ری ئاســـیاو ئه‌فریقیا تیادا به‌شدار بووه‌ .

وه‌ به‌یاننامه‌ی كونگره‌كه‌ش بریتی بوو له‌ چه‌ند خالێكی سه‌ره‌كی ..

١ ـ ڕێزگرتنی ده‌سه‌لات‌و خاكی گشـــت گـــه‌لانی جیهـــان .

٢ ـ ڕێزگرتنی مافه‌ جه‌وهه‌ریه‌كانی مرۆڤ .

٣ ـ ده‌س تێوه‌رنه‌دان لـــه‌ كاروباری ناوخـــۆی ده‌وله‌تانی تر .

٤ ـ دان پێنان به‌ یه‌كسانی گشت گه‌ل‌و ره‌گه‌زێك به‌ گه‌وره‌و بچووكیانه‌وه‌ .

٥ ـ وازهێنـــان لـــه‌ كـــاری هێـــرش بردن‌و ده‌ستدرێژی‌و به‌ كارهێنانی هێز .

وه‌ له‌ پاش تێپه‌ربوونی (٣١) سال به‌ ســـه‌ر هه‌لـــدانی جوولانـــه‌وه‌ی بێ‌لایـــه‌ن .. بوو بـــه‌ جوولانه‌وه‌یه‌كی گه‌وره‌ی نێو گه‌لانی جیهان‌و ده‌یها بزوتنه‌وه‌ی رزگاری خوازی نیشتمانی گرته‌ خۆ وه‌ بووه‌ به‌ هێزێكی له‌ بن نه‌هاتوو له‌ دژی ئیمپریالیزم‌و زایۆنیزم ... هتد هیوادارین لـــه‌م كونگره‌دا ئـــه‌م ئامانج‌و هیوایه‌یان بگاته‌ دی .

Institut kurde de Paris

هەرجارێ نووسینێك

بیروڕای مێژوویی ڕاگوزاری

نووسینی
هیمدادی حوسێن

هەندێ جار وا دەبێ بیروڕایەکی مێژوویی دەبێتە تیۆرێکی چەسپاوو لە مێشکی خەڵکیدا چەسپ دەبێ‌و گۆڕانی بۆ نییە .

جاری وایش دەبێ چەندان لێکۆڵەرەوە بە هۆی لە یەك وەرگرتن‌و سوود وەرگرتن لەتاکە سەرچاوەیەکەوە دەکەونە تەڵەی هەمان هەڵەوە . خوێنەگەر یەکێك ڕاست بێتەوەو نکوولی لەو ڕایەی ئەوان بکاو بیروڕای جیاوازی هەبێت ئەوا دەکەوێتە بەر پەلاروتوانج‌و تەشەرەوە .

مێژوو وەك زانستێك لە زانستە مرۆڤایەتیەکانی دی پەیوەندە بە کۆمەڵێ لە لایەنەکانی دیکەوە ، بەتایبەتی «شوێنەوارناسی» ، پارچە بەردێك یان کوپەیەك یان هەر شتێکی دێرین دەدۆزرێتەوە گۆڕان بەسەر کۆمەڵێ بیروڕای پێشتر دا دێنێ .

با بیروڕایەکە زۆر پەل‌و پۆی لێ نەبێتەوەو سەری ئێوەش نەهێشێنم ، بەکورتی و بە کوردی ، ماوەیەك لەمەو بەر لە چایخانەیەك دانیشتبوم هەروا بەڕێکەوت لەگەڵ برادەرێك باسی مێژوو هاتە گۆڕێ . باسی «پاشای کورە»مان دەکرد .

مامۆستایەك لە تەنیشتمان دانیشتبوو دیار بوو گوێی لێ ڕاگرتبووین بۆیە ئەویش هاتەوەلام‌و بەشداری کردین بەداخەوە ناوەکەیم نەزانی بەڵام دیار بوو ئاگاداری مێژووی هەبوو . دوو ڕای زۆر بەجێی دەربڕی ، کە لە مەلایەکی بەتەمەنی ناوچەی ڕەواندزی بیستبوو ، کە تا ئێستا مێژوونووسان درکیان پێ نەکردوون ، ڕایەکانیش ئەمانە بوون :

١ - «پاشای کورە»نییە بەڵکو «پاشای کوڕ»ە . کوڕ بەیەکێ دەگوترێ سەرو گوێلاك‌و تەبەشی زل بێ . پاشایش لەبەرئەوەی زەلامێکی زل‌و کەتەبووە خەڵکی وایان پێ‌گوتوە .

٢ - «میرنشینی سۆران» سۆران لەوەوە هاتووە ، کە باران لەشاخەکانی دەورو پشتی ڕەواندز دەدات سوور هەڵدەگەڕێن چونکی ماددەی ئاسن‌و کانزایەکانی دی تێدا زۆرە .

[illegible] خۆزگە مێژوو نووسەکانمان لەمەیان دەکۆڵیەوە .

دوو دەنگ و غۆریلایەك

لەیەکێ لەو چالاکیانەی لقی دەزگاکەمان دەزگای ڕۆشنبیری‌و بلاوکردنەوەی کوردی ، لەوەرزی ڕۆشنبیری ئەمساڵدا پێی هەڵدەسەنێت ، پێش کەش کردنی شانۆگەری «غۆریلا»یە .

شانۆگەری غۆریلا بە کارێکی ئەزمون‌گەری ئامادەکراوە بۆ شانۆ ، نوسینی بۆجێن ئونێل ، شیرزاد حەسەن وەری‌گێڕاوەتە سەر کوردی ، شەماڵ عومەر ئامادەی کردوە بۆ شانۆ ..، بۆ زیاتر ئاشنا بوون بەم کارە هونەریە ئەزمون گەرییە ، ئەم گفتوگۆیەمان لەگەڵ هونەرمەندی دەرهێنەرو پاڵەوانی شانۆگەرییەك هونەرمەند کریم عوسمان کرد.

دەرهێنەر :

● **ئەم کارە ئەزمونگەریە چۆن هاتە سەر شانۆ ؟**

- ئەم کارەمان وەکو کارێکی تازە ، ناوناوە شانۆی ئەزمونگەری ڕەنگە ئەم ناوەش ، بەلای زوربەی بینەرانی شانۆی کوردی‌یەو ، شتێکی نامۆبێ ، ڕەنگە ئەم کارە بەرادەی ئەو کارە ئەزمونگەریانەی لە بواری شانۆیی جیهانی‌دا ، بچێتە بۆتەی سوبیەوە ، چونکە ١٠٠٪ بەنیسبەت کاری ئەزمونگەری جیهانی بەسەردا جێ‌بەجێ بکرێت . بەڵام بۆ شانۆی کوردی ١٠٠٪ کارێکی ئەزمونگەریە ، چونکە کۆمەڵی تەکنیك‌و شێوازی هونەری بەکارهێنراوە، کە لەمەوپێش لەبواری شانۆی کوردی‌دا رەچاو نەکراوە نەخراوەتە ڕوو وەئەمەش بە شێوەیەکی زانستیانە دەتوانین ناوی بنێین ، ئەزمونگەری،

لەم کارەدا نەمانویستوە دەقەکەی یۆجین ئونێل بخەینە ڕوو بەقەدر ئەوەندی ویستومانە شێوازێکی فەلسەفی یاخود زەمنێکی‌تازە بخەینەسەر ئەم کارە ئەزمونگەریەوە ، ئەم ئامادەکردنەش ڕەنگە بەلای هەندی کەس یان وەرگیرێشەوە بەشێوەیەکی‌تر کەوتەوە ، بەڵام ئامادەکردنەکەمان ئامادەکردنێکی ئەدەبی نیە ، هێندەی ئەوەی دەچێتە دوو توێی نمایشکی شانۆیەوە بەمەش لەتکنیکی تەقلیدی دەقەکە دوردەکەوینەوەو ، شێوازێکی تازە دەخەینە سەر دەقە شانۆیەکە ، ئەو شێوازەش لە ڕوو بەڕوو پانتایی شوێنە خاڵیەکانی سەر شانۆی پی‌پڕدە-کرێتەوە ، ئەمەش لای -پیتربروك- دەرهێنەری شانۆی جیهانی باوە .

کە ئەو گەنجانە لەمەوپێش لە بواری شانۆی کوردی‌دا نەبنیراون ، بەو پەڕی دڵنیایەوە دەتوانم بڵێم ئەم کۆمەڵە لاوە ئەگەر بەم شێوەیە کاریان لەگەڵدا بکرێت دەبنە پێشەوای شانۆیەکی ئەزمونگەری ڕاستەقینە لە شانۆی کوردی‌دا .

● **هونەرمەند یانگ « غۆریلا » کریم عثمان سەبارەت بەم تاقی‌کردنەوەیە وتی :-**

- لەڕاستیدا دەوربینینم لە شانۆگەری غۆریلا خۆی لە خۆی‌دا تاقی کردنەوەیەکی نوێیە ، لەگەڵ ژیانی خۆم‌دا لە نواندنا ، پێشتر وەکو پرۆژەی خۆم زیاتر بیرم لە دەرهێنان دەکردەوە ، پاش ئەوەی خوێندم تەواو کرد تەنها بیرم لەدەرهێنان دەکردەوە نەك نواندن ، بەوبڕوایەی کە لەنێو گەنجانی شاری سلێمانی‌دا کۆمەڵی توانای هونەری نواندن هەیە ، تا مامڵە بکەم لەگەڵ ئەو توانا هونەریانەدا بەڵام ئەوەی بۆم کرا وەك دەرهێنەر تەنها دووجار وەك دەرهێنەر خۆم بینیەوە ، پاشان لە چەندین بەرهەمی تیپی سلێمانی‌دا وەکو ئەکتەر بەشداریم کردوە دەورم دیوە ، وەك مانگی‌ناوابوو ، پۆنتیلاومارتی ، گەشتی چارەنوس ، دوو ڕەگ

ئەم تاقی‌کردنەوە نوێیە ، ئەگەر بەراورد بکرێت لەگەڵ ئەوانەی رابوردودا ، تاقی‌کردنەوەیەکی تازە هەروەکو هونەرمەندی لاو شەماڵ عمر چارەسەری کردوە لە دەرهێناندا ، ئەوەشی فەرز کرد بەسەرما کە وەك ئەکتەرێکی نوێ بەرجەستەی حاڵەتە دەرونی‌و مەسەلەکان بکەم لە دەنگ‌و لەلەشدا لەم ئەزمونەدا ، دەنگ‌و لەش یارمەتیەکی زۆریان دام کەپێویستە لەم جۆرە نواندنانەدا لەش ڕاست بوونەوەی تەواوی تێدا نەبێت ، ئەکتەر بەبەردەوامی لەتێك شکاندنەوەی لەشیدا بێت بۆئەوەی بتوانێت ، ئەو تێك شکانە دەرونیە یان ئەو باڵەپەستۆیەی کە لە سەرێتی ، بەتەواوی لە ڕێگای شکاندنەوەی جۆری لەشی بەگوێرەی دەربڕینی دەنگی بیگەیەنێت بە بینەر .

- ئازاد -

لە چالاکییەکانی دەزگاکەمان لقی سلێمانی

لەچاپکراوی دەزگاکەمان

گەنجینەی گۆرانی کوردی

زنجیرەی ژمارە ١٢٠ای بڵاوکراوەی دەزگاکەمان دەزگای ڕۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی «گەنجینەی گۆرانیی کوردی»یە لە دانان‌و ئامادەکردنی مامۆستا عثمان شارباژێڕی کە کۆمەڵێکی زۆر لە گۆرانی‌و بەستەی کوردی گرتوەتە خۆ لە قەوارەیەکی مام‌ناوەندی ٤٢٠ لاپەڕەیی‌دا کەوتە بەردەست خوێنەران .

لە هەواڵەکانی تیپی شانۆی مەشخەل

تیپی شانۆی مەشخەل لە شوباتی ١٩٨٥دا لەلایەن کۆمەڵە لاوێکی هونەر دۆستەوە دامەزرا ، ئەم تیپە تا ئێستا دوو بەرهەمی پێش‌کەش کردوە :

بە هەمی نۆبەرە ،شانۆیی -هێروشیما- بوو نوسینی

فەرج‌ماکسیم ، وەرگیرانی خالید دلێرو دەرهێنانی هونەرمەندی لاو موفق عارف الهۆنی .

بەرهەمی دووەمیان شانۆیی -مرۆڤی بۆش- لە نووسینی لۆرکا ، مامۆستا عەزیز گەردی کردویەتی بەکوردی هونەرمەند موفق الهۆنی ئامادەی کردبوو بۆ شانۆ .

هەر دوو بەرهەمەکە لەسەر شانۆی فارابی لە سلێمانی پێش‌کەش کران . شایانی باسە کە ئەم تیپە سەر بە یانەی هونەری لاوانە لە سلێمانی .

- ئازاد -

لەهەواڵەکانی یەکێتی نیشتمانی قوتابیان‌و لاوانی عیراق لقی سلێمانی

بەهاوبەشی‌و سەربەرشتی کردنی بەڕێوەبەرایەتی بەرگری میللی‌و بەڕێوەبەرایەتی تەندروستی لە سلێمانی ، لە پشوی هاویندا ، یەکێتی نیشتمانی قوتابیان‌و لاوانی عیراق لقی سلێمانی دەورەیەکی تایبەتی بۆ قوتابیانی دەرچووی پۆلی سێهەمی خانەی مامۆستایان کردوە.

ئەو قوتابیانەی ئەمساڵ دەبن بەمامۆستا ، بۆ ئەوەی فێرکردن‌دا ، شارەزایی تەواو پەیدا بکەن ، لەبەشە گرنگەکانی تری ژیان ، لەم دەورەیدا کەماوەی مانگێکی خایاندا تیایدا قوتابیان فێری وانەکانی بەرگری میللی‌و چارەسەرکردنی دەرونی‌و هەروەها نەخۆشیە کوت‌و پڕو خێراکان‌و فریاکەوتنی خێرا بوون - ئەمە جگە لە چەند وانەیەکی تری لەپاڵ ئەرکی پەروەردەو ڕۆشنبیری ، کە لە لایەن ئەندامی یەکێتی نیشتمانی قوتابیان‌و لاوانەوە پێش‌کەشیان دەکرا ، کۆتایی دەورەکە خەڵاتی چالاکی‌و سەرکەوتن بۆ ئەم مامۆستایانەی دوا ڕۆژ پێش‌کەش کرا . لە ئاهەنگێکی ئەنجیلانەدا ، کە لە هۆڵی مەڵبەندی لاوانی سلێمانی بڕیان ساز کرا .

لقی سلێمانی

وێنەی سەرکەوتووەکان

زریان دلۆڤان

ناو : زریان عبدالقادر صالح .
پۆل : یەکەم
قوتابخانەی نیشتمانی سەرەتایی تێکەڵاو لە سلێمانی .
پلەی دەرچوون : سێیەم.

ناو : دلۆڤان عبدالقادر صالح .
پۆل : پێنجەم .
قوتابخانەی نیشتمانی سەرەتایی تێکەڵاو لە سلێمانی .
پلەی دەرچوون : یەکەم .

حلقات منالان

چیرۆکی منداڵان

جووجەڵە

اسماعیل تەنیا لەعەرەبی‌یەوە کردوویەتی بە کوردی

مریشکە کوڵکێك زوو گەڕایەوە ماڵەوە دیتی جووجەڵەیەکی تازە لە هێلکە هاتۆتە دەرەوە ، زۆر جوان بوو بەڵام دیار بوو هیچ بیری نەدەکردەوە تەنها لە خواردن‌و خواردنەوە نەبێت ، ڕۆژێکیان دایکی تووڕە بوو پێی‌ووت : ئەی جووجەڵە ئێستا تۆ گەورە بووی کەچی هیچ بیر ناکەیتەوە تەنها لە خواردن‌و خواردنەوە نەبێت ، ئێستا کاتی ئەوەت هاتووە بچیتە قوتابخانە بەڵام جووجەڵەکە هیچ حەزی لە قوتابخانە نەدەکرد . تا ڕۆژێکیان دایکی دەستی گرت‌و بردیە قوتابخانە مامۆستاکەش لەپۆلی یەکەمی دانا لە نێوان دوو جووجەڵەی ترو کتێبێکی نوێ‌و جوانی دایەو پێی ووت : ئەگەر دەتەوێ ببیتە کەڵەشێرێکی چاك پێویستە فێربی . بەڵام جووجەڵەکە گوێی نەدایە ئامۆژگاری مامۆستاکەی‌و ڕۆژی دوایی لەگەڵ دوو جووجەڵەکەی هاوڕێی نەچووە قوتابخانەو لەژێر دار سێوێك لێی نووست . لەناکاو گوێی لەدەنگە دەنگێکی نزیك بوو زۆر ترسا تا مانگایەك لێی نزیك بۆوەو پێی‌ووت : کێ لەم کاتە دەخەوێ ئەی جووجەڵەی تەمبەڵ ؟.

جووجەڵەکە ترساو باخچەکەی بەجێ هێشت ڕووی لە کێڵگەیەکی جۆ کردوو لەدڵی خۆیدا ووتی :

لێرە کەس نامبینێ بەهێمنی بۆ خۆم دەخەووم. تاوێکی کەم حەساوە ، جووتیارێك هات‌و پێی ووت :

لەم کاتە لێرە چی دەکەی، لەقوتابخانە هەڵاتووی ؟!

جووجەڵەکە بەبێ دەنگی سەری باداو دیسان جووتیارەکە پێی ووت : تۆ کەڵەشێرێکی تەمبەڵی پێویستە سەرت ببڕم‌و بتخۆم ، جووجەڵەکە زۆر ترساو هەڵات بۆ باخچەکە کتێبە جوانەکەی لەژێر دار سێوەکە هەڵگرت‌و چوو بۆ قوتابخانەو بە مامۆستاکەی ووت : داوای لێبووردن دەکەم لەبەرئەوەی لەوانەکانم دوا کەوتووم لەمەودوا نامەوێ جووتیار سەرم ببڕێ‌و بخوا . دەمەوێ زۆر فێر ببم‌و سوود لەخەڵکی تر وەربگرم . [illegible] کۆششی زۆری دەکردو لەسەر بەێنەکەی بوو کاتێ کە گەورە بوو ، بووە زەیرەکترین کەڵەشێر لە گوندەکەیان .

بۆ زاخاوی مێشك

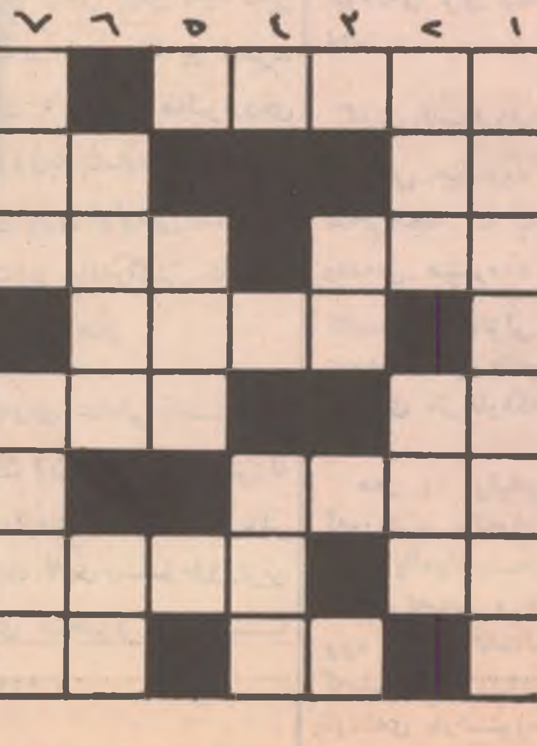

ئاسۆیی :-

١ - گەردوون .
٢ - دوو پیتی ووشەی «گوند» - بو کوژانەوەی موم .
٣ - شارێکی کوردستانی ئێران -پ- ، بێهن بە سورانی .
٤ - گوند -پ- .
٥ - دوو پیتی ووشەی «خور» - لار -پ- .
٦ - یاری .
٧ - دوو پیتی ووشەی «بیری» - بوچی «بە ئینگلیزی» + د .
٨ - تەر - نیوەی ووشەی -ژێری- .

ستونی :-

١ - هوزان ڤانێکی کورد .
٢ - تازە «پ» - وەلات .
٣ - ژمارەیەکی تاك .
٤ - فیلمێك کە زمانی کوردی هاوبەشیی دەکات
٥ - ئەو سەنگەی کە دەوار هەڵی دەگرێتە .
٦ - کانزادێکی بە نرخ - تەمەن -پ- .
٧ - لوت - یەزدان .

عماد شکری

شیعر بۆ منداڵان

ساڵی نوێی قوتابی بچکوڵانە

قوتابخانە ڕێگایی ڕاستی منداڵانە
هەردەم کۆشش‌و ئاواتیانە
هەم فێربوونەو هەم یاریە
هەم ڕۆشنەو هەم شادیە
گەر بتەوێت بچکۆلەکە
زارت بکەیت بە چۆلەکە
خوێندن فێربەو هەولبدە
کۆشش بکەو ڕەنجبدە
قوتابی بچکۆلانە

دوا ڕۆژی کوردستانە
هەردەم کۆشش بکە
دوا ڕۆژت ڕۆشنبکە
گەلی کوردیش شادکە
دڵی هەموان خۆش کە
ووتەی مامۆستا بەگوێ کە
تا گەورە بووی هەر بە جێی کە
سەری میللەت بەرزکەوە
دوارۆژت ڕۆشنکەوە

● کاروان ●

هاوکاری
دەزگای ڕۆشنبیری‌و بلاوکردنەوەی کوردی
وەزیریە تەنیشت
(المعهد القضائی)
تەلەفون
٤٢٥١٨٤٦
٥ خەت